פרק ד א נערה שנתפתתה וכו' עד בתפוסה. גמרא מאי קמ"ל תנינא המפתה מותן שלשה דברים כו' [בפרק דלעיל משנה ד'] לאביה אינטריך ליה. *לאביה נמי פשיטא מדקא יהיב מפתה דאי לעצמה אמאי יהיב מפתה מדעתה עביד עמדה בדין אינטריכא ליה פלוגתא דר"ש ורבנן ע"כ בגמרא. וקשיא לי התינא בושת ופגם. אבל נער דליתא במפותה אימא דאינטריך להשמעינן דבתפוסה לאביה וכדפירש הר"ב וכפירש"י ז"ל לאביה וכן פסק רמב"ם פ"ב מהלכות ר"ע מברטנורה

פ"ד א נערה: והצער בתפוסה. והנער נמי לאביה בחנוסה: מת האב. משעמדה בדין בנערותה בין בגרה קודם מיתה בין לא בגרה הרי הן של אחין דכיון דעמד בדין זכה בהן אב: לא הספיק לעמוד בדין וכו'. כיון דלא

פרק ד א נערה שנתפתתה. בושתה ופגמה וקנסה של אביה א). והצער בתפוסה ב). עמדה בדין עד שלא מת האב. הרי הן של אב. מת האב ג) הרי הן של אחין. לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב. הרי הן של

נערה והכי משמע פשטא דמתניתין וז"ל הר"ן אע"ג דבפרק החובל אמרינן דלעולם דגופה לא אכי ליה רחמנא [וכמו שכתוב ברפ"ו לקמן] שאני הא נער שביתו לנערה כהאי גוונא דאי בעי מסר לה למטול ומוכה אחין מבטלה לו בטל כרחה ומלעולם ע"כ. ולימא מסייע ליה להרא"ד שסובר דלעולם מהניא דהמובל ונאמר דוהנער בתפוסה לא קאי אהאביה דרישא אלא אידי תני לה והכי כדאיתנהו דלאביה והא כדאיתא דלעולם. ותיובתא לכל המפרשים דלאביה. וז"ל דאין מכאן ראיה כלל לסברת הראב"ד דתקבי לך אבשת ופגם גופא דמפשט פשיטא ליה לגמרא דלאביה מדיהיב למפותה. ובפרק דלעיל דף מ' ע"ב פריך ואימא לדידה ומסיק מסתברא דאבוה הוה דאי בעי מסר לה [לקדשה בביאה] למטול ולמוכה אחין [כדתנן לקמן מ"ד האב זכאי כו' וכיון דבידו ליטול ממון לפוגמה ולביישה בושה זו השתא אפסדיה אאי דפגמה] דמעמת מינה דבשת ופגם באונס דלאביה לאו מלתא דפשיטא היא ואע"פ שהתוס' הקשו שם וז"ל וא"ת ואמאי לא קאמר דלאביה הוא מדקא יהיב מפתה כדאמר לקמן ברים נערה וי"ל דלמא לא יהיב מפתה דקרקאי דאבוי ורבא באונס כתיבי עכ"ל. כלומר דהך סוגיא קאי התם אדאמרינן ואימא המשיס סלעים אמר רחמנא אכל מילי ומתרץ לה אבוי ורבא מקראי דאונס וכמ"ש הר"ב בפרק דלעיל מ"ז ואהא פריך בגמרא ואימא לדידה ואכתי לא ידעינן במפותה אי יהיב בשת ופגם ולהכי צריך לטעמא דאי בעי מסר וכו' אבל בפרק נערה דתנן במפותה דלאביה הו לא צריך להך סברא דאי בעי מסר לה [לקדשה בביאה]. ואני בעיי במעתי ולא אבין דבריהם דהיכי מצית למימר דלהכי לא מתרץ ממפותה משום דלמא לא יהיב מפתה. והרי סוגיא זו אמתניתין דאיזהו בושת קאי והתם אמתני' לפרושי מתניתין דלעיל מינה קאי דתנן המפתה עותן ג' דברים וכו' ודוחק לומר דאקראי דוקא קא מהדר דבאונס מיירי דכיון דמכ"מ כבר שמעינן דמפתה יהיב הוה מצי לתרוצי ליה קראי בכך אבל לפמ"ש בפרק דלעיל מ"ז דהא דמחייב למפתה בבשת פגם ילפינן ליה מאונס אתי שפיר דלא מצי לתרוצי כלל מדיהיב מפתה דאי איכא למימר באונס דלדידה לא מצית ילף לה למפתה לחייבו כלל בבשת ופגם דאחלה וכיון דפריך אימא לדידה לא מצי מתרץ מדיהיב מפתה דלהא"ג לא יהיב דבאונס גופיה אימא לדידה וממילא דמפתה לא יהיב כלל ולהכי צריך לתרוצי דמסתברא אי בעי כו' ואפשר שזו היא סברת התוספות עצמם והשתא דאתית להכי המפתה גופיה דחייב בבשת ופגם לא ידעינן אלא ממאי דבושת ופגם דאונס מחייב ליתן לאביה. ודחייב באונס לאביה סיינו מסברא דאי בעי מסר לה כו' א"כ לעולם אימא לך דנער בתפוסה לאביה כפשטא דמתניתין והא דלא קאמר גמרא דאינטריך ל"ק דכיון דשמעינן דמפתה חייב בשלשה דברים ממתניתין דלעיל ידעינן האי סברא דאי בעי מסר לה כו' דאל"ה לא מצית מחייב במפתה כלל. וכיון דהאיא סברא דאי בעי כו' ידעינן לה א"כ הך דנער דתפוסה לאביה נמי לא צריכין דמידי הוא טעמא אלא משום דאי בעי. וכמ"ש בשם הר"ן וההוא טעמא כבר סליק לן וממילא ידעינן דנער לאביה כמו בשת ופגם דמאי ביניהו דהא אי בעי מסר לה וכמו שהפסידו מבושת ופגם דהוי מצי למשקל ממון לביישה ולפגמה בכלל זה דהוה מצי לנעורה והשתא הוא דאפסדיה ולהכי ליהוי נער לאביה כמו בושת ופגם והלכך לא אינטריך ליה כלל לאשמעינן הכא דלאביה. ושפיר צריך הגמרא לשנוי דמשום פלוגתא דר"ש ורבנן הוא דאריכי ליה. וליכא סייעתא להראב"ד ולא תיובתא להתולקים עליו ומתניתין מיפרשי שפיר והנער בתפוסה לאביה כפירושם ז"ל: בתפוסה. לשנא דקרא (דברים כ"ב) ותפשה ושכב עמה רש"י: לא הספיקה לעמוד בדין כו'. כתב הר"ב לאו ממון הוא להוריש לבנו ואמרינן בגמרא דאין אדם מוריש לבנו זכות שזכתה לו [תורה] בבתו וליף לה מדכתיב בעבדים כנעניים (ויקרא כ"ה) והתנחלתם אותם לבניכם אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם: הרי הן של עצמה. כתבו התוספות תימא תינח קנס אלא בושת ופגם דממונא הוא דאחין בעי למיהוי ומאי מקראי דלעיל דנפקא בושת ופגם איתקום אהדדי כדפרישית לעיל עכ"ל. וכבר כתבתי כן בשם הרא"ש בפרק דלעיל מ"ו וכנס דעת הרמב"ם דהרי הן אכולהו קאי אבל הראב"ד השיג עליו וכתב הג' במפותה אם מת האב אלא וכי יורשת אביה היא ע"כ וכתב עליו הכ"מ שהא דמרן לא ידענא בהרי מבנה בלימה היא עמדה בדין כו' לא הספיקה וכו' הרי הן של עצמה עכ"ל. ואין ספק שכשכתב זה לא עלה בזכרונו מ"ש הר"ן וז"ל והרי הן של עצמה דקתני איכא מ"ד דלא קאי אלא אחנוסה אבל במפותה כיון דמדעתה [לית] לה דאחולי מחלה ואפשר דכיון דהתיא שעתא דאבוה בעי למיהוי אע"פ שלא (זכתה) [נ"ל זכה]

ח) וגי' ר"י דעמדה: ב) כ"ס נר"ב ד"ר וגי' רש"י לא הספיקה כו' כיון דלא עמדה כו' ועי' ש"נ. עדיין

יבין תפארת ישראל יבין

פ"ד א) ס"ה בחנוסה, רק קמ"ל דאף במפותה, כשמת האב הן של עצמה, דבשעת בעילה לא היה מחילתה כלום [וזה נכלל בהי' הש"ס עמדה בדין אינטריכא ליה וחו"ק]: ב) ר"ל בחנוסה, נמי שייך לאב: ג) משעמדה בדין בנערותה: דכיון

תוספות רע"ק

פ"ד א [אות מט] תוי"ט ד"ה נערה כו'. לאביה נמי פשיטא מדקא יהיב מפתה. וכתב תוס' אף ע"ג דאיכא למימר דהא דמחייבים מפתה היינו בקטנה דלאו בת מחילה היא והא דאינו נותן צער אף דפיתוי קטנה אונס ס"ם כיון דעושית בדצון אין לה צער). וברבנן דאמרי יש קנס במקום מכר. מ"מ משמע לי דבנערה מיירי דששמא דמתני' אאלו נערות דרישא קאי עכ"ל. ולכאורה בפשוטו ניחא דא"א לומר דמיירי בקטנה דהא קתני במיפא דמתני' שם והמפתה לבשיוציא כו'. ואם בקטנה עיון דפיתוי קטנה אונס מחייב לישאנה כמו אונס:

פ"ד א נערה. מ"ש ... מוי"ר ע"ב מהל' נערה ה"ד במ"ב ע' כ"ל שול מפ"ש מ"ו קנ"ז: עמדה בדין. מ"ר שם הט"ו:

שנויי נוסחאות

פ"ד א בושתה. בד"נ בושת. (וקנסה). בד"נ ליתא בטעות. של אביה. בד"נ ומשני"ל לאביה. בדין. במשני"ל בבית דין, וכן בכל המבנה. אחין בכי"ף יורשין. לא הספיקה. בכי"קאם לא ..בד' ריוות ווילא וד"פ וד"ק. הספיק. שמת האב הרי הן של עצמה כו'. בד"נ.. עצמה ר"ש אומר אם לא הספיקה לעבות עד שמת האב הרי הן של עצמה מעשה ידיה כו'. (והבנה דבגרה תסרה). ותתוי"ט הגיה הדבור הזה בד"פ ובד"ק בשם נ"ל ובבנה דבגרה הגיה בהכרת בדבכי ר"ם נ"א שבגרה וכן כתו הנ"ל בדפוסים שלהריון במשנ"ב ובמפיות תולם בכי"ק וכלל הדפוסים היבמים מהמפיות כגון ווילילה (ס"ז), ווילילה (שעם פי' הרע"ב ס"ח). ריוות דעריעי (ס"ך), בחסיל' (ס"מ), ווילילה (בס"ו) ליתא וכן ליתא לא במשנ"ר ולא בכי"ף ובכל"ם ובתורי"ד ולא במגדל עוז וכן לא היתה הנ"ל לפני רש"י והרע"ב (עי' להלן), וכפי הנראה היתה לפני התוי"ט הנוסחא הזאת בלא הגמרות לו המפיות (כי אם דפוס נאפולי לא רחס) והבילה בשם נ"ל, ויוכל היות כי הנוסחא הזאת בלא שמה (מבלי התנון) מד' נלפולי, לף שמשם (מד"ב) אין. ראיה מכריחה, ישן כי כל הבנה דבגרה בפרטיה מסרה שם לגמרי ולא"כ טולל לומר כי התסיון הוא קודם דברי ר' שמעון, ודברי ר"ם בלו אחר הבנה דבגרה. ומה שכתבתי כי גם לפני רש"י והרע"ב לא היתה הנ"ל, הנה מלבד שמוכח כן מרש"י (מ"ב ע"ב) בד"ה כגון שעמדה בדין כו' וכתו בהעיר ע"ז הרש"ב בהגהותיו, עוד מוכח זה ג"כ בפירושו למשנה שבת פרבור ר"ם אומר ופירושו אמר הדבור מת האב (דבגרה) ופירושו וכן מוכח זה מפי' הרע"ב, רק דים להעיר כי מפי' הרע"ב מהקדים לפרש מת האב (דבגרה) קודם לא הספיקה כו' (דרישא, ולא כרש"י) משמע שהסדר במשנה היה לפניו הבנה דבגרה קודמת להבנה דמת האב וכן סדר הרמב"ם בהלכות ע"ש. ואין להאריך עוד בזה.

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

עדין(ה"כ) [ל"ל אפ"ה] כיון דהסיא שעתא לא חזי לה לא מצי לאחולי. ומשה"ה כי פקע זכותיה דאב הוי לעצמה. ומיהו כי אמרינן הרי הן של עצמה לאקנס קלי דבושת ופגם דממונא ניכהו דאחין בעו למיהוי שכבר זכה בהן האב וכי קתני הרי הן [של עצמה] לאקנסות דלגוסה ומפותה קלי ואם איתא דמפותה יש לה קנס לאחי שפיר ואם לא הכי קאמר דקנסי דידהו מתרוקנה לעצמה ולגוסה אית לה ומפותה ליכא לה דהא מחלה ע"כ ולסברא זו דלקנס לחודה קלי אע"ג דמפותה ליכא לה יש לתרץ דהן קלי לקנס דלוגס לחוד ומכוס דבקנס יש המכיס כסף שייך למתני הן. וכמו שכתבתי בפרק דלעיל מסנה ו': ומציאתה. פירש הר"ב בגמרא מפרש דה"ק מעשה ידיה כמציאתה מה מציאתה כו' אחר מיתת האב כו' דפשיטא לן דלעצמה דהא אפילו בחיי האב לא זכה בהן אב אלא"כ סמוכה על שלחני מכוס אביה [כדלקמן מסנה ד'] דכיון דאינו חייב במזונותיה בחייו כדתנן בפרקין [מסנה ו']. האב אינו חייב במזונות בתו אי אמרת מציאתה לעצמה הו לא יהיב לה מזונות אבל אחין על כרחייהו מיתזן מנכסי האב [כדתנן בפרקין מסנה י"ח] כן פירש"י וקשיא דבפ"ק דב"מ מסנה ה' משמע מפי' הר"ב דאפילו אינה סמוכה על שלחן אביה מציאתה לאביה ולכון הר"ב דהתם מפירש"י הוא והתוספות דלקמן ריש דף מ"ז וכן בפ"ק דב"מ מפרשי דטעמא דאיבה שלא יקדשנה למכול ומוכה בחין ואפילו אינה סמוכה על שלחנו מציאתה לאביה: הרי הן של אחין. כתב הר"ב אבל מעשה ידיה של אחר מיתת האב לעצמה וכו' וטעמא יליף בגמרא מוהתנהלתם שהתקני לעיל ועיין מ"ש במשנה ד': ב המארס את בתו וגירשה ונתארמלה [*וכו'. ולא תני ונתארמלה] בתרוייהו דאיב אורחיה [*דק] תנא במלתיה דלא לנקוט בדרך פורענות וסתם ליה כר' דאמר נשאת לראשון ומת לבני ומת לשלישי לא תנשא דבתרי הוי חזקה למיהוי קטלנית ואע"ג דבגמרא מדייק הכי אסיפא דהשיאה וכו' הסתקמו אריסא משום דבגמרא נקט בסיפא אליבא דמ"ד דטעמא משום דמזל גרם ואפילו כתארסה ומת לבני ומת לא תנכא ולדידיה איכא למידק מרישא: וטוה"ה סימן ט' פסקו כמ"ד דטעמא משום דמזל גרם ואפילו כתארסה ומת לא תנכא ולדידיה איכא למידק מרישא: בתובתה שלו. כתב הר"ב וקסבר יש כתובה לארוסה וכפירש"י ומסיים הר"ן א"ל בשכתב לה. ע"כ. וכבר כתבתי בזה (במ"ח) [במ"ז] פע"ו דיבמות [ד"ה ומיתת]: אמרו לו. לריך עיון הייטב ת"ק: ג הגיורת שנתגיירה סתמא מנוסם דאיירי בפחות מבת ג' דאין דרכה להתגייר אלא עם אמה ועוד דאין סברא שיעבידוה על דעת ב"ד דאין מעבדין גר קטן על דעת ב"ד [וכן יש להוכיח מסוגית הגמרא דספ"ג דקדושין כמו שכתבתי שם בס"ד] אלא

עמדה בדין עד שלא בגרה הרי הן של אב. מת האב. הרי הן של אחין. לא הספיקה לעמוד בדין *עד שבגרה. הרי הן של עצמה. רבי שמעון אומר. אם לא הספיקה לגבות עד שמת האב הרי הן של עצמה. מעשה ידיה. ומציאתה. אף על פי שלא נבתה. מת האב. הרי הן של אחין: ב המארס את בתו וגירשה. אירסה ונתארמלה. כתובתה שלו. השיאה וגירשה. השיאה ונתארמלה. כתובתה שלה. רבי יהודה אומר. הראשונה של אב. אמרו לו משהשיאה אין לאביה רשות בה: ג הגיורת

דלא עמד בדין לאו ממון הוא להוריש לבניו: רבי שמעון אומר. אע"פ שעמד בדין לא הוי ממון דאב להוריש לבניו עד דמסי לידיה דכתיב (דברים כ"ב) ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה המשיס כסף לא זכתה תורה לאב אלא מכעת כתיבה ואין הלכה כרבי שמעון: מעשה ידיה. שעשתה בחיי אביה אף על פי שלא נבתה *) [כגון] שכר פעולה: ומציאתה. בגמרא פריך מציאתה ממאן גביא ומשני הכי קאמר מעשה ידיה כמציאתה מה מציאתה בחיי האב לאב אחר מיתת האב לעצמה כלומר שאין האחים זוכים במה שמצאה הכא לאחר מיתת האב כך מעשה ידיה בחיי האב לאב וזכו בהן האחים אף על פי שלא נבתה שכר פעולתה אבל מעשה ידיה שלאחר מיתת האב לעצמה ואין לאחין זכות במעשי ידי הבת שעשה לאחר מיתת האב: ב כתובתה של אב. כתובתה שהיא גובה משני אירוסין הללו. וקסבר יש כתובה לארוסה. ובימי נערות וקטנות קאמר: כתובתה שלה. דמסתביאה פקע רבוהו ובתר גוביינא אזלינן וגוביינא בתר הכי הוא ולא אזלינן בתר כתיבה לומר הואיל והראשונה נכתבה בעודה בבית האב תיהוי דאב: הראשונה של אב. דקסבר ר' יהודה בתר כתיבה אזלינן והואיל וכתובה ראשונה נכתבה לפני הנשואים בעוד בהבת בבית האב הוא

*) כרע"ב ד"ר ליתא.

דאב

ד) דכיון דאי מודה מפטר, אינו ממון שיוריש אב לבניו, ובושת ופגם אע"ג דממונא הוא אתקנו אהדדי בקרא עם קנס. וי"א בושת ופגם באמת לאחין (א): ה) אף שעמדה בדין: ו) שעשתה בחיי אב: ז) מציאתה ממאן נביא. רק ה"ק מעשה ידיה דינה כמציאתה, מה מציאתה, לאחר מיתת אב פשיטא דלעצמה. דהרי גם בחייו אינו זוכה רק בסמוכה על שולחנו, כדי שלא יתנו מלפרנסה, משא"כ אחין הרי מחויבין לפרנסה מתנאי כתובה [כמ"ד], ה"ג במעשה ידיה לאחר מיתת אב לעצמה [הבי מוקי לה בש"ס, ותמהני למאי דקיי"ל [ח"מ סי' קל"ח] דבתקפה מידו מוליאין מידה מה מקבי הש"ס הרי אפשר בכה"ג, ותו דגם לאיתך דעה י"ל דש"ל דבתקפה ל' מהן ואמר אודוי אודי לי נאמן, הכא כשבאו לפני ב"ד אמרינן להו דהבא כיון דהמציאה של אב לא מהני הודאה שלה ומפקינן מהחוקף וא"כ שפיר שייך גם במציאה לשון נבתה וי"ל דכיון דלא מהימן החוקף א"כ כבר זכה בה האב למפרע משבא לידה ומה אע"ג שלא נבתה. הדע דאל"כ בל"ז הוה מצי לאוקמה בגזל ל' המציאה מידה, אע"כ כדאמרן: ח) נערה או קטנה: ט) מב' אירוסין הללו זא"ז: י) ולא נקט נתארמלה ב' פעמים. דלא רצה למנקט דרך פורענות, דבכה"ג הו"ל קטלנית, שמוחזקת שימוהו בעליה שאסורה להנשא אח"כ אפילו מתו מאירוסין, ומה"ט לא נקט נמי נתגרשה ב"פ. דמתוך שסיבה התנא בלשונו, קמ"ל הך דינא. וי"א משום דגם בנתגרשה ב"פ אסור להנשא. ולא נקט נתארמלה קודם לנתגרשה, דלא רצה לפתוח בפורענות. מיהו בכונס קטלנית לא הנא. ולרש"ש כופין להוציא. וי"א דדוקא במת בחולי וקודם זמנו, אבל במת בדבר או בהרג או שהיה זקן, אינה קטלנית [אה"פ ע']: יא) אפילו כתובה הראשונה: יב) מדנכתבה בעודה בבית אביה: יג) אפילו מדוע שהכנים לה אביה, דהו"א דלמיפק לא יהיב לה, קמ"ל [וכ"ל דהייט דאיכא בין

ד"ה בדין. יומא פ"ל פ"ה: רש"א. פי' יומא' שעשה פ"ה פ"ה: מעשה ידיה. פ"ג ע"ה. ב המארס. פ"ג פ"ג מיי' פ"ג מהל' אישות ה"ח וה"י. הי"ח ממ"ג ע' מ"מ פוס"ע ה"ש פ"ו ג"ז פ"ח. אמרו לו משהשיאה. מ"ר עם הי"ב מפ"ג עם פוס"ע שם פ"ג: ג הגיורת. מ"ל ע"ח מיי' פ"ג מהל' אי"ב ה"ז ממ"ג ע' ל"ו:

שנויי נוסחאות

עמדה בדין עד שלא בגרה. בד' ריווא ווינא וד"ם וד"ק עמד ו. ועיין בדבור הקודם. שלא נבתה מת האב. בד"ל.. ומת האב. נבת) וכ"ה בכי"ק (ונס ב (את) בתו. בכי"ק ליתא. ונתארמלה. בד"ל וכי"ק ובמסכי"ל ונתאלמנה וכן בסמוך. (כתובתה) שלה. במסכי"ל ליתא. אמרו (לו). במסב"ב א"ל אם וכ"ה בדפו"י וכבי"ק ליתא אמרו לו (ונס אם). משהשיאה. בכי"ק משנשאת. רשות בה. בד"ל וכי"ק בה רשות. ג הגיורת. בכי"ק גיורת.

תוספות הדשים

פ"ד ב תוי"ט ד"ה א"ל ל"ע כו'. ולפסר לומר דבא לוסיף דאפילו מכיה כתובתה בעודם תחתיו דבעל גם כן לעצמה. (ממנוסם"מ זל"ל):

ראשון לציון

פ"ד ב תוי"ט סד"ה המארס את בתו כו' ולדידיה איכא למידק מרישא. ולת"ד מעין גורס לא קשיא מרישא דלא תני נתארמלה בתרוייהו י"ל דתני רישא לגב סיפא. הוס' ד"ה טעמא: שם ד"ה אמרו לו ל"ע הייטב ת"ק עיין יסל"מ: ג תוי"ט ד"ה הגיורת כו' ועוד דאין סברא שיעבידוה כו'. מלת ועוד ליתא בהוס' בלפניט:

תוספות רע"ק

[אות נ] במשנה עד שבגרה. וכן נשאת קודם העמדה בדין אבל נתארסה אף לרע"ק דמתני' ג' בס"ג דנתארסה קנסה לעצמה מ"מ בנבעלה קודם שנתארסה ואחר כך נתארסה קודם העמדה ברין הקנס לאביה:

יכין תפארת ישראל בועז

פ"ד (א) כ' רבינו אאמו"ר הגאון זצוק"ל וז"ל נסתפק הר"ן במפותה בשמת האב קודם פס"ד דקנסה לעצמה, אם מהני מחילתה. וק"ל מ"ש מאומר מה שאירש מאבא מכור לך [כח"מ רי"מ], דאינו חל למפרע, וכיאוש שלא מדעת [ח"מ רס"ב]. ואת"ל הכח להחזיק למרא קמא ולא להוציא, עכ"פ מ"ש ממחילה בטעות [ח"מ כ"ז י' י"ב כ"ה]. וכ"ל הכח רק בטעות ממפרע ולא בטעות ע"י מולד, וכמו דאין פותחין בטולד [כי"ד רכ"ח], דלכ"ל א"ל שזנתה, מהו בקדושי טעות למפרע, ודו"ק. עכלה"מ:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

דאב ואין הלכה כר' יהודה: [ג] וזנתה. מן האירוסין והיא נערה: הרי זו בחנק. ואפילו נתגיירה פחותה מבת ג' שנים דבחזקת בתולה היא דכי כתיבא סקילה בנערה מאורסה בבת ישראל כתיבא °דכתיב (דברים כ"ב) כי עשתה נבלה בישראל: ולא מאה סלע. אם נמצא הבעל שקרן °דכולה פרשה בישראל כתיבה: ולידתה בקדושה ח"ז בסקילה. דאמר קרא (שם) וסקלוה באבנים ומתה שאין צריך לומר ומתה אלא לרבות הורתה שלא בקדושה ומיהו לקנס לא מרבינן לה דלמיתה נתרבית ולא לקנס: יש לה אב. בישראלית קטייר: ואין לה פתח בית אב. כגון שאין לאב בית: ד האב זכאי בבתו. בקטנותה ובנערותה: בקדושיה בכסף. שכסף קדושיה שלו דכתיב באמה העבריה (שמות כ"א) וילאה חנם אין כסף ודרשינן אין כסף לאדון זה כלומר לאדון שקלה שילאה מאתו חנם בשימני נערות אבל יש כסף לאדון אחר ומנו אב שכסף קדושיה שלו. אפי' כשהיא נערה על שאינו אדון לבת ישראל אלא אביה חוץ מזה שממכרה לו ע"כ: ובביאה. ירושלמי מיאן בכסף ובשטר האב זכאי דולאי זכות הוא לו כשמקבל הכסף לעצמו וכן שטר מקבל לעצמו ולפחות ראוי לו לגור ע"פ לגומיתו. בביאה מאי זכאי שייך ביה. תפתר שא"ל לכשתקנה לי בתך יהיה לך כסף זה. והמפרש כתב וז"ל אבל רש"י פי' דרשאי למוסרה לביאה לכם קדושין זהו זכותו עכ"ל המפרש. וטעה בשתים חדא שאין דעת רש"י כן דלא שייס כלל זהו זכותו ועוד דלא תיקן כלום בהבאתו פירש"י דהרי עדיין הקושיא במקומה עומדת דמה זכות לו בזה אבל רש"י לא נתכוון אלא לפרש ביאה דקתני גבי אביה מאי היא ואקאמר למוסרה כו' אבל על לגון זכאי מעולם לא נתכוון בזה וכן בס"פ אלו נערות בטעמא דיהיב בגמרא דבוכת ופגם לאביה משום דאי בעי מסר [לה] למעול כו' מפרש רש"י עצמו דאי בעי נטיל ממון ומסרה למטול וכו' לקדשה בביאה כמו שהתקניו ברים פירקין. וכן התוס' דרים קדושין הביאו זה הירושלמי. ולא הזכירו שרש"י מפרש בענין אחר: וזכאי במציאתה וכו'. [משום] דבכסף ובשטר ובביאה פירושא דבקדושיה הן ובמציאתה כו' מילי אחרינו ניהו הלכך אילטריך למיהדר ולמתני וזכאי: במציאתה. לגון הר"ב משום אביה. גמרא. ככר כתבתי בזה ברים פירקין בשם רש"י ותוספות. והר"ן הסכים לפירוש התוספות: ובמעשה ידיה. כתב הר"ב דכתיב וכי ימכור וכו'. אף בת מעשה ידיה לאביה. גמרא. ומסיק דלקטנה לא צריכא קרא דהשתא זבוני מזבין לה. מעשה ידיה מיבעיא. כי אילטריך קרא לנערה דלא מצי מזבין לה כדתנן פרק דלעיל מ"ח והשתא דמעשה ידיה דנערה לאביה מאמה נפקא לן כי אילטריך ברים פירקין לקרא דוהתנמלתם למילף מינה למ"ש שם הר"ב דמעשה ידי הבת לאחר מיתת האב דלעצמה לא אילטריך אלא לקטנה אבל לנערה לא אילטריך כלל כיון דמעשה ידיה לאביה לא ידעינן אלא מאמה ואמה נופה אינה

ג) גרע"ב דפוס ראשון ויאלה ויתה וכשמיט התוי"ט למלה הראשונה.

עובדת

יכין תפארת ישראל יכין

ת"ק לאמרו לו]: יד) הא דלא נקט ניורת שזנתה. דלא לאמעיטן דמיירי בנתגיירה פחותה מבת ג' שנים, שאין דרכה להתגייר רק עם אמה. טו) כשהיתה נערה מאורסה: טז) אפילו נתגיירה פחותה מבת ג"ש, שהיא בחזקת בתולה: יז) להרגה על פתח בית אביה: יח) בהוליא עליה בעלה שם רע ונמצא שקרן: יט) כגון שאין לאביה בית: כ) שכסף קדושין שלו: כא) שהוא מקבל שטר קידושין שלה, וחוכה בו לגור ע"פ לגומיתו: כב) שמוסרה לביאה למי שירצה, וטובת הנאה שלו. מיהו במקדש בביאה צריכה שתהיה בת ג' שנים ויום א': כג) משום אביה, שלא יתנה מלפרנסה:

קשה לי למ"ד בעי קרא כדכתיב מנ"ל דומתה מרבינן הורתה שלב"ק ולב"ק דלמא ומתה אתי להורתה ולידתה בקדושה דאי לא כ' ומתה היינו אומרים דבישראל לא איצטריך לולדתה שלב"ק דבלא"ה ממעט כיון דאין לה אב ובעי' קרא כדכתיב ועל כרחך דבישראל ממעט להורתה ולידתה בקדושה כמו בחליצה לזה אצטריך ומתה לרבות הולדב"ק. וע"כ בישראל קאי להורתה שלא בקדושה ולב"ק ומוכח באמת דלא בעי' קרא כדכתיב. וצע"ג: [אות נב] הרע"ב ד"ה הר"ז בחנק דכתיב כי עשתה נבלה בישראל. מבואר במוניין דבישראל אתא למעוטי הורתה ולידתה שלא בקדושה וק"ל למה דס"ל לתוספות פ"ק י"א ע"א דהתיא דגר קטן מטבילין ע"ד ב"ד דוקא לאדם שלא בפניו הוי רק גר מדרבנן אבל לא מדאורייתא דקטן לית ליה זכייה מדאורייתא ולא משכחת מדאורייתא גר קטן רק בנתגיירה אמה כשהיא מעוברת עי"ש א"כ נהי דמתני' דהכא דנתגיירה פחותה מבת ג' דהיא בחנק היינו באמת דאחר שנדלה חוזרה ומבלה לשם ניורות ואח"כ זנתה ומ"מ הוי הירוש דאינה בסקילה דמ"מ אחרי שהיתה מחזקת עצמה לניורות דרבנן היא בחזקת שלא נבעלה אבל מ"מ קשה למאי צריך קרא למעט לידתה שלא בקדושה הא מה"ת אין הב"ד מניירים בעודה קטנה עד שתגדל. וא"כ היא בחזקת בעולה וממילא ליבא סקילה וצ"ע: [אות נג] שם בהרע"ב ד"ה ולא מאה סלע. דכולה פרשה בישראל כתיבא. וכ"כ רש"י. כשמע דמהך קרא דכי עשתה נבלה בישראל ולפי' הכל דבישראל קאי אכולה פרשה וב"כ תוס' ד"ה א"כ בישראל בהירוצם הא'. אבל תמוה לי הא להדיא קתני בברייתא בתולת ישראל ולא בתולת גרים הרי דלענין לענוש המעל כתיב ביחוד ישראל למעט גיורת וכמו שכתב תוס' באמת בתירוצם הב' ומה עלה על דעתם בקושייתם ובתירוצם הא' וצ"ע: ד [אות נד] בהרע"ב ד"ה ובמעשה ידיה. דכתי' וכו'. בש"ס קדושין ד' מצרכינן לב' קראי בקדושיה ובמעשה ידיה דאי כתיב קדושיה פ"ד משום דלא מרחה בה אבל מעשה ידיה דמרחה י"ל דלעצמה ואי כתיב מעשה ידיה י"ל משום דמתונא מיניה ואע"ג דאין האב חייב לזונה דרך האב לזונה. תוס' גיטין דפ"ו ע"ב ד"ה ולבתך. והא דלא ילפי' מציאה מקדושיה ומעשה ידיה דמה להנך דמפסיד

האב

שנויי נוסחאות

וזנתה. כד"נ וזנת; בכי"ק וזונת. **אין לה.** במסכי"ל ואין לה, וכן בסמוך. (לא) פתח. בד"נ ובכי"ק ליתא וכן בסמוך. **האב.** בד"נ ובכי"ק אב, וכן בסמוך. **הרי היא.** בד"נ הרי זו. **לכל דבר.** וכ"ה בד"נ; במסכי"ל ומסכי"ל לכל דבריה; בד"נ.. דברים. **לא נאמר.** בכי"מ ולא. **ביתאבי.** בכי"מ ובמסכ"ב ..אב; במסכי"ל.. האב. **למצוה.** בכי"ק מצוה. **ד בשטר.** בד"נ ובכי"ק ובשטר. **וזכאי.** במסכ"ב וכאי. **ובמעשה** בד"נ במעשה.

תוספות רע"ק

ג [אות נא] במשנה יש לה אב ואין לה פתח בית אב. בתוס' הקשו למ"ר בסנהדרין נקטעה יד העדים פטור דבעינן קרא כדכתיב ה"נ נימא בעינן קרא כדכתיב. **ותירצו** דשאני הכא דגלי קרא ומתה לרבות הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה ותיינו נמי אין לה אב עכ"ל. **והו"ה** ד ה ו מ י ל דמדאיצטריך בישראל למעט הורתה ולידתה שלא בקדושה אף דממילא אין לה אב. אולם ק"ל דהא תוס' בדיבור שלאח"ז ד"ה ואימא לרבות וכו' כתבו ד ב ח ל י צ ה דאיתר בישראל ממעטינן אף הורתו ולידתו בקדושה אבל הכא דבישראל לא אייתר מסברא לא הויינו ממעטינן הורתה ולידתה בקדושה וע"כ קרא דומתה בא לרבות הורתה שלב"ק ולידתה בקדושה עיי"ש לפ"ז

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

עובדת לא את הבן ולא את הבת. כמ"ש הר"ב במ"ב פ"ק דקדושין כך כתבו התוס' דף מ"ג סוף ע"א: ובהפרת נדריה. כתב הר"ב כדכתיב בגעוריה בית אביה גמרא. פירש"י דה"ק בגעוריה ברשות אביה היא ובי תימא הא בהדיא כתיב (במדבר ל') כי המיא אביה אותה אי לאו האי ה"א בקטנה משמע: ומקבל את גיטה. וזכות יש לו בגט עצמו כמו בשטר הקדושין לגור על פי אלוחיתו וכתב רש"י מן האירוסין שלאחר שמיסת שוב אין לו רשות בה. ע"כ. כדתנן לעיל מ"ב הביאה כו' ופירש הר"ב דמשמעיה פקעה רשותו. וה"מ למתני במתניתין דהאב זכאי בכתובתה דלאחר אירוסין כי היכי דקתני דזכאי בגיטה ואין זה אלא לאחר אירוסין. ואפשר דהאי תנא סבר דאין כתובה לאחרוסה אלא א"כ כתב לה והואיל ולא פסיקא ליה לא תני לה וא"כ סבר ליה דיש לה כתובה כמו שפי' הר"ב במשנה דלעיל *כיון דאיכא מאן דאמר דלא ס"ל הכי לא נחית נפשיה בפלוגתא. ושאני לעיל דאינעריך לאסמעינן החילוק שבין אירוסין ונשואין ופלוגתא דרבנן ור' יהודה. כך נ"ל: ואינו אוכל פירות בחייה. פירש הר"ב אם נפלו לה כו' ומסיים רש"י אלא שומה לה סגולה: יתר עליו הבעל. פירש הר"ב שהוא זוכה בכל השטרות למעלה ומעמא דמליאתה מפורש במ"ה פ"ק דב"מ. דמעשה ידיה דתקנו נגד מזונתה. דמזוני עיקר תקנה כדתנן שם פ"ק דגיטין אלא לזון את אשתו אינו רשאי ועיין מ"ש לקמן. והפרת נדריה מפורש בתורה בפרשת נדרים. מיהו אין דומיה שוויה עיין במ"ב פ"י דנדרים: שאוכל פירות בחייה. דתיקנו לו שיאכל הפירות כי היכי דלפרקה והאב אינו אוכל פירות דבלאו הכי פריק לה. גמרא. וכ"ל דאסמעינן שהבעל אוכל פירות בחייה יתר על האב ובאב הוא דבחייה אינו אוכל אלא אם מתה יורשה וכמ"ש הר"ב הלכך לא אילטריך למתני גמי שהבעל יורש את אשתו כדתנן רפ"ע דלקמן ובפרפ"ח דב"ב דהא יתר עליו על האב באכילת פירות בחייה וכ"ש בירושה דלאחר מיתה דבאב עלמו איתא. אבל התוספות רפ"ו כתבו דלא אסמעינן מהא מתניתין אלא כשאין לה בנים אבל יש לה בנים לא אסמעינן ע"כ *וא"כ קשיא לאמאי שייר וי"ל דשייר גמי בוסתה ופגמה דרפ"ו כר"י בן בתירא דהלכה כמותו: וחייב במזונותיה. דתניא שארה אלו מזונות [וכן ת"א זונה] ר' אליעזר אומר עונתה זו מזונות וכה"א (דברים ח') ועונך ורעבך. ואף ראב"י דדרים כולה קרא לכסות. הבילו התוספות סיומא דברייתא דאתיא ליה בק"ו ומה דברים שאין בהן קיום נפש כך [דברים] שיש בהן קיום נפש על אחת כמה וכמה. ואני תמיה דלא תנן שחייב בכסותה אבל דלא תנן חיוב העונה לא קשיא די"ל דלא בעי למתני אלא מה שהוא חייב לה בדברים דלא סגיא בלאו הכי ומזונות א"א בלא תאכל וכן פרקונה דשביה כולהו איתנהו בה. ולמה לה חייס. וקבורתה גמי לא סגי בלאו הכי שהרא מוטלת באשפה ובביזוי. אבל עונה אפשר לה בלא"ה בלא תבעל כלל. ואלא כסותה דלא סגיא לה גמי שתלך ערומה בני לבוש לא ה"ל לשייר. ואפשר כיון דשייר עונה שייר גמי כסותה. ועוד כ"ל דכסותה זל קרי בי רב הוא וליכא מאן דפליג דכסותה כמזמנו. אבל לראב"י דכולי קרא לכסותה אתא כדאיתא בברייתא ומזונות אתיא בק"ו אילטריך למיתני דחייב ודלא תני עונה דאתיא גמי בק"ו הייט כמ"ש ועוד אפשר לי לומר דמתניתין סברה כברייתא דאמרה לעיל תקנו מזונות ושאם מדבריהם ולהכי אילטריך למתני דתני וזה סיוע גדול להרמב"ן בפירוש החומש שסובר דמזוני מדבריהם דהא שאם מזונות לאשה דאורייתא ועיין עוד בסמוך. ודין האב לענין מזונות פי' הר"ב במ"ו: בפרקונה. תקנו תחת פירות גמרא. ותו תקינו לה רבנן תנאי כתובה ותנן להו לקמן ומייריהו הכא: רבי יהודה אומר אפילו עני שבישראל לא יפחות כו'. ומפרשינן בגמרא דפלוגתייהו דרבנן ור' יהודה לאורחייהו דבני משפחתו להספיד בחלילין ולא לאורחייהו דבני משפחתה דת"ק סבר כי אמרינן עולה עמו [ואינה יורדת עמו] [דנפקא לן בפרק אע"פ דף ס"א מבעולה בעל בעליתו כל בעל ולא בירידתו] ה"מ בחיים [כגון הוא אומר להניק את בנה והוא אומרת אלא להניק [דעלה קאי התם] ודרך בנות משפחתה להניק בגיסם ולא דרך בנות משפחתו] אבל לאחר מיתה לא. ור"י סבר אפילו לאחר מיתה. ואפשיט הלכתא כר' יהודה. הר"ן: ה לעולם היא ברשות האב. לשון הר"ב אם בת ישראל כו' ומסיים רש"י וזכאי בה בכל זמנה האב בגיטו ע"כ ופי' לקמן: לעולם. כ' הר"ב ואפילו הגיע זמן כו'. כבית דין של אחריהן דבמ"ג פ' דלקמן. ואע"ג דתנן לה בהדיא לקמן כן דרך הנהגים להשמיעו בקיצור אע"ג דכבר השמיעו במקום אחר וכה"ג איכא ברים ברכות. תוספות. ושם הראיתי עוד מקומות אחרים כה"ג

ועיין

יכין תפארת ישראל יכין

כד) הגך תרתי זכי להו מן התורה: כה) כשנתגרשה נערה מאורסה: כו) ביאשה קרקע מאבי אמה: כז) כדי שיפדנה כשנשבית, ממא"כ אב בגא"ה יפדנה: כח) והא דלא נקט גמי עונתה, היינו משום דעונה לא שייך לגבי אב, ומדשייר עונה שייר גמי כסות, ואפשר עוד דכסות ומדור בכלל מזונות [ולקמן מי"ח] דקאמר מתזון, וכסות בכלל: כט) כשנשבית: ל) כשדרך משפחתו כן, אף שמשפחתה אינן חבושין כך. ולת"ק חקא בחייו עולה עמו ואינה יורדת עמו, ממא"כ לאחר מיתה: לא) אפילו

הגיע

לא אלא דהוא איבעי' בש"ס הכותב ופשיט לה מכמה מתני' ובריתות ודחי' לה. ואיך שייך לומר דמתני' סובר דאין לה כתובה או דנקט דלא נחית לפרש בפלוגתא: [אות נו] שם ד"ה ישאוכל כו' וא"כ קשיא אמאי שייר. והמהר"ם שי"ף תירץ ברפ"ו דכתובות דהא באב לא שייך בלל הדין דאינו יורש במקום שיש בן דהא אי. אפשר שחלד קודם שתבגר וממילא לא הוי ברשות האב כיון דבגרה וכיון דמתניתין רצה למתני דזכיות הבעל הם יותר מזכיות האב עד שתבגר אם כן לא מצי למתני לענין ירושה במקום

שיש

הבהפרת נדריה. פיי' פי"ל מבלי נדרים פי"ו פמ"ב ג' למ"ב פוס"ע יו"ד פי' רנ"ד כ"ה: ומקבל את גיטה. פיי' פ"ב מבלי גיטין ה"ל במ"ב פ' ג' פוס"ע לה"ע פ' פ"ל פעיי ל: ואינו אוכל. יי' פ"ד מבלי חולין ה"ל מ"ב סס פוס"ע הו"ע פ' פס"ד פ"ז: שאוכל פירות. פיי' מ"ב מבלי לשון מ"ב יפכ"ב ה"ז פמ"ב פ' מ"ח פוס"ב לה"ע פ' ה"ל פ"ב: וחייב במזונותיה. פיי' סס פי"ב ה"ב פוס"ב סס פ"ב: אפילו עני. פיי' סס פי"ד ה"ב: במ"ב ג' פ"ל פוס"ע סס פ' פ"ע פ"ם פ"אנ"ך לעולם. מ"ה פ"אנ

שנויי גוסהאות

ובהפרת. נד"נ וכ"ק ובמסכ"ר ובהפר. ומקבל (את). בגבלי (כ"ה ע"ב) מקבל. ומדלא קתני ובקבלת גיטה משמע דאין לנקט בזה זכות ועי' חוי"ן ובקול המש"; נד"נ ובמסכ"ר ליתא. שאוכל. נד"נ וכ"ק ובמסכ"ר שהוא אוכל. בפרקונה. במסכ"ב ובפרקונה וכ"ה נד"נ וכ"ק. ובקבורתה. במסכ"ב וכה"ב וקבורתה. לא יפחות. נמסכ"ר לא יפחות לה; בכ"ר לא יפחתו לו וכ"ה לשון הרמב"ם בקבורו. ומקוננת. בנ"ל וכ"ה בכל מקום; בכ"ר ומקוננות ולאינו נכון. ועי' תוי"ד.

ראשון לציון

ד תוי"ם סר"ה ובהפרת נדריה כו' אי לאו הא ה"א בקטנה משמע בפ"ל דש"ש ועיין יסל"מ: שם ד"ה וחייב במזונותיה כו' ועוד נ"ל דכסותה זל קרי בי כו' במיי תרגומא שחבריתי בס"ד כתבתי בביאור דברי הגאון חוי"ט שאין לאותיין מוכרחין וביאור מ"ש ראיה מן הירושלמי פ"ג דמעשרות הרוחה שם בפי' הרב ר' אליה פערקאן יראה היפוכו והעמדתי כל הדברים על מכונם בע"ה:

תוספות רע"ק

האב על ידה. דבמעשה ידיה מפסיד מזונות ובקדושיה מפסיד זכותו דנפקא מרשותו תוס'. וקל"ל היאך יהא אפשר ללמוד מע"י מכסף קדושיה הא באמת אביה מקבל קידושיה וא"כ הכסף קדושיה מצד עצמותו הוא לו כדאמרי' השתא אביה מקבל קדושי' אבל מע"י דיוכה אביה בשלה לא ידעי' וצע"ג [אות נה] תוי"ם ד"ה ומקבל אתגיטה. כיון דאיכא מ"ד דלא ס"ל הכי, אני בעניי לא מצאתי פלוגתא דתנאי בזה אם ארוסה יש לה כתובה או

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

הזמן שקבעו לנשואין ולא נשאת שהבעל חייב במזונותיה אינה אוכלת בתרומה: עד שתכנס להופה. לפס ניסואין שתהא מסורה לרשות הבעל: מסרו שלוחי האב. שפגעו שלוחי האב בשלוחי הבעל ומסרוה לפס: ן האב אינו חייב במזונות בתו. בחייו. דאילו לאחר מיתה ניזונות הבנות מנכסיו מתנאי כתובה [ובתו] לאו דוקא דה"ה בנו שאין האב חייב לזון לא בניו ולא בנותיו כשהם קטנים אלא אם הוא נגרא דאמיד כלומר שהוא אינו עשיר בית דין נוטלים ממנו בעל כרחו כדרך שכופין כל אחר בני העיר על הצדקה ומפרנסים הם בניו ובנותיו הקטנים ואם אינו גברא דאמיד ב"ד מחרפים אותו ומוציאים אותו שאמדיות היא לו אם לא יפרנס את בניו ובהוא פחות מן המיות המדבריות שהם מרחמין על בניהם אבל אין יכולין לכופו על זה בין שהבנים זכרים בין נקבות ודוקא שהבנים קטנים אבל קטני קטנים והם הפחותים מבני שם. ב"ד כופין את האב ומוציאים מידו בעל כרחו כדי לפרנס בניו שהם קטני קטנים אחד זכרים ואחד נקבות: בכרם. על שם שהיו יושבים שורות שורות בכרם: הבנים ירשו והבנות יזונו. מתנאי כתובה שהבנים זכרים ירשו כתובת אמן והבנות נקבות יזונו מנכסיו: מה הבנים. זכרים אין יורשין כתובת אמן אלא לאחר מיתת אביהן. כך הבנות אינן נזונות מנכסי האב מכח הגלוי

ע"כ וכרב מפרש לה אע"ג דנורס לרשות הבעל וכתירוצם של התוספות. אבל מפני מ"ל דדעת הר"ב לפרש כרב אסי לא שלחתי בו יד להניה. ופי' חופה אכתוב בפ' דלקמן מ"ג בס"ד: מסר האב כו' הרי היא ברשות הבעל. פליגי בגמרא רב אמר מסירתה לכל חוץ מתרומה דהא בריאה הכא עד שתכנס כו' ורב אסי קאמר אף לתרומה ומסירתה היינו כניסתה כו' וכמו שכתבתי לעיל ועיין מה שאכתוב במ"ה פ"י דנדרים: מסרו שלוחי האב כו'. לשון הר"ב שפגעו שלוחי האב כו'. ולשון רש"י שהיה האב משלחה לו ע"י שלוחיו ופגעו בשלוחי הבעל: ן האב אינו חייב במזונות בתו. כתב הר"ב אבל קטני קטנים כו' כופין את האב ומוציאין מידו בעל כרחו. ואי"ת ואי אינו אמיד מה מוציאים ממנו וי"ל כמו בחיוב האשה דאפילו אי אין לה אלא מזוני דחד יומא חייב למיזנה מנייהו או למיכל בהדה במאי דאכל כמ"ש בטור סימן ע' אבל ודאי אינו חייב להשכיר עצמו בפועל לפרנסם. אפילו לסברת ר' אליה שכתב שם בטור דבאשה חייב דהתם היינו מעמא דמספר כתובה גלמד אבל אפלת וכו': בכרם. פי' הר"ב על שם כו' וכפירש"י וכ"כ הרמב"ם בעדויות פ"ב משנה ד'. ומביאים והש"י קרא בנסת ישראל

כרם

יכין תפארת ישראל יכין

הגיע זמן הניסואין ולא נשאת: לב) לכל זכיות הנ"ל ושלא תאכל תרומה אם בת ישראל לכהן היא: לג) מסרה להם להוליכה לבעל, וכ"ש במסרה לבעל עצמו: לד) מיהו בהלך האב עם הבעל עצמו כשמסרה לו, י"ל דהיא ברשות הבעל: לה) אף שפגעו שלוחי אב בשלוחי בעל ומסרוה להן, סד"א לא שויינהו אב שליח רק למסרה לבעל עצמו, קמ"ל דשליח של אדם כמותו: לו) ולא להלבישה ולתת לרבי חייה, וכ"כ אינו חייב בקבורתה כשלא יירש ממנה כלום. וה"ה לבנו, והא דנקט בתו לדיוקא, דבתו בחייו אינה נזונת מנכסיו, רק לאחר מיתתו אפילו יהיה מבת שם, דכך תנאי כתובה [במשנה י"א], אבל בניה לאחר מיהתו, אפילו פחותין מבני שם חולקין בשוה עם שאר אחין, מיהו כשהאב חי, עד שם מוציאין ממנו לרבי בניו ובנותיו [אבל לא כדי עשרו], אפילו יש להם נכסים מאבי אמן, ומתביהן לאחר שם מיירי, דאז אין מוציאין ממנו בע"כ, ואפ"ה כשאין להם נכסים גוערין ומכלימין אותו עד שיפרנסן עד שיגדלו. וכשהאב עשיר אפילו יהיה מבני שם מוציאין ממנו בע"כ בתורת צדקה. ולאחר שהגדילו אפילו האב עשיר אינו חייב לפרנסן, כשיש בת בידם להתפרנס ממעשה ידיהן כדי חיותן [אה"ע ע"א ופ"ג]: לז) הבית המדרש שם נקרא כרם, מדהיו יושבים שם חכמי ישראל בקבוצות, כנפנים נטועין שורות שורות, ומביניהן יונא יין התורה ממשמ הלב: לח) כך כתב בכתובה, בלקמן משנה י' וי"א, ודרש

לאכ"ע

אור גדול

פרק ד ן במשנה האב אינו חייב כו'. עיין ברע"ב דבאמיד כייפינן לו מתורת צדקה. ויעויין בר"ן דנסתפק בשלא בפניו, ולדבריו נצטרך לומר הא דתניא מי שהלך למדה"י ב"ד יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין את אשתו אבל לא בניו ובנותיו ולא דבר אחר. האי ולא דבר אחר שהוא צדקה היינו משום דצדקה עושה במקום שהוא. ולא בניו ובנותיו היינו בלא אמיד. ולשי' הרמב"ם דקאי על אמיד ע"כ דבצדקה לא כייפינן שלא בפניו. משום דלגבי בניו לא שייך דעושה במקום שהוא דהא קרוב קודם. ושפיר פריך בגמ' (מ"ח א') מהברייתא דמי שהלך אדמר עוקבא יעו"ש. ול"מ קו' המא"מ (הל' צדקה פי' א'). אמנם למ"ש הכ"מ בדעת הרמב"ם (בהל' נחלות) דבהלך למדה"י אין פוסקין צדקה מפני שהוא עושה צדקה בכל מקום שהוא. לדבריו ע"כ נצטרך דמשום קרוב קודם אין כופין. א"כ הא דפריך בגמ' (שם) אדמר עוקבא צריך לומר דקאי למ"ד דדבר אחר היינו תבשיט יעו"ש. שוב מצאתי להמחא"מ שנתקשה בזה להכ"מ ותירץ בע"א:

תוספת יו"ט

ן האב. מ"מ מ"ש: זה מדרש דרש האב"ע. נ"ב קנ"ל מ"ל. יומז' נמטם פ"ל כ"ל מעניית פ"ד כ"ל: הבנים ירשו כו'. יומז' ינמוס פס"ו ה"ג:

שנויי נוסחאות

ה שתכנס לרשות הבעל לנשואין מסר. וכ"ס כמ"ב וכמ"ב; בד"ל ובכי"מ שתכנס לחופה מסר; וכ"ס כרי"ף וכ"ס כמוהי"ד (ומס שתכנס); וכ"ס בכי"ק (ומס מסרה) ועי' הוי"ע. הרי היא. כרי"ף הרי זה. (הלך האב עם שלוחי הבעל או ש)הלכו. כמ"ב; או הלכו; בד"ל ובכי"ק ובכי"מ ליתא וכן ליתא כרי"ף ובכמ"ם ובכוס' רי"ד. וכן הוא דס"ס הוא מהלכו בלוחי האב כו'. ן (לפני הבנים). כמ"ב וכתוי"ד ליתא. יורשו. כל"ל (כל' יודי"ן) וכ"ס בד"ל ובדפו"י. מיתת האב. בד"ל ובכי"ק וכמ"ב מיתת אביהן. אינן נזונות. כמ"ב אין..;בד"ל ובכי"ק לא יזונו וכ"ה בכי"ף(ומס בנות..).

תוספת רע"ק

שיש לה בן דהא זהו לא שייך קודם שתבגר וליכא שייכות בשום פעם שהאב לא יירש את בתו קודם שתבגר עיי"ש. אך עדיין קשה איך קתני יותר עליו הבעל הא גרע כחו מאב לענין ירושת רשוי (ב"ב דף קי"ג א') גם לענין מע"י גרע כח הבעל דהא יכולה לומר איני ניזונית וא"ע וההעדפה לעצמה. אבל לגבי האב אם אומרת א"נ וא"ע ההעדפה להאב כדאיתא במסכתין דס"נ ע"א. גם קשה דלתני יותר עליו הבעל לענין ירושה דאם מכרה ונתנה אין האב יורש. והבעל יורש ומוציא מן הלקוחות מכח תקנת אושא. ואף דיש לומר דסתניתין לא רצה לתני מה שהוא רק אחר תקנת אושא. מכל מקום לטה דאמרי' ר"פ האשה שנפלו לימא תניינא לתק"א דרצה לומ' דסתנ' דקתני מה שהוא לאחר תק"א יקשה כנ"ל. ולזה נראה דסתנ' חשיב רק כללי שרשי זכיות מה שיש לאב ומה שיש יתרון להבעל שם ירושה ושם מע"י אבל לענין פרטי דיניהם לא חשיב: ה [אות נז] בתוי"ט ר"ת עד כו' וקודם אביו ובבא אין הלכה כו'. ולא ידעתי מאי צורך באריכות הזה הלא

לחריא

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

כרס שנאמר (ישעיה ה') כרם היה לידידי: ן כתב לה וכו' ולא כתב לה כל נכסיס כו' חייב. פי' הר"ב להיות כל נכסיו אחרלין. ומפרש הרמב"ם והיא תטרוף כל מה שימכור או יתן ע"כ. ולע"ג דבמשנה ו' פ"ק דב"מ פליגי ר' מאיר ורבנן דר"מ ס"ל אחריות לאו טעות סופר ולא הוי כמאן דכתיבא דמי ומש"ה בגמרא דהכא אמרינן אי מהניתין ר"מ היא דאמר בר"פ דלקמן כל הפותח וכו' [ופסקינן כוותיה] מאי חייב דקתני מן המחוברין אפ"ה זה ספירש הרמב"ם דלמטעבדין קתני דחייב הייגו טעמיה דלע"ג דפסקינן כר"מ בכל הפותח. וכי מוקמינן למתניתין כר"מ חייב דקתני במחוברין בלבד. מ"מ אגן דקי"ל דאחריות דט"ס הוא ודלא כר"מ. יש לנו לפרש המשנה אליבא דהלכתא. והר"ב שסתם הדברים ולא פי' מסתברא בנתכוין ג"כ לכל אחריות אפילו למטעבדים דאל"ה הוא ליה לפרש שכן בגמרא סברינן דמתניתין לאו ר"מ משום דמשמע לן דחייב באחריות הייגו אפילו ממטעבדים ועיין סוף פ"ח: ן חייב. לפדותה ואם היה כהן שכבר נאסרה עליו פודה אותה ומחזירה לבית אביה אפילו היא בעיר אחרת ומפקל לה עד שמחזירתה למדינתה ומגרשה. ואם בעלה ישראל מחזיר לו לאשה כמו שהיתה ואם רצה אח"כ מגרשה לשון הרמב"ם פי"ד מה"א. ומ"ש הר"ב וחייב לתת לה כתובתה הכי תנן בסוף מסכת נדרים. ושם כתבתי הטעם: ט רשאי. כתב הר"ב שאין אדם חייב לזון גרושתו וכן לשון רש"י א"כ פדיונה נמי יהא רשאי שאין אדם חייב לפדות גרושתו והרי אפילו מת קודם שנפדית אין היורשים חייבים לפדותה כדמסיק בגמרא. וי"ל דהתם כדמפרש טעמא בברייתא שאין אני קורא בה ואותביך לי לאנתו הכל הכא אע"פ שגירשה יכול לקיים בה ואותביך לי לאנתו. והתוספות [נב:] כתבו דטעמא דרשאי ברפואה לפי שרפואה היא בכלל מזונות והרי קבלה כנגד מעשה ידיה שעד עכשיו. אבל איני רשאי לומר תקבל את נפשה ותפדה את עצמה לפי שלא קבלה הבלוס מפירות שאכל עד עכשיו: י לא כתב לה בנין דברין מ' חייב שהוא תנאי ב"ד. וטעמא מפרש בגמרא כדי שיקפון אדם ויכתוב לבתו שכן הוא אומר (ירמיה כ"ט) קחו נשים והולידו בנים ובנות וקחו לבניכם נשים ואת בנותיכם תנו לאנשים בשלמא בנים בידיה קיימא לבקש אשה שדרכו של איש לחזור אחר אשה אלא בנתיה מי קיימן בידיה וכי דרך אשה לחזור אחר איש אלא הא קמ"ל דנלבשה ונכסה ויתיב לה מידי [כי היכי] דקפלו עלה ונסבי לה. ואי לא תיקנו לירות אלא שבדוניא דיסיב אב אבל מנה ומאתים ותוספת שכתב הבעל לא לירות. אבתי ממנע אב ולא כתב. אחרי שזה מקפיד על שלו מלהוריש לבני בתו אף הוא ימשך ידו מלהרבות לו נדוניא הילכך הוצרכו לתקן לירת כסף כתובתה והכל בכלל כמפורש במשנה ג' פרק ד' דיבמות. ולא פליג רבנן בין כתובה לתקן במקום דיסיב אב נדוניא. ובמקום דלא יהיב לא. אלא בטולהו אמרו שהוא תנאי בית דין דלא פליג. ולא תיקנו אלא בנין דברין. אבל אם לא היתה האחת אלא בת. והאחרת בנים

פחות

מיתת אביהן: ן לא כתב לה כתובה. בתולה גובה מאתים. ואלמנה מנה. מפני שהוא תנאי בית דין. כתב לה שדה. שוה מנה. תחת מאתים זוז. ולא כתב לה כל נכסים דאית לי אחראין לכתובתיך. חייב(לט). שהוא תנאי בית דין: ח לא כתב לה אם תשתבאי אפרקינך. ואותבינך לי לאינתו. ובבהנתא אהדרינך למדינתך. חייב. שהוא תנאי בית דין: ט נשבית חייב לפדותה. ואם אמר הרי גיטה. וכתובתה תפדה את עצמה. אינו רשאי מא). לקתה חייב לרפאותה. אמר הרי גיטה וכתובתה תרפא את עצמה. רשאי מב): י לא כתב לה בנין דברין דיהוו ליבי מינאי. אינון ירתון כסף כתובתיך. יתר על חולקיהון דעם אחוהון מג). חייב. שהוא תנאי בית דין מד):

תגאי כתובה אלא לאחר מיתת אביהן: ן וא כתב לה כל נכסים כו' חייב. להיות כל נכסיו אחרלין לה ולא יכול למימר אין ליך אלא שדה הכתובה ליך בכתובתיך: ח ובבהנת. שאינו יכול לקיימה מבנכבית שאשת כהן אסורה לבעלה מבנאנסה כותב לה אפרקינך ואהדרינך למדינתך ומייב לתת לה כתובתה ואף ע"פ שבע"כ לריך לגרשה: ט אינו רשאי. שכבר נתחייב בפרקונה מבנשבית: חייב לרפאותה. שהרפואה כמזונות: רשאי. שאין * חייב לזון גרושתו: י יתר על חולקהון דעם אחוהון. אם תמותי בחיי ואירשך יטלו ביניך כתובתיך אחרי מותי כמיבואו אלוק בנכסי עם בנים שיהיו לי מאשה אחרת וכ"מ כגון שכתובה של זו מרובה משל אחרת או שבני האשה אחרת מרובים מבניה של זאת וטוב לאלו שיטלו כתובת אמן ואפי' הכתובות שוות ואין כתובת בנין דברין נגבית אפילו בזמן שזה אלא ממקרקעי אבל לא ממטלטלי ודוקא כשהניח האב שיעור שתי הכתובות ודיגר יותר אז יורשין הבנים כתובת בנין דברין הואיל ונשאר מקום לירושה של תורה שאחר שיטול כל אחד מהבנים כתובת אמו נשאר דיגר לחלוק ולירש בנכסי אביהן אבל אם לא הניח האב אלא כשיעור ב' הכתובות הו

*) בדע"ב ד"ל שאין אדם חייב כו'.

מגרשה לשון הרמב"ם פי"ד מה"א. ומ"ש הר"ב וחייב לתת לה כתובתה הכי תנן בסוף מסכת נדרים. ושם כתבתי הטעם: ט רשאי. כתב הר"ב שאין אדם חייב לזון גרושתו וכן לשון רש"י א"כ פדיונה נמי יהא רשאי שאין אדם חייב לפדות גרושתו והרי אפילו מת קודם שנפדית אין היורשים חייבים לפדותה כדמסיק בגמרא. וי"ל דהתם כדמפרש טעמא בברייתא שאין אני קורא בה ואותביך לי לאנתו הכל הכא אע"פ שגירשה יכול לקיים בה ואותביך לי לאנתו. והתוספות [נב:] כתבו דטעמא דרשאי ברפואה לפי שרפואה היא בכלל מזונות והרי קבלה כנגד מעשה ידיה שעד עכשיו. אבל איני רשאי לומר תקבל את נפשה ותפדה את עצמה לפי שלא קבלה הבלוס מפירות שאכל עד עכשיו: י לא כתב לה בנין דברין מ' חייב שהוא תנאי ב"ד. וטעמא מפרש בגמרא כדי שיקפון אדם ויכתוב לבתו שכן הוא אומר (ירמיה כ"ט) קחו נשים והולידו בנים ובנות וקחו לבניכם נשים ואת בנותיכם תנו לאנשים בשלמא בנים בידיה קיימא לבקש אשה שדרכו של איש לחזור אחר אשה אלא בנתיה מי קיימן בידיה וכי דרך אשה לחזור אחר איש אלא הא קמ"ל דנלבשה ונכסה ויתיב לה מידי [כי היכי] דקפלו עלה ונסבי לה. ואי לא תיקנו דלירות אלא שבדוניא דיסיב אב אבל מנה ומאתים ותוספת שכתב הבעל לא לירות. אבתי ממנע אב ולא כתב. אחרי שזה מקפיד על שלו מלהוריש לבני בתו אף הוא ימשך ידו מלהרבות לו נדוניא הילכך הוצרכו לתקן לירת כסף כתובתה והכל בכלל כמפורש במשנה ג' פרק ד' דיבמות. ולא פליג רבנן בין כתובה לתקן במקום דיסיב אב נדוניא. ובמקום דלא יהיב לא. אלא בטולהו אמרו שהוא תנאי בית דין דלא פליג. ולא תיקנו אלא בנין דברין. אבל אם לא היתה האחת אלא בת. והאחרת בנים

פחות

יבין תפארת ישראל יבין

ראב"ע, מה וכו': לט) ר"ל אפ"ה הכל משועבד: מ) שאסורה לו כשנשבית: מא) כלומר מחזירה לו לאשה כמו שהיתה, וכשירלה יגרשנה אח"כ. ואף דבדעתו לגרשה אסור לבא אליה [ביבמות ל"ז כ:]. כ"ל דהכא שאסור לגרשה מקודם מותר: מב) דרפואה היא בכלל מזונות שחייב לה, ומזונות הוא תחת מעשה ידיה של עכשיו, משא"כ פרקונה הוא תחת פירות שקבל עד עכשיו, שלא נתן לה עדיין המורתן שם דבר. מיהו קיי"ל דאפילו ברפואה אינו מן הראוי לגרשה [ע"ת]. ולדיקן דאיכא חדל"ג, אפילו בחולי ארוך אינו יכול לגרשה [ב"ם שם]: מג) דכך היתה התקנה, שאם תמות בחייו, ויבואו לאחר מותו בני אשה אחת לחלק נכסי אביהן עם בני אשה אחרת, יקיימו כל בני אם אחת ליקח קודם הלוקח הירושה, כתובה ותוספת של אמן, ואח"כ יחלקו הנשאר לפי הנפשות: מד) והאידנא אין נוהגין

תוספות רע"ק

להדיא מסקי' בסוגיא בתיובתא לרב אסי מברייתא מפורשת: ט [אות נח] בכשנה הרי גיטה וכתובתה תרפא וכו'. מלשון זה דייק הרשב"א בחשי' סי' אלף רנ"ד דאינו יכול לגרש אשתו בע"כ אם אין לו לשלם כתובתה: דבכה"נ אינו יכול לומר הרי גיטה וכתובתה כמו בפרקונה. וא"כ יש לומר דהספרי איירי בכה"נ. והנה בלא"ה יש לעיין למ"ר מזונות דרבנן א"כ גם מרפואה פטור מן התורה וא"כ איך דריש ושלחת לנשמה. ואפשר דסובר מזונות מן התורה. וא"כ למאי דקי"ל מזונות דרבנן לא דריש כן וא"כ בלא"ה מיושב קו' הראב"ד. ואפשר דאסמכתא היא ויש לעיין בב"ז:

אור גדול

ט במשנה רשאי. עיין בר"ן שהביא בשם הראב"ד שהקשה מהא דתניא בספרי ושלחתה לנשמה מלמד שאם היתה חולה ימתין לה עד שתתרפא. וקו' לבנות ישראל. עיי"ש. הנה יעויין בראש"ש דכתב ברפואה שיש לה קצבה דהבעל חייב ויורשים פטורים משום דהוי בפרקונה. וא"כ נראה

ראשון לציון

ח הר"ב ד"ה ובבהנת כו' שאשת כהן אסורה כו' עיין יסל"מ: ו תוי"ט ד"ה לא כתב לה כו' ועטמא כתב הרמב"ם כו' אבל תוס' בד"ה וקבלה כו' כתבו דבזמן הזה בני כתונת

ן לא כתב לה. כ"ל ע"ל מיי' פי"ב מהל' אישות ה"ב והי' פמ"ב שם מוש"ע אה"ע סי' מ"ט סי"ל וכ': ולא כתב. מיי' פפ"ז ה"י כמ"ב שם מוש"ע שם סי' ק' ס"ל: ח לא כתב לה. שם מיי' שם פי"ב ה"ם ופי"ד ה"ח כמ"ב שם ופוש"ע שם פי' פ"ם ס"ל: ובבהנת. מיי' שם פי"ד שם כמ"ב שם מוש"ע שם כי' ע"ת ס"ו: ט נשבית. שם מיי' שם ה"ח וה"ם מוש"ע שם ס"ל: ומאם אמר כו'. מיי' שם מוש"ע שם: לקתה. מיי' שם ה"ז שם מ"ב שם מוש"ע שם סי' ע"ת ס"ל: ז מר הי"ב. מיי' שם מוש"ע שם סעי' ג': י לא כתב לה. כ"ב ע"ב כ"ב קל"ח ע"ל מיי' שם פ"ב ס"ל וכ' כמ"ב כ' מ"ח מוש"ע שם סי' כ"ם ס"ל וכ': בנין דברין כו' ירתון כסף כתובתיך. יומ' ב"ב פ"ח ה"ה. מיי' שם מוש"ע שם ס"ב וכי' קי"ל כמר': יא:

שנויי נוסחאות

ן (מפני). בכי"ק ובמבכי"ל ליתא. (שדה). במבכי"ל ליתא בטעות. (זוז). בכי"ק ליתא. ולא כתב. בכי"ק לא. דאית לי. בכי"ק דאיתיין לי. אחראין. בכי"ק אחריין. שהוא. בכוכי"ל מפני שהוא. ח לא כתב לה. בכי"ק. לה אם תמותי ואקברינך. אם תשתבאי. בד"נ ואם..: בכי"ק דאין תשתבאין וכ"ה דאין.. גם בלה"מ ביומלמי; במבכי"ל.. תשתביין. אפרקינך. בד"נ אפרוקינ'; בכי"ק אפרקיניך. ואותבינך. במבכי"ל ואתיבינך; בכי"ק ואתבינך. אהדרינך למדינתך. בכי"ק אתזרינך למדינתה. ט (ואם) אמר. במבכי"ל ובכי"ף ליתא בכי"ק אם..; תפדה (את) עצמה. בכי"ף ליתא: בד"נ ותפדה.. לקתה חייב לרפאותה. בכי"ק לקח.. לרפאותה. אמר הרי. בכי"ק אם אמר.. תרפא (את). בכי"ף ליתא; בד"נ תסרה בטעות כל הכבנא דרפואה. י דיהון. במבכי"ל דיהון; בכי"ק ובכי"ף דיהווין; בד"נ דתהוין ליבי מינאי. בד"נ ליך וכן במשנה הסמוכה; בכי"ק ליתיניך. ירתון. בד"נ ירתין; בכי"ק יורתין. דעם אחוהון. בכי"ק די עם אחיהון. שהוא. בד"נ מפני שהוא.

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

שויה רבן גמליאל כדתנן אינון ירתין ובת בין הבגיס אינה יורשת ולא פלוג במשפט בנין דכרין ואפילו בת בין הבנות נמי לא תירש אלא דוקא בנין דכרין ועשאוה ככתובה לענין דלא תהא נגבית אלא ממקרקעי ולא ממטלטלי. וכתב הר"ב אפילו בזמן הזה אינה נגבית ממטלטלי כלומר אע"ג דהיגי הכתא למגבי כתובה עומה ממטלטלי ועשאוה כתב הרמב"ם בפי"ו מהלכות אישות לפי שכתובת בנין דכרין אינו פשוט בכל הישיבות [במ"ש הטור ס"ס קי"ח שעיקר התקנה היתה כדי שיתן אדם לבתו כבנו ועכשיו נוהגים לתת יותר ויותר]

ר"ע מברטנורה

פחות מזה חולקים הנכסים בבוה ואין כתובת בנין דכרין נוהגת בהם: **יא** עד דתתנסבן. עד שיתארסו ואם בגרו אע"פ שלא נתארסו אין להם מזונות דקיימא לן בוגרת אין לה מזונות: **יב** *) מיגד אלמנותיך. מסך אלמנותיך: אנשי יהודה כותבין כו'. ואין הלכה כאנשי יהודה אלא כל זמן שלא נכתבה ושלא תכנס כתובתה בבית דין ניזונית משל בעלה ודרה בבית שהיתה דרה בחיי בעלה ומשתמשת בכל הכלים שהיתה משתמשת בהן בחיי בעלה:

*) ברע"ב דפוס ראשון מיגר ועי' ס"ג.

יא בנן (מה) נוקבין דיהויין ליבי מינאי. יהויין יתבן בביתי (מו) ומיתזנן (מז) מנכסי. עד דתנסבן (מח) לגוברין (מט). חייב. שהוא תנאי בית דין (נ): **יב** את (מח) תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי כל ימי מיגד (נא) אלמנותיך בביתי. חייב. שהוא תנאי בית דין. כך היו אנשי ירושלם כותבין. אנשי גליל היו כותבין כאנשי ירושלם. אנשי יהודה היו כותבין. עד שיצאו היורשין ליתן ליך כתובתיך. לפיכך אם רצו היורשין. נותנין לה כתובתה. ופוטרין אותה (נב):

נקבות בכלל וכמו שנאמר (בראשית ג') בעצב תלדי בנים ונאמר (דברים י"ד) בנים אתם לה' אלהיכם ועיין מ"ש במשנה ז' פ"ב דגדר: ומיתזנן מנכסי. אחר מותו. רמב"ם פ' י"ט מה"א דאי בחייו הא הכן במשנה ו' האב אינו חייב במזונות בהו: עד דתנסבן. פי' הר"ב שיתארסו. גמרא: חייב. פירוש אפילו לא כתב לה ועל לא כתב דלעיל קאי: **יב** מיגד. פירש הר"ב משך וכפירש"י. והגירסא בדל"ת וכן הוא במשנה בירושלמי ולשון ארמית הוא וימשכו ויעלו את יוסף (בראשית ל"ז) מתורגם ונגידו: בביתי. יתירא הוא דבביתי קמא סגי. ואמריגן בגמרא דלהכי תקון למכתב בביתי ב' זימני למדרש בביתי ולא בביתי כלומר בבית לר וקטן דיכולין היורשים לדחותה מהם ["בשאין לאב אלא ביתא] ולא קאי דיוקא דבביתי אמזוני דלפי ברכת הבית מיהא יש לה כמו שאכתוב במשנה ג' פרק י"ב: חייב. פירוש אפילו אם לא כתב לה וקאי על לא כתב דלעיל:

יכין תפארת ישראל יכין

מוכנין בכתובת בנין דכרין, מדעיקר התקנה היה רק כדי שירבו לתת גדולה לבנות, ועכשיו כבר מוכנין יותר ויותר מהראוי [קי"ח ע"ז]: מה) לא כתב לה בן וכו': מו) לאחר מותו: מז) ה"ה כל זרכן: מח) שיתארסו: מט) אפילו בקטנות. וי"א דוקא כשנתארסו בנערותה, אבל כשבגרה אפילו לא נתארסה, נכ"ע ליה לה מזונות:

נ) ובזה"ז נגבית אף ממטלטלין [קי"ח]: נא) י"ב מיגד, ור"ל משך, וי"ג מיגר ור"ל לשון מגור ומחר: נב) ולדידן תלוי במנהג, ואפ"ה ג' מהשיש רחשוים אסורה להנשא מחמת הבעל, חייבים לזונה מכל מקום. וכל מקום שחייבים לזונה, מעשה ידיה של יורשין, משא"כ בת המזונות מעשה ידיה שלה [שם ל"ג וקי"ח]:

ראשון לציון

כתוב' בנין דכרין ממטלטלי דכתובה שויה וכ"כ בטוכ"ע אה"ע סי' קי"ח סי"ל ע"ש עיין יסל"מ: יא במשנה דתנסבן במסג"ל לאמת דתלקחן וע"ע בגמרא ל"ג ע"ב רב אמי כו':

אור גדול

יב במשנה את תהא יתבא כו'. וקי"ל דכל זמן שלא הבעה האלמנה כתובתה בב"ד יש לה מזונות. ובהבעה כתובתה מחמת אונס לא הפסידה מזונותיה. הרא"ש מהירושלמי. ובשו"ע אבה"ע (סי' צ"ג סעי' ה') הובא בשם י"א. ויעויין במהרשד"ם (אבה"ע סי' קפ"א) דאף לפי"ז אם תבעה מזונותיה דמדינא הי' יכול לצאת ידושה"ם. ונראה להביא ראיה לדבריו מירושלמי עצמו סוטה (פ"ג ה"ד) בהא דמבות פרושין דהיתומים עבדו עצמן כאלו רצו למכור הנכסים בכדי שתתבע הכתובה. ואפ"ה אבדה מזונות יעושה"ם. והיפה מראה באמת נתקשה שם בזה וגם בשירי קרבן נדחק בזה. ולדעתי לק"מ כיון דבאמת הרשות בידם לעשות כן אינגו אונס, והיא ראי' ברורה לפסק המהרשד"ם. ודברי המהרשד"ם הובא נ"כ בכנסת הגדולה אבה"ע (סי' צ"ג) בהגהות הטור (אות ל"א):

לקוטים

יא במשנה בנן נוקבן לא הוצרך להאריך ולמיתני לא כתב לה בנן נוקבן וכולי וכן במס' דלקמן דמשמעות הלון ממכון הן למשנה הקודמת דקתני לא כתב לה בנין דזוכרין וכולי מש"כ בהגיה לעיל נוסף דסולרך למיהדר ולכתוב לא כתב לה בנין לפי שאינה נמשכת למס' מ' לא כתב לה אם תשתבלי דהא מפסיק ביניהם מבנת בבית חייב וכולי ודברי הנ"ד בזה אך למותר. (ס"ל): יב במשנה את תהא יתבא. הא דהקדים תנאי הכנס והבעת לבל האם משום דהנהו הם לכ"ע והשלא חיבא פלוגתא כמשנה מתני'. (ס"ל): שם במשנה הין כותבים גרשה דאנשי גליל למדו לכתוב כן מן אנשי ירושלים ומש"ה לא תנא כן היו כותבים אנשי ירושלים ואנשי גליל. (קול הרמ"ז): הרע"ב ד"ה אנשי וכו' ואין הלכה וכו' סיינו בכאלן מנהג קבוע בעיר אבל אם יש מנהג הולכין אחר המנהג כ"כ התו'. (ס"ל): תוי"ט ד"ה בביתי יתירא וכו' וכדאמן לפיכ דכ"ל שלא יוכלו היורשים לומר לה לכי לבית אבין וכו' וכדאמן פי"ב מ"ג דהא בבל אמוני' בביתי קמא דה"פ לא תהא יתבא בביתי ומתזנא כל ימי אלמנותיך דהוה מוכח שפיר דבביתו חזון ול"ל דבביתי אלמנותיך דעודו מי דלהא לא בעי תנאי דקי"ל עולה עמו ואינה יורדת. (קול הרמ"ז): בא"ד בשאין לאב וכו' כתב רש"י בפרק הנשא ק"ג שלא בבל עליו להוציא את בניו ולהושיבה. (מס):

יא בנן נוקבין. מס ב"ג מס ע"ל יהוה"ל פ"ד ה"ח ומ"ב כ"ל יבמות פס"ג פס"ג מ"ו' שם פ"ב ה"ל ומ"ם ה"ל סמ"ג שם מוס"ב שם מ"ם מ"ם מפי' ל' ונ' ומ"ל מ"ג פ"ל: **יב** את תהא. שם ק"ב פ"ל יהוה"ל מ"ב כ"ג מ"ו' שם ס"ב ה"ל ומ"ם ה"ל סמ"ג שם מוס"ב שם מפי' ל' ונ' ומ"ל מ"ב פ"ל ומ"ו' ל"ד מ"ל: אנשי גליל. ל"ה ע"כ:

שנויי נוסחאות

יא בנן נוקבין. כד"נ.. נוקבן; בכי"מ לא כתב לה בנן נוקבן; בכי"ק ובנין נקבין. ליבי סינאי. בכי"קלי"דמני. יהויין יתבן. בתוכי"ד תהוון.. ; במסכי"ל איגון תתן.. וכ"ה איגון גם בכי"ק. ומתזנן. בד"נ בתזנן. מנכסי. בכי"ק ובכי"ק מנכסאי. עד דתנסבן לגוברין. בד"נ עד זמן..; בכי"ק עד דיתנסבין לגברין. במסכ"ב עד דתלקחון.. ; בכי"מ עד דתילקחון ; בתוכי"ד עד דתלקחין. שהוא. בתוכי"ד מסני שהוא. **יב** את תהא. כד"נ: ואת.. וכ"ה במסכי"ל וכ"ה בכי"ק (ומס תהויין); בכי"מ ובכי"ק לא כתב לה ואת.. ימי מיגד. במסכי"ל יומי.. וכ"ה בכי"ק (ומס מגד); בד"נ.. מינר ובתוכי"ד מפרש: פי' מינר משך או מינר ל' דומה עכ"ל וכן פי' הרי"ב ורש"י כלשון רלשון (ומירשם מינר) ופי' תוי"ט כנוסח בדכרי הרע"ב מיגד (בדל"ת) ומלשון ומגידו ע"ש ושינו מוכרח, כי גם מינר (בכי"ם) הוא מלשון משך וגרירה ועי' רש"י בדה לין ע"ב בד"ה גרייה. אולם לדעת הרוס' סס והתוי"ט יש לתקן בתוכי"ד בפירושו הרלשון מינד ועי' בירושלמי פ"ה ה"ד אלמנה שמרה אחי מינדת אלמנותי ב כ"ים בעלי כו'. אלמנותיך (בבית'). בכי"ק ובמסכי"ל ארמלותיך ..: בד"נ ובתוכי"ד ליתה. שהוא. בד"נ מפני שהוא. **בך**. בתוכי"ד ובך. **אנשי** גליל. בד"נ ובכי"ק ואנשי הגליל. **אנשי** יהודה (חיו). בד"נ ואנשי.. וליתה; בכי"ק ובתוכי"ד ובייהודה היו. היורשין. בתוכי"ד היתומים. ליך כתובתיך. בד"נ ובכי"ק לה כתובה. היורשין. במסכ"ב יורשין

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

פרק ה א אם רצה להוסיף. רצה לכתוב לא קתני דהוה משמע שכותב מתנה בעלמא ואין שם כתובה עליו אלא להוסיף משמע עסק על הכתובה שתקנו חכמים ושם כתובה עליו גם הוא למוכרת ולמוחלת ולפוגמת ולהובעת וכו'. גמרא: **יוסיף.** כתב הר"ב ולא אמרינן שאין רשאי כדי שלא לגייס כו' גמרא. ופירש הר"ן דכותב שתמא ויהיבנא ליכי מוהר בתולייכי כך וכך. דאי במפרש עיקר כתובה והדר מוסיף כך וכך מאי כסופא אוכא בהכי וכי אינו בעי למיתב מדיליה מי לא מאי יהיב אלא ודאי במכתב שתמא עסקינן דבהכי מאי סליק אדעתין דאיכא למיתב אכסופא כיון שאין כותבין מוהר אחר ע"כ. וגדולה מזו התירו דאפילו כותב דחזי ליכי מנהג טוב הוא כמו שכתבתי בפרק קמא משנה ה': רבי אלעזר בן עזריה אומר וכו'. בגמרא מסקינן הלכה למעשה כרבי אלעזר בן עזריה: שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה. הרמב"ם מפרש שלא כתב לה כו' שהכתובה אינה כלום כל זמן שלא כנסה ומנה לו מאתים כמלוה על פה ומיהו אהני כתיבה דאית לה כתובה שכן דעתו דאדרוסה לית לה כתובה אלא א"כ כתב לה [כמ"ש פט"ו דיבמות משנה ח'] ואין נראין דברין דלמה לא תהא כתובת מנה לו מאתים כשאר מלוה בשטר לגבות ממשעבדי הי דתוספת לא כתב לה אלא ע"מ לכונסה מ"מ שטר גמור הוי לענין מנה לו מאתים כך כתב הרא"ש. ולא משום כתיבת השטר קאמר דגובה ממשעבדי אלא אפילו לא כתב לה יש לה ממשעבדי לסברתו כמ"ש המור סימן כ"ה ופירושא דמתניתין שלא כתב לה התוספת אלא ע"מ לכונסה. וכתיבת העיקר לית לן בה ולא מידי. אי כתב לי לא כתב: **והיא כותבת התקבלתי.** עיין פרק בתרא דב"ב מנה ו' ומה שלכתוב שם בס"ד: **כותבת.** מפרש בגמרא דאילו באמירה בעלמא הוי כמתנה על מ"ש בתורה דתנאו בטל ור' יהודה ס"ל נמי דכתובה דרבנן כדקי"ל בסוף מכילתא אלא דחכמים עשו חיזוק לדבריהם *כשל תורה וכה"ג ברפ"ט בפירוש הר"ב: כל הפותח כו'. ולא תנן כל בתולה שאין לה מאתים כו' הייט טעמא לפי שעל כל פנים יש לה מאתים ולאלמנה מנה ואפילו התנה תנאו בטל. דס"ל כתובה דאורייתא וכל המתנה כו' גמרא. ובעל המאור פירש דדייק מדלא אמר הפותח אלא כל הפותח לומר כל אע"פ שאיט פותח במעשה אלא בתנאי. כלומר שתנאו בטל ע"כ. ולדידן נמי דכתובה דרבנן חכמים עשו חיזוק וכו' כדלעיל. ומ"ש הר"ב כדר"מ בגזרותיו. גמרא. ופירש"י בדבר שהוא מחמיר על דברי תורה באיסור והיתר על ידי גזירת דבריהם. ועיין מ"ש סוף פ"ב דנדרים. *ואע"פ שהר"ב פוסק בספ"ז דבבא מציעא דמתנה על מה שכתוב בתורה בדבר שבממון תנאו קיים וע"ש. כתב הר"ן דהכא הלכה כר"מ ולא מטעמיה אלא משום דכתובה דרבנן וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר מכל תורה הלכך כל שהוא רוצה לקיימה תנאו בטל ואפילו הכי בעילתו בעילת זנות משום דלא סמכה דעתה ומיהו ודאי אם לא רצה לקיימה תנאו קיים וכו': **ב נותנין** לבתולה מנים עשר חודש. עיין מ"ש במשנה ה' פ"ו דנדרים: שנים עשר חדש. כתב הר"ב דכתיב תשב הנערה אתנו ימים או עשור ולא משמעי לינם מעיקרא תרי יומי ואמר ליה לא. והדר לשתני לו עשור. אלא מאי ימים שנה דכתיב ימים תהיה גאולתו [וריבא דקרא עד חוס שנת ממכרו] ודנין ימים כתם מימים סתם ואין דנין מימים דכתיב בהן חדש שנאמר (במדבר י"ח) עד חדש ימים. גמרא. ומהאי טעמא נמי לא ילפינן מויהי מקץ שנתים ימים (בראשית מ"א) ויהי

יבין תפארת ישראל יבין

פרק ה א) ולא קתני אם רצה לכתוב אפילו וכו', קמ"ל דאפילו מוסיף, דסולל הכל בכתובה וכותב לבסוף ויהיבנא ליכי מהר בתוליכי סך כך דחזי ליכי, אפ"ה לא אמרינן שאסור מדמדיים העניות ואף על גב דכבר שמעינן כן [בפ"ח מ"ה] דברי. שלקח דעתך למינא כהניס שאני דכתיב וקדשתו שחייבים לכבדו [בגיטין נ"ט כ'] : ב) אפילו מה שהוסיף לה : ג) והלכה כדבריו : ד) ואף שלא קבלה דס"ל כיון שלא תקנו כתובה רק כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה [בכתובות י"א א'] וכיון דרק לתקנתה תקנו רבנה לומר לו לאפקי בתקנת חכמים [בכתובות פ"ג א'] מיהו בשלא יכתוב כלל ע"י מחילה, איכא דשאי מדמבטל הקנת חכמים מכל וכל. ואע"ג דקי"ל דיכול לכתוב שאני חייב אף שהיו חייב [בח"מ פ"מ] הכא קיימא לן דלא, מדמבטל תקנת חכמים ולא קיי"ל כן ; ה) ולא קתני כל שהיו נותן לבתולה וכו'. דקמ"ל דעכ"פ צריך ליתן, ואפ"ה הו"ל בעילת זנות, ובכי קיי"ל. ובגלגדה לו נשרפה אסור לבוא עליה עד שיכתוב אחרת, ויש אוסרים גם היחוד עמה, ואף דכתובה להתקני רק כדי שלא יגרשנה בקלות, ועכשיו הרי בל"ז יש חדר"ג, אפ"ה

אור גדול

פרק ה א במשנת אם רצה להוסיף כו' יוסיף. הר"ן הביא בשם ירושלמי דתוספות באמירה שני אפילו לאחר נשואין וכתב רש"ם דילן לא סבר הכי. נראה עוד ראי' מב"ק (ק"ב ב') מי הוציא לצבע שיקנה צבעו לאשה. לפירוש א' שם דהבעל קנה ולא האשה. יעושה"ם ודו"ק. ולפירוש הב' שם יש לעיין קצת מסוף ב"ם דהשוכר בשלו והראהו בשל חבירו דנותן לו שכרו משלם. ויש ליישב. ועיין :

פ"ה א אעפ"י. ר"ל פ"ב אם רצה להעשיר. מ"ר פ"ה מהל' לאיסורי ס"ו ופפ"ז ב"ג מפ"ב ע' מ"ח מוס"ע שם מ"ר ס"ו פ"ז : נתארמלה. ב"ר פ"ל פ"ם ע"ב ב"מ ע"ר פ"ב ע"ר ב"מ ע"ר ב"ר ע"ר יומ' פ"ר ס"ל : מן הנשואין. מ"ר שם ס"ל מפ"ב שם מוס"ע שם מ"ר ס"ו : ר"ל אומר. ר"מ פ"ה : רמ"א כל הפורות. יחוס' פ"ד ס"ם מ"ר' שם פ"ר ס"ו ופ"ב ס"ח מפ"ב שם מוס"ע שם מ"ר פ"ר : ב נותנין לבתולה. ר"ז פ"ל נדרים פ"ב ב"ב מ"ר שם פ"ר ס"ו מפ"ב שם מוס"ע שם מ"ר ס"ו ס"ר : ד"ר מ"ר :

שנויי נוסחאות

פ"ה א יוסיף. נד"נ מוסיף. נתארמלה או נתגרשה. נד"נ נתאלמנה ונתגרשה ; נכי"ק נתאלמנה או נתגרשו. (את הכל) מן הארוסין. נד"נ ליתא ; נכי"ק.. ומן.. לכונסה. נד"נ ונכי"ק שהוא כונסה. ר' יהודה כו'. מכאן עד סוף המשנה ליתא נד"נ בעשות. (אם) רצה. נמכמ"ר ליתא ; בתוי"ד אם רוצה. (שטר של). נרי"ף ליתא. כותבת התקבלתי. נמכמ"ר כותבת לו.. וכן בסמוך וכ"ה נכי"ק (ומס שנתקבלתי) וכן בסמוך. מנה. נכי"ק חסישים מנה (ז). דרי זו בעילת. נרי"ף הרי בעילתו בעילת. ב משתבעה. נד"נ ונכי"ק משתבע לה.

ראשון לציון

פ"ה א במשנה **והיא** כותבת עיין יסל"מ : **תוי"ט** ד"ה כותבת מפרש בגמרא כו' דחכמים עשו חיזוק כו' עיין יסל"מ:

תוספות רע"ק

פ"ה א [אות נט] תוי"ט ד"ה כותבת כו' כשל תורה. אין זה מספיק דהא ר"י ס"ל בדאורייתא בדבר שבממון תנאו קיים. ובסוגיי' איתא דס"ל לר"י כתובה דרבנן וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה : [אות ס] שם בתוי"ט ד"ה כל הפותח. ואף ע"פ שהר"ב פוסק בספ"ז וכו' כ' הר"ן. אין זה מוכרח בדעת הרע"ב דיש לומר דפוסק כר"מ ביסוד דהוי בעילת זנות אבל בסה דס"ל לר"מ דתנאו בטל י"ל כיון דקי"ל כר"י דבדבר שבממון תנאו קיים אין לה כתובה אלא דהוי בעילת זנות כיון דר' יוסי ס"ל בסוגיי' דתנאו קיים י"ל דקי"ל הכי. וכן כתב הר"ן בפשיטות דמשמע כן אלא דבדעת הרמב"ם כתב דקי"ל דעשו חיזוק יותר משל תורה אבל בדעת הרע"ב אינו מוכח כן. ומה דס"ל לר"מ דהפותח תנאו בטל משום דכתובה דאורייתא אף דנקט נמי ולאלמנה מנה וכתובת אלמנה היא דרבנן מ"מ כיון דעיקר כתובתה דאורייתא תנאו בטל. תוס'. ואשר לומר נמי הא דס"ל לר"מ דמדרבנן תנאו קיים ול"א דעשו חיזוק היינו דליכא גבי' צד דאורייתא ל"ש לומר בשל תורה כגון אי מזונות היא דרבנן וכו כתובה אבל כיון דכתובה

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

לפרנס עצמה. בתכשיטיה י"ב חדש דכתיב (בראשית כ"ד) תשב הנערה אתנו ימים ומלא ימים שנה דכתיב (ויקרא כ"ד) ימים תהיה גאולתו: לפרנס עצמו. בגרבי סעודה ותופה: ולאלמנה שלשים יום. שאינה טורחת כ"כ בתכשיטיה שכבר יש בידה: ולא נשאו. שהבעלים מעכבים ואיידי דתנא ריש בדידהו תנא כיפא נמי בדידהו: ואוכלת בתרומה. אם כהן הוא והיא ישראלית שמבעה שקדשה אוכלת בתרומה מן התורה דכתיב (שם כ"ב) וכהן כי יקנה נפש קנין כספו והאי קנין כספו הוא אלא דרבנן גזור על בת ישראל המאורסה לכהן שלא תאכל בתרומה גזירה שמא יאמרו לה כוס בבית אביה ותשקה לאחיה ולאחותיה. וכשהגיע הזמן ולא נכנסה שאוכלת מבלי אינה אוכלת בבית אביה אלא בעלה כהן מייחד לה מקום ומאכילה שם וליכא למגזר תו שמא תשקה מכוס של תרומה לאחיה ולאחותיה: נותנים לה הכל תרומה. אם ירצה וכשיגיעו ימי טומאתה תמכרנה ותקח חולין: ר' עקיבא אומר מאכיל בימי טומאתה: ג היבם אינו מאכיל בתרומה. בעודה טומרת יבם דכתיב (ויקרא כ"ב) וכהן כי יקנה נפש קנין כספו ואי קנין אחיו הוא: עשתה ששה חדשים בפני הבעל. מהאך י"ב חודש הקבועים לה מבתבעה הבעל: או אפי' כולן בפני הבעל") ואחד בפני היבם. אף על גב דרובא בפני הבעל כ"ם לא נתחייב במזונותיה בחייו וה"ה נמי אם נתחייב בחייו לא אכלה משמת דקנין כספו אלא דאי כולם בפני הבעל הוה אכלה מיהא בחייו: או כולן בפני היבם. ואל"ל

טומאה לפי שהוא רגיל בכך] אבל בנשואה [שנתן בעלה מזונות בביתה] [כגון המבארה כו' דמתניתין ח'] דברי הכל מאכיל חולין ומאכלה תרומה [דכל בעודה בת מלך פנימה ואביה ואחיה אינו אלא שיתעסקו בצרכיה] ברייתא בגמרא: ג היבם אינו מאכיל כו'. פי' הר"ב בעודה שומרת יבם וכן לשון רש"י והעתקתי כל לשונו במ"ד פרק ז' דיבמות: או אפילו כולן בפני הבעל וא'

*) כן איין גם בהי"ע וכן ל' רש"י במשב"ג. אבל בדל"מ בד"ה הבתה כ' הבתה בפני הבעל תוך מיום אחד אמרה כו' וע' בר"ן בדרים ע"ג ע"ב שכתב על הגירסא שלפנינו במשנה שכך היא עיקר הגירסא. רפיי

יבין תפארת ישראל יבין

אפ"ה נהגו לאסור [אה"ע פ"ו]: ו) מהמזיגה המרוס לכהן ח"ע בבגדים ותכשיטים לחופה: ז) דבבתולה נותנין לו י"ב חודש, ובאלמנה ל' יום, אפילו הוא אלמן: ח) שהמרוס עוכב: ט) כשהמרוס כהן, דמדאוריתא משקדשה אוכלת, דקניין כספו הוא, רק חכמים גזרו שמא תאכילה לאחיותיה, אבל כשהגיע נשואיה נותן לה דירה מיוחדת, וליכא למגזר: י) כשילה מרוס, וכשהטמא המכרה ותקנה חולין. ודוקא בבת כהן שבקשה בדיני עתרה, ובמרוסה אביה עורם

במכירת התרומה, אבל בבת ישראל, או בנשואה דבבועה בת מלך פנימה לבני לסבב למכרה, לא: יא) לימי טומאתה נדתה מיהו בנשואה כ"ע מודו דיותן לה מחלה חולין [ס"ס] והיינו מדאינה אל משפחתה שיטרחו למכור התרומה בימי טומאתה וכבודה בת מלך פנימה, מיהו מדחייב לזונה מעשה ידיה בלו, ולקמן [רפי"א]: יב) בעודה שומרת יבם: יג) והוא הדין בשפחה אינה זמן מרי"ב חדשים לפני הבעל ואחר כך י"ב חדשים בפני היבם אינה אוכלת, רק

אור גדול

ב במשנה ר' טרפון אומר נותנין לה הכל תרומה וכו'. יעוי' פי' המשניות להרמב"ם והוא תמוה דהא בנשואה לא פליג ר' טרפון כדאיתא בגמ'. ונראה דס"ם הוא וצ"ל הושוו ר"ע ור"ט והיינו דמחלקותם למשנה ראשונה אבל למשנה אחרונה כולהו מודו. או דצ"ל ור"ל אחר הנישואין בין שתהיה כהנת או אשת כהן והיא ישראלית וקודם נישואין והיא כהנת וכאן צ"ל ובזה המחלוקת ר"ע ור"ט אבל בת ישראל מאורסת לכהן כו' בצ"ל ובזה מרוקדק הלשון ובזה המחלוקת ר"ע ור"ט וזהו נמי כונת המגיד (פי"ב מאישות הי"ג) בכל גווני היינו דהרמב"ם מסתים לה סתומי ולא קאמר דבארוסה בהגעת זמן בבת כהן לכהן דנותנין לה הכל תרומה משום דהלכה כר"ע ובכל גווני מחצה חולין ומחצה תרומה אף בארוסה ואש"ה ולחנם נתקשה ההפלאה בדברי המגיד ונדחק מאוד ודברי המגיד פשוטין וגם דברי הרמב"ם בפי' המשניות מרוקדקין לפי ההגה הנ"ל: שם בפש"ה ר' טרפון אומר נותנין לה הכל תרומה וכו'. יעוי' בספ"ק שספרש בשם תלמידי רבינו יונה דלר' טרפון דאמר הכל תרומה לא נתכוון לומר שיתנו לה תרומה כשיעור שהיו נותנין לה חולין אלא מוסיפין

לה מן התרומה כדי שאם תצטרך תוכל לקנות בדמיהן חולין וזה דלא בפירש"י (נ"ו א') ד"ה ר"י אומר דפירש על הא דאיתא בברייתא שם אחר מחלוקת ר"ט ור"ע ר' יהודה אומר נותן לה הכל תרומה והיא מוכרת ולוקחת בדמים חולין דבין ר"י לר"ט איכא ביניהו דלר"ט נותן לה תרומה כדי מזונותיה אעפ"י שאין מניעין ליקח בהן חולין ולר"י נותן לה תרומה כשיעור שתיכל ליקח בהן חולין והנה לפירוש תלמידי רבינו יונה יש להבין מאי איכא בין ר' יהודה לר' טרפון. ונראה לפרש דר' יהודה ורשב"ג בברייתא שם נחלקו בפירושא דדברי ר' טרפון דתנאי בתראי פליגי בפירושא דדברי תנאי קמאי וכזה מצינו בכמ"ד ואש"ה דברי רשב"ג דקאמר כל מקום שהזכרה תרומה דאהי קאי והיכן הזכר ולהנ"ל אש"ה דקאי על דברי ר"ט [דר"י מצריך אומר ורשב"ג אמר דאי"צ אומר רק נותנין לה כפלים בחולין וכה"נ מצינו מחלוקת רשב"ג ורבנן באומר פאה (פרק ה' משנה א') ויש לפרש האי דקאמר הגמרא איכא ביניהו טירחא היינו טרחת האומר דלא בפירש"י):

[סדר נשים ח"א] יג

כך נותנין לאיש. פיי' שם מ"ח מ"ע שם מ"ב: הגיע זמן. כ' ע"ח מ"ח ע"ב ע' ע"ב נדרים ע"ב ע"ב מיי' שם מ"ע מ"ח ע"ב שם מפי' נ': מחצה חולין כו'. מיי' שם מ"ב מ"ב: ג היבם. שם ע"ח מיי' ע"ח מהל' מרומות פ"ב:

שנויי נוסחאות

את עצמה. בד"נ אותה הבבת דובשם שנותנין לאשה כו' ליתא בד"נ. ובשם. בכי"ק ובהוכי"ד כשם. ל' יום. בד"נ בטעות י"ב חדש. הגיע זמן. בכי"ק. זמנן. ולא נשאו. במסב"נ ובמסבי"נ. נישאו ועי' תוי"ט: בתוכי"ד ולא נשאו (או שמתו בעליהן) ע"ם וכ"ה בכי"ק (ושם. נישאו. ושם בתוכי"ד לעיל נ' ע"ח ליתא), ומי' בגמ' דירושלמי ובהוס' נ"מ ע"ח ר"ם ואפילו בשם סדר משנת הירושלמי ע"ם (ואולי הכונה להכי"ק דהוא מתניתא דבכי מעברא). אוכלות כו' ואוכלות. וכ"ם במסב"נ ובמסבי"ל ובד"פ; בד"ק אוכלת.. ואוכלות; בד"נ אוכלת ואוכלת; בד' תרשים אוכלת.. ואוכלת והכמן כמוסתתנו; בכי"ק אוכלות.. ויאכלו.. ג עשתה. בכי"ק עשה. חסר יום אחד בפני היבם. בכי"ף.. לפני.. (או כולן בפני היבם חסר י"א בפני הבעל) וכ"ה בדע"נ ובכ"י ועי' בגמ' נ"מ ע"ח ובהוס' ד"ה הבתה ומ"ם המבכ"ל והמבכ"ל שם; בד"נ ובכי"ק ובמסבי"ל ליתא כ"ז וכן ליתא בכי"ף; בכי"מ ששה חדשים בפני היבם ואפילו כולם בפני הבעל ובפני היבם אינה.

ראשון לציון

ב תמשנה רבי עקיבא מיי' ל עיין יסל"מ:

תוספות רע"ק

דבתובה דאורייתא עשו בכתובת אלמנה חיזוק כשל תורה היינו שיהא שוה כמו הבתובה דהבתולה דהוא דאורייי. וכמ"ש תוס' ב"ב דף מ"ט ד"ה וכדרב בהנא להלק לרב בין ירושה דס"ל דעשו חיזוק כיון דשאר ירושות דאורייי' עשו ירושות בעל כשאר ירושות דאורייי' אבל בפירות לא עשו חיזוק עיין שם: ב [אות סא] במשנה הגיע זמן ולא נשאו. ברש"י בכתובות ד' מ"ח ע"ב ולא נשאו כגון שעכב החתן או אונס שלו. וקשה לי הא לל"ק דריש מבילתין חלה הוא אינו מעלת לה

בפני היבם. כתב הר"ב וה"ה נמי אם נתחייב בחיוב כו'. כך כתב רש"י. והקשה עליו ר"ת ז"ל דא"כ אפילו אכלה כמה [פעמים] בפני הבעל אינה אוכלת בפני היבם. והיכי קתני חכר יוסי אחד בפני היבם. ועוד דלישנא דהיבם ליט מאכיל דייק דה"ק היבם ליט מאכיל להיבא דמעיקרא לא אכלה דאם איתא דכי אכלה נמי מעיקרא לא אכלה כשהיא שומרת יבם לא הוה ליה למתני היבם ליט מאכיל אלא היבמה ליט אוכלת. ותו קשיא דאמרינן בגמרא [וכתבו הר"ב לעיל] קנין כספו אמר רחמנא והאי קנין אחיו הוא. ואם איתא דמשום אחיו לא אכלה כלל אלא בחייו הוה ליה למימר והא לאו קנין כספו הוא. לפיכך פירש ר"ת דדוקא כשלא אכלה בפני הבעל הוא דלא אכלה בפני היבם דהיבם ליט מאכיל אבל אכלה בפני הבעל אוכלת נמי בפני היבם. ונעמא דמלתא דיבם ליט חייב במזונותיה אלא אם כן עמד בדין וברח הלכך איכא משום שמא תשקה לאחיה ולאחותיה כדאמרינן בגמרא דלא מייחד לה דוכתא ומשום סימפון בטעמא מומין נמי איכא דכיון דלא מחייב לזונה לא בדיק לה אבל בשהתה שנים עשר חדש בפני הבעל כיון שנתחייב לזונה מייחד לה מקום וכי מייחד נמי דוכתא קביעא לה ואיכא למיחש שמא תשקה לאחיה ולאחותיה דליתהו גבה ומשום סימפון נמי איכא דהא בדקה בעל. ודאמרינן בגמרא מ"ט קנין כספו אמר רחמנא והאי לאו קנין כספו הוא דאמרינן אלא דאחיו הוא ה"פ קנין כספו אמר רחמנא שאוכלת בתרומה ורבנן הוא דתקון מכנים עשר חדש ולהכי דאוכלת והאי קנין דאחיו הוא ולא תקון רבנן שתאכל מחמת היבם אלא עד שתיבעל אם לא שכבר אכלה בחיי הבעל. והא דבת כהן לישראל ממעטינן ביבמות בגמרא מושבה [כדפירש הר"ב בפרק ז' דיבמות משנה ד'] ותיפוק לי דקנייה הכי נמי קאמרינן ושבה כתיב לאפוקי שזקוקה כו' שהרי היא חשובה כאילו קנייה לו. וכל זה למשנה ראשונה אבל לב"ד של אחריהן שאין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה ה"ה שאין היבמה אוכלת עם היבם עד שתיבעל ואפילו אכלה בחיי הראשון וטעמא דלא לחלפו בארוסה שאחיהן זמן כניסתן לאלתר והכי איתא בהדיא בתוספתא זו מכנה ראשונה בית דין של רבותינו חזרו כו' ולא היבמה כו' וזו ראיה לפירוש ר"ת דמדקתני דב"ד של רבותינו חזרו כו' מכלל דלמכנה ראשונה אוכלת בעודה שומרת יבם קודם שתבעל. תוספות: עד שתכנס לחופה. שמתייחד עמה ויפרישנה לו. כך כתב הרמב"ם. והקשה עליו הר"ן בריש כתובות מהברייתא שכתבתי שם במשנה ד' דפירשה ונכנסה לחופה אפילו לא נסתרה אלמא חופה לאו הייט יחוד אלא חופה הייט כל שהביאה הבעל מבית אביה לביתו אבל אם מיפוחין וילפינן לה מדכתיב (במדבר ג') ואם בית אישה גדרה דמשמע כל זמן שהיא בבית אישה הרי היא בדשותו. ועיין בעור ה"ה וב"י סימן ס"ח וס"ב: ד' המקדיש מעשה ידי אשתו. עיין בפירוש הר"ב במשנה ד' פרק בתרא דנדרים ומ"ש שם בס"ד: הרי זו עושה ואוכלת. כתב הר"ב שתקנו מזונות תחת מעשה ידיה וכן לשון הרמב"ם בפירושו. וקשה דאם מעשה ידיה שלו היא עיקר התקנה למה תהא עושה ואוכלת לר"מ דסבר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. וכי תימא דהכא באיט מעלה לה מזונות מאי למימרא. וסיפא נמי במותר למה קדיש לר' מאיר. ובגמרא איכא דבאינה ניזונת ומשום סיפא אינטריך דסיפא מיירי בלאחר מיתה כמו שאפרש בס"ד אבל דחייה הוא דדחי לה דלהלכה קיים לן דעיקר תקנה מזונות היא וכמ"ש בפ' דלעיל משנה ד' וכפשטא דמתניתין בסוף פ"ק דגיטין וכך פסק הרמב"ם בפרק י"ב מהלכות אישות [ועיין מ"ש במשנה ז'] ומיתוקמה למתניתין ברולה לזונה ואפילו הכי יכולה היא שתאמר איני ניזונית ואיני עושה דכיון דעיקר תקנתם לטובתה ומשום דידה הוי כי אמרה לא ניחא לי לטובתך שומעין לה והיה להם להרמב"ם והר"ב לפרש שתקנו מעשה ידיה תחת מזונות: הכותר. פירש הר"ב מה שהיא עושה מותר על מעשה ידיה והמותר קנוי לו במעה כסף שתקנו לו חכמים שיתן לה בכל שבת מעה כסף לצרכיה לבד המזונות כדתנן במתניתין דלקמן ולמאי דקיימא לן דיכולה לומר איני ניזונית ואיני עושה ה"ג יכולה היא שתאמר איני עושה מעה כסף ואיני נותנת מותר וכן כתב הר"ן בשם השאלתות וכתב דדבר ברור הוא שאם במעשה ידיה דשכיח יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה כ"ש במותר דלא שכיח ע"כ: כ"כ הטור ס"ס פ' בשם הרמ"ה אף על פי שהר"ר יונה חולק שם. והא דסבר ר' מאיר דקדיש מוקמי רב וכמותו דהייט לאחר מיתה כשיירשנה ואפילו בחייו מעלה לה מעה כסף שבנגדו. וכתב הר"ן וכי תימא אמאי נקט תנא פלוגתייהו במותר ולא נקטה במעשה ידיה עלמן בשאינו מעלה לה מזונות איכא למימר*) [דתנא] הכי קאמר דמהיים דידה לא מלי מקדיש מעשה ידיה אע"ג דשכיח ואע"פ שהוא רולה להעלות לה מזונות כל שהיא אינה רולה לפי שיכולה היא שתאמר איני ניזונית ואיני עושה אבל לאחר מיתה אפילו מותר אע"ג דלא עביד דאתי ואף על פי שאינו מעלה לה מה שהוא כנגדה. קדיש. דאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וכ"ש מזונות עלמן ע"כ. ומ"ש הר"ב ולא הקדיש מעשה ידיה עלמן וכ"כ רש"י לאו למימרא דאילו הקדיש מעשה ידיה עלמן לא שייכא ביה דינא דשייכא במותר. דהא כ"ש הוא כמ"ש הר"ן אלא ה"ג קאמרי הקדיש מותר ולא מעשה ידיה עלמן דאילו הקדיש מעשה ידיה עלמן כ"ש הוא דלר' מאיר קדיש לאחר מיתה:

*) בתוי"ט בד' הראשונים דפ"ק וכ"ה בר"ן.

אין האשה אוכלת. פ"ח ב"כ קדושין י' ע"ב: מוי' שם פ"ו ה"ג ופ"ח פ"ז: ד' המקדיש. ב"ח ע"ב נדרים פ"ה פ"ל. יומא פ"ג פ"ח ה"ד ומ"ו. כתובות פ"ו ה"ו. מוי' פ"ו מה'. ערכין פ"ח פ"ג מ' קנ"ג פוע"פ מה"ב מ': פ"ח מ"ח:

שנויי נוסחאות

(יא) משנה ראשונה ב': לחופה) כ"ז ליתא בד"ק וכנ"ק. הראשונה. ב"ד. נכ"ק וכנ"ף וב"ד. האשה. כנ"ף. אשה. ד' הרי זו. כנ"ף הרי היא. המותר. בד"ג וכנ"ק והמותר. ר' (מאיר). במס' ד' ריווח, גם בד"ו (שם"ו) ליתא.

תוספות חדשים

פ"ה ד' תוי"ט ד"ה המותר כו' אמנ"י מולק שם. ולא כהרר"י גם פשוט שם ברש"י פ"ח סתם כן במ"ם הכ"ח שם ומזה עולה הסוגיא כאן כדונן ומ"ל לדחוק במ"ם כאן בשם הר"ן גם מ"ל לדחוקי מ"ם המוס' כאן בד"ה לי במעלי כו' ובד"ה במעלה ודו"ק: (ממהורש"ת ז"ל):

תוספות רע"ק

לה מזונות א"כ מתני' רק בעיכב בשביעתו. ולל"ב שם הי' אבעי' דלא אפשטה וגם הא האבעי' גם באונס מצידה דחלתה הי'. וא"כ איך בחר רש"י לפרש אונס שלו וצ"ע:

לקוטים

ג תוי"ט ד"ה אן אפילו וכו' שמא תשקה וכו' קשה דבגמרא בת ישראל תאוסה לכהן כיון דעדיין לא הוגלה בתרומה הייט' דלמא תשקה משא"כ ביבמה שכבר אכלה בבית בעלה תרומה ויודעת חומרא וא"כ אמאי לריכים ייחוד מקום ועוד קשה על מ"ש וכי מאיה דוכתא קביע לה דכיון דאין היבם חייב לזונה לא יכולה לקבוע לה מקום. (קול הרמ"ן) בא"ד דמדקתני דב"ד וכו' י"ל דהני עד שתבעל לאפוקי שנכנסה לחופה כדהוה משמע ממתני' דסתים ותני עד שתכנס לחופה דמשמע דקאי אף אינס דסד"א דכיון דתכנסה ומה"ת בא עליה אפי' בעל. כדאה הו"ל כראויה לאכילה. (שם): הרע"ב ד"ה המותר הקדיש וכו'. לא ניחא ליה בגילסת המותר. אלא פי' שהקדיש המותר לבדו. משום דבגמ' מוקי מתני' במעלה לה מזונות ולא מעה כסף ודו"ק. (שם):

יכין תפארת ישראל יכין

רק מדנקט רישא חסר יום א' נקט נמי יבם נמי בבה"נ: יד) מדלא אכלה בחיי הבעל: טו) שמא ימלא בה מום, מש"כ מבנגנסה לחופה, כבר בדקה בקרובין: טז) ר"ל יכולה לומר הריני עושה ואוכלת ולא תזונני, דעיקר הקנה היה שיאוה הבעל, ומעשה ידיה הוא הבלומין, להכי מליה למימר כן: יז) ר"ל אם הקדים רק מה שהחק עלמה לעשות מותר על הרלוי לה, בנס המותר הקנו לו

מכמיס

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

רבי יוחנן הסנדלר אומר חולין. פירש הר"ב שכן הלכה. ועיין במשנה ד' פרק בתרא דנדרים ומ"ש שם: **ה טוחנת**. פירש הר"ב טוחנתו באפרכס וכן לשון רש"י ופירש מוחנתו לאותו דבר שטוחנת. ואפרכס הוא הכלי העליון שעל הרחיים דרחב מלמעלה לקבל וקנר מלמטה ליפול ממנו על הרחיים להטחן מעט מעט וכן אמרו עשה חוך כאפרכסת [*שכתבו הר"ב בסוף מסכת כלים]: **ואופה**. פת. רש"י: **ומכבסת**. לפי שהיא מלאכה כבידה כמו טחינה ואפייה וכשמכנסת לו שפחה אחת שלש אלה לא תעשה לו לפיכך נמצאו גם בכאן ביחד.

ר"ע מברטנורה

ה טוחנת. ברחיים של יד שהם קטנים ואם ריחים גדולים הם מטחנה כל לרכי הטחינה כגון מוחנתו באפרכס וקולטת הקמח: **הכניסה לו שפחה אחת**. מצות לו נכסים כדי לקנות בהם שפחה אחת: יושבת בקתדרא. על כסא מנוחה ואינה הולכת בשליחותו לכאן ולכאן ואעפ"כ מוציאת לו את הכוס ומגעת לו את המטה ורוחצת לו פניו ידיו ורגליו שמלאכות אלו אין משתמשים בהם בחשה אלא בחשתו בלבד: **שיעמום**. בהלה. תרגום ובזמהון לבב (דניאל כ"ח) ובטעמיונות לבא. ופלוגתייהו דר' אליעזר ור' שמעון בן *)[גמליאל] הוי בחשה שאינה בטלה אלא משחקת במיני הלאיק דלידי זמה אינא. לידי שעמום

הקדש יח). **רבי יוחנן הסנדלר אומר חולין** יט): **ה אלו מלאכות שהאשה** כ) **עושה לבעלה. טוחנת** כא). **ואופה. ומכבסת. מבשלת. ומניקה את בנה** כב). **מצעת לו המטה. ועושה בצמר** כג) **הכניסה לו שפחה אחת** כד). **לא טוחנת. ולא אופה. ולא מכבסת. שתים אינה מבשלת. ואינה מניקה את בנה. שלש אינה מצעת לו המטה** כה). **ואינה עושה בצמר. ארבעה יושבת בקתדרא** כו). **רבי אליעזר אומר אפילו הכניסה לו מאה שפחות. כופה *לעשות בצמר** כז). **שהבטלה מביאה לידי זימה. רבן שמעון בן גמליאל אומר. אף המדיר את אשתו מלעשות מלאכה** כח). **יוציא ויתן כתובתה** כט). **שהבטלה מביאה לידי שיעמום** ל):

חוטה ל"כ מה מרויח הבעל דבלא שפחה היא היתה עושה הכל ולא היה זן אלא אותה לבדה ועתה זן אותה ואת שפחתה: יושבת בקתדרא. פירש הר"ב כסא מנוחה ועיין בפירושו למשנה ג' פרק ד' [*ובפכ"ד] דכלים [*ובמה שכתבתי שם פרק ד' משנה ג' בסיעתא דשמיא] ומ"ש ואינה הולכת בשליחותו לכאן ולכאן לשון רש"י לילך בשליחות להביא לו מבית לעלייה. ומ"ש הר"ב ואעפ"כ כו' ומגעת לו המטה הכי אמר רב הונא בגמרא ופירש"י ומגעת לו המטה לפרוס לו סדין ולבדין דבר שאינו טורח *ובכפיה הני לא כפי לה אלא חכמים הביאוה עליה טובה להגיע זאת בישראל. וכתב הר"ן אבל אחריים פירשו דמתניתין להגיע המטות כולן אבל הכא להגיע מטתו בלבד ובמתניתין לא גרסינן ומגעת לו אלא ומגעת את המטה והכא גרסינן ומגעת לו בלבד ע"כ וכך כתבו התוספות שתי הגרסאות בפרק קמא ד"ד ע"ב: **אף המדיר** כו'. כלומר אע"פ שבדלוטו אינה עושה מלאכה יוציא כו' ואע"ל בחס אין תעשה מלאכה שיכול לכופה אבל לענין הטעם לא קאי עליה אף דטעמו של ר' שמעון בן גמליאל פותח מטעמו של ר' אליעזר: המדיר את אשתו. כגון שאומר הנאת תשמישך עלי אם תעשה טוס מלאכה כ"כ טוב י"ד ס"ס רל"ה ולשון המגיד שפ"ב מהלכות אישות ודע שכל מקום שתראה המדיר את אשתו מכך וכך ר"ל שהוא אוסר הנאתו עליה אם תעשה כך אבל האוסר על אשתו ואומר לה הריני אוסר עליך שלא תעשה כך אין בדבריו כלום וזה פשוט ע"כ. וכבר כתב כיולא בזה הרמב"ם בעצמו בפ"ה מהלכות נדרים והעתקתיו במשנה ד' פרק ה' ממסכת נדרים. ועיין משנה ב' פרק ד' דגיר: **יוציא**. כתב המגיד בפרק כ"א מהלכות אישות ולא נזכר בגמרא כמה יהיה זמן ההדרה. ע"כ. והטור שם כתב ז' ימים ולטעמיה קאמר דאסברא לה בהדירה בהנאת תשמיש ולפיכך דינו כמתניתין דלקמן ובודאי באם הדירה מנכסיו ["דהיינו] כדלקמן ריש פרק ז'. ["ומ"ש הר"ב והלכה כר' אליעזר. גמרא. ובתבו התוספות ואף ע"ג דכל מקום שמנה וכו' אין זה

*) בגע"ב ד"ל בן אלעזר והתי"ע תקן בלפניו.

כשנ"ג

שנויי נוסחאות

ר' יוחנן(הסנדלר)אומר. בד"ג ור' יוחנן ליתא בכי"ק.. הסנדלר אמר. **ה אלו** במשכ"ב **ואלו. מבשלת**. בד"ג ובכי"ק ובמשכי"ר ומבשלת. **מצעת** (לו) **המטה**. בכי"ף ומצעת.. וכ"ה בד"ג ובתוס"ד (ובחס את המטה): במשכי"ר ומצעת המטה וליתא וכן ליתא בכי"ק (ושם ומצעת את) ועי' בתוי"ט ד"ה יושבת. והנוסחא שלפנינו **מבשלת**. **מצעת** (בלא וי"ן) היא נכון יותר לפי שאמור לא"כ. **שתים** (אינה מבשלת) ואינה מניקה. במשכ"ב ..אין.. ואין; במשכי"ר שתים לא מניקה וליתא. **אינה מצעת** (לו) **המטה**. במשכ"ב אין..; בד"ג ובכי"ק ובמשכי"ר אינה **מצעת** את **המטה** וליתא ועי' לעיל. (**ואינה עושה בצמר**). במשכ"ב ואין..; בכי"ף..לו בצמר;במשכי"ר ליתא וכן ליתא בתוי"ד. **ארבעה**. בד"ג ובמשכ"ב ובמשכי"ר ארבע וכן הוא. **בקתדרא**. בכי"ק ובמשכי"ר בקתידרא. ר' אליעזר. בכי"ק ר' אליעזר בן יעקב וז"ע לענין שמו וגר פלוגתתי' דרב"ג ועי' בתוס' (ס"ל ב') ד"ה הלכה כר"ל. **שפחות**. בכי"ק שפחה וגם זה נכון. **כתובתה**. ל"ה במס' ד"ק: בכי"ק ובד"ס ובכל הדפו"י בחובה. **מביאה**. כ"ה בד"פ ובד"ק ובכל הדפו"י (ובכי"ק) ובד' המדפיס מביאתה לא נוכן.

ראשון לציון

ה תו"ט סד"ה **יוציא** כתב המגיד כו' ועמ"ש בסוף פ"ה דערובין. עיין יסל"מ:

תוספות רע"ק

ה [אות סב] במשנה לעשות בצמר. וחוא לבעל דאל"כ מי ישנאנה

ר"י הסנדלר אומר חולין. מו"ר שם בכ"ג שם בוס"ע שם: **ה** אלו מלאכות. ל"ע ע"ב מו"ר פ"ח מהל' אישות ה"ט ממ"ג נאין פ"ח מוס"ע הס"ע פ"ו מ"ב: **מצעת לו**. מו"ר שם ה"ג מוס"ע שם ס"ד: **ועושה** בצמר. מו"ר שם ה"ג מוס"ע שם ה"ד: **הכניסה לו ש"א**. מו"ר ירוס' כתובות פ"ה ה"ח. מו"ר שם ה"ו מוס"ע שם פ"ב שתים שלש. מו"ר שם מוס"ע שם פ"ח: ראא"א פ"ו. מו"ר שם ה"ג מוס"ע שם ס"נ: **כופה** לעשות. ירוס' ב"מ פ"ח ה"ה אף המדיר. מו"ר שם ה"ג מוס"ע שם ס"ג:

חכמים, בעוד מעה כסף שיתן לה בכל שבוע: יח) אף דגם במותר יכולה אשה שתאמר איני רוצה מעה שלך ויהיה המותר שלי. הכא מיירי שלא אמרה, ולאחר מיתתה כשירשנה, ואפילו לא הגלה לה המעה, וה"ה במעשה ידיה עלמן, רק רישא רבותא קמ"ל דבחייה אפילו מעשה ידיה עלמן דשכיח, ואפילו רוצה לזונה, אפ"ה אם אינה רוצה לא קדיש, וסיפא רבותא קמ"ל, דלאחר מיתתה אפילו מותר דלא שכיח, ואפילו לא נתן לה המעה שכנגד המותר, אפ"ה קדיש: יט) דס"ל אין אדם מקדיש דבר שלבל"ע, וכן הלכה: כ) עגייה: בא) ברחיים ביד, וברחיים גדולים מוחנת, לתת לאפרכס [רומפף בל"ח], ולקולט הקמח: כב) אבל לא בנו מאשה אחרת, וכ"ש בן אחר בבכר דלא. ובילדה תלומים פטורה מלהניק אי: כג) ומייבת ג"כ ליתן מספוא לבהמתו נקיבה. וגם דיהן א"ל לנמוח

עליה ותלך בטל. הר"ן: [אות סג] בתוי"ט ד"ה יושבת כו' ובכפיה הני לא כפי כו'. הא דהוצרך רש"י לב' החילוקים לחלק בין חצעת המטה לפריסת סדין ובין ע"י כפיי' לעצה טובה היינו דהוקשה לרש"י דד' יושבת בקתדרא משמע דא"צ לעשות לו שום דבר מש"ה ס"ל לרש"י דמתני' מיירי שא"י לכוף אותה. ומ"מ הוצרך לחילוק הצעת המטה לפריסת סדין דלישנא דמתניי' ג' אינה מצעת לו המטה משמע דאפי' דרך עצה טובה לא. דומיא דאינך ב' אינה מבשלת. משנה למלך.

גס

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

רמב"ג בשמי ר' אליעזר ע"כ ועיין מ"ש בסוף פרק ח' דשירובין]: ן המדיר את אשתו מתשמיש המטה. פירש הר"ב כגון שאמר יאסר הנאת תשמיכך עלי ועיין בפירושו לסוף משנה ח' פ"ב דנדרים: בית הלל אומרים שבת אחת. פירש הר"ב יוחר מכן יוצא ויתן כתובה אם לא יכול למצוא התרה לנדרו. וכ"כ הרמב"ם פרק י"ד לא יפר נדרו ולכון הפרה שכתב לאו בדוקא אלא התרה בייכא ביה. ומטום דבהדיר לאשתו אייריגן אגב דייסטא כתב נמי ליכנא דהפרה דשייכי בנדרי אחשה בעלמה. ומה שכתב הר"ב ואפילו היה נמל כו' נמדא ויסיב טעמא דאינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו. פירש רב"י אף כאן בלא נדר דעתה טוהה לבעלה שמא יבוא בתוך הזמן לבל זו מבהדירה הרי היא כמי שאינה מגיפה לבעל: התלמידים יוצאין בלא ברשות שלשים יום. אף על פי שמבטלין בזה עונתן כדמוכחת מתניתין דאוכלת עמו מלילי שבת כו' לפי שהוא ליל עונה. וכדאמריגן בגמרא בעונת תלמיד חכם מערב שבת לערב שבת ופירש"י שהוא ליל תענוג ושבתה והנאת הגוף. וכתב הר"ן ותמה אני למה לא הוזכרה במשנתינו. ונראה לי שאין לת"ח עונה קבועה שכיון שעיקר יוצאים בלא ברשות לר' אליעזר [בלשים יום ולרבנן] שתים ושלש שנים כדאמריגן בגמרא משמע דעונת תלמידי חכמים הדרים בעירם ג"כ משתנים כפי מה שהם צריכין לגדל שינה מעיניהם בעניין לימודם ולטרוח בו והדבר ידוע שאין כל הזמנים שוים להם בכך ודאמריגן בגמרא דעונתן אחת בשבת היינו כשאין מתחדש להם בלימודם דבר ולפי שידוע שאין זה מצוי להם תמיד לא נכנית עונה שלהן במשנתינו. ע"כ. ולשון הרמב"ם פי"ד מה"א ומה"ה סימן ע"ו תלמידי חכמים עונתן פעם אחת בשבת מפני שתלמוד תורה מתיש כחן ודרך תלמידי חכמים לשמש מלילי שבת לילי שבת. ע"כ. וקשיא לי דבגמרא הכי איתא עונה של תלמידי חכמים אימא אמר רב יהודה אמר רב אמר שמואל מע"ש לע"ש. אסר פריו יתן בעתו אמר רב יהודה ואי אימא רב הונא ואי אימא רב נחמן זה המשמש מעתו מע"ש לע"ש משמע דדוקא מלילי שבת לילי שבת ונעמא רבה איכא אלא בלילי שביתה ומנוחת הגוף ומנא להו למימר דעיקר עונתן פעם אחת בשבוע ודלמא דוקא מלילי שבת לילי שבת. אלא כ"ל דמהכא נפקא להו דהואיל ומשנתינו לא שנאה עונתן של ת"ח הייט טעמא שלפי משנתינו בעונתן. עיקר הדין פעם אחת בשבוע. והם ע"פ דרכם בתרו להם ליל השבת לפיכך לא שנאה לא זה ולא זה דעיקר הדין דהיינו פעם אחת בשבוע לא מצי למתני. משום שאינו מייחד שום לילה מלילי השבוע והתלמידי חכמים מייחדין להם לילי שבת ולא מצי נמי למתני מלילי שבת לילי שבת כיון שאין זה מעיקר הדין ושורתו שהרי יכול לקיים מצות עונה באיזה לילה שהיה מלילי השבוע ולפיכך בתק התנא מדין עונת תלמיד חכם ולא בנאו כך נראה לי ואפילו אח"ל שיש להרמב"ם וטור טעם אחר לומר שזה שאמרו מלילי שבת לילי שבת שאינו מעיקר הדין [ואולי מהא דפ"ד דנדה ד' ל"ח דתניא חסידים הראשונים לא היו משמשין מטותיהן אלא בריביעי בשבת כו'] מכל מקום הקושיא שבמשנתינו הרי היא מתיישבת בזה: העונה האמורה בתורה. כלומר מצות עונה שהיא אמורה בתורה כך היא המצה. אבל אין מצת האמורה מוסבת על כל עונה ועונה של כל אחד ואחד כמיתת בהיא בזמנה שזה לא מקרי אמורה בתורה אע"פ שיש להם סמך מן המקראות בדורון של יעקב לעשו כמו שפירש"י בפרשה וישלח שהרי במ"ו פרק ג' דחולין תנן. וסימני העוף לא נאמרו אבל אמרו חכמים אף על פי שדרשוהו מן כסר וחוריס כדאיתא בברייתא בגמרא. וקלת קשה מאי למימרא האמורה בתורה. וי"ל דאפילו לר"ח בן יעקב דדרים לשאר כסותה ועונתה טולהו לכסות כדאיתא בברייתא בגמרא פ"ד דף מ"ח הפ"ה אית ליה דעונה האמורה בתורה. מצדה ק"ו כדמייתי התם בתוס' סיפא דברייתא. דרך ארץ מנין. אמרת ק"ו ומה דברים שלא נאחת עליהם לכתחלה אין רשאי למטע ממנה. דברים שנאחת עליהם לכתחלה אינו דין שאינו רשאי למטע ממנה: התיילים. פירש

ן המדיר. פ"ח פ"ב פ"ח ע"ח פ"ח פ"ח פ"ד מ"י יבמות פ"ד ה"ח: ברא"א כו'. מיי' שם פ"ד כ"ו ספ"ב ל' פ"ח שמ"ע י"ד מי' הל"ה פ"ח ע"ח ומוש"ע אה"ע מי' כ"ו ס"ב:

שנויי נוסחאות

ו המטה בד"ע ליתא. ב"ש אומרים. וב"ח אומרים. בד"ע ..אומר. אומר. (שבת) אחת. בד"ע ליתא. התלמידים יוצאין. בד"ע וכו"ל והתלמידים היוצאין וכ"ל כנ"ל (וסס התלמידים). (הפועלים ש"א). בד"ל והפועלים. בד"ע והפועל; כתוב"ד ליתא. העונה. כתוב"ד מכאן לעונה ז) התמרים. בד"ל והחמרים וכן לקמן בכולם בוי"ן. לשישה. בד"ע לשלשה ועי' בגמ'.

תוספות רע"ק

ו [אות סד] בשנה המדיר את אשתו מתשמיש *) קשה לי הא לפ"ם דפסקינן כשמואל בגיטין דף י"ח ע"א דנ"ח דהבחנה מונין מיום הכתיב' א"כ אמאי כופין אותו להוציא אחר שבת א' הא אפשר להמתין נ"ח דיכתוב לה הגט עתה ואם לא יצא עתה תוך ג' חדשים יתן לה הגט ולא מגרע בזה דהא מסילא אסורה להנשא עד נ"ח לאחר נתינת הגט ולאחר נ"ח תהיה מותרת להנשא מיד ע"ע: *) (סבר רבינו שהגט פריך סגט"ל כו' ובודאי לא ניחא להו למיסר שלא חלקו חכמי' בזה. אך באמת הקושיא נ"כ אפילו לרב דמונין מיום הנתינה מפני מה תקנו חכמים במפרש א' או ב' שבועות הי' לחם לתקוג' חדשי' דבהבחנה נ"כ צריכה להמתין. ואם יגרע באם שנדר יותר שצריכה להמתין עוד נ"ח הרי רב ס' בכאן שבתתם וה"ה על יותר מהזמן צריך לגרש תיכף ולא מגרע בזה. ומוכרחים אנו לומר דסברתם הוא כשיש לה בעל היא מצערת על נדר שלו. ובזה נ"ב נתישב קושי' רבינו דגם לשמואל אשתו היא. אלא שזה גזר משום שתי נשים וזה לא גזר. ועיין בגיטין שם בתו' ד"ה השולח: [אות סה] בהרע"ב ד"ה ב"ש אומרי' כו' אם הדירה כו' קשה לי הא לפי מה דפסקי' כשמואל מתני' גם בהדירה סתם דס"מ תתין ב' שבתות לב"ש ישתת א' לב"ה דשמא יצא פתח לנדרו:

שעמוס ליכא שאין שעמוס אלא ביושב ותוהה ובטל לגמרי והלכה כר' אליעזר: ן המדיר את אשתו מתשמיש המטה. כגון שאמר יאסר הנאת תשמיכך עלי אבל הנאת תשמיכי אסור עליך לא מהסרא דהא משועבד לה דכתיב (שמות כ"א) ועונתה לא יגרע: ב"ש אומרים שתי שבתות. °אם הדירה שהי שבתות תמתין שכן מצינו ביולדת נקבה שטמאה שבועים: וב"ה אומרים שבת אחת. שכן מצינו בנדה שטמאה שבעה וגמריגן מידי דשכיח. הכעס [שכועס] אדם על אשתו ומדירה דהוא מידי דשכיח. מנדה שהוא מידי דשכיח. לאפוקי לידה דלא שכיח כולי האי. וב"ש סברי גמריגן מידי דהוא גרם לה. נדר האיש שהוא גורם לה לשהות. מלידה שאל ידו באה לה. לאפוקי נדה דממילא קאתי לה. ויותר על שבת אחת לבית הלל. אז שהי שבתות לבית שמאי. יוצא ויתן כתובה. ואפי' היה גמל שעונתו לשלשים יום אז ספק שעונתו לשבת חדשים: התלמידים וכו' שלשים יום. ומתני' ר' אליעזר היא ופליגי רבנן עליה ואומרים אפי' שתים ושלש שנים והלכה כחכמים: הטיילים. שאין להם מלאכה ולא סחורה: החמרים. שיולאים לכפרים להביא תבואה: הגמלים. מביאין תבואות על הגמלים ממקום רחוק: הספנים. המפרשים לים הגדול. ומי שהיה בתחלתו בעל אומנות שעונתו קרובה ובקש ליעשות בעל אומנות שעונתו רחוקה אשתו

ן °המדיר את אשתו מתשמיש המטה[לא]. ב"ש אומרים שתי שבתות[לב]. בית הלל אומרים שבת אחת[לג]. התלמידים יוצאין לתלמוד תורה שלא ברשות. שלשים יום[לד]. הפועלים[לה] שבת אחת[לו]. העונה האמורה בתורה. הטיילין[לז] בבל יום. הפועלים שתים בשבת[לח]. החמרים[לט] אחת בשבת[מ]. הגמלים[מא]. אחת לשלשים יום. הספנים אחת לשישה

יכין תפארת ישראל יכין

גם השחוק לא דוקא מחוייב לגרשה אבל בעשירה א"ל לגרש, דלזימה לא חייסינן: (לא) שאמר הנאת תשמישך עלי, דבאמר שבועה שלא אשמשך, לא מתסר, דמשועבד לה: (לב) תמתין, ואח"כ לו יתיר נדרו לו יגרשנה. ועטמיה דליף מיולדת נקבה שטמאה שבועיים, דיולדת דמי לנדר שהיא גרס לה: (לג) דליף מנדה דאורייתא שטמאה ז"י, דס"ל דנדה דמי לנדר, דשמיכן שכיחי. ואפילו שפן שעונתו לו' חדשים, אינה דומה מי שפת בסלו למי שאין לו: (לד) וקי"ל אפילו ג' שנים [ע"ו]: (לה) אפילו דרך (לון בביתם) [לעשות בעירם] שעונתן ב' בשבוע כלקמן: (לו) יוצא בלא ברשות: (לז) הבעלין ממלאכה הפרילאים ומעוגנים: (לח) [כשעושים מלאכתן בעיקר, אבל כשעושים בעיר אחרת פ"ל בשבת] ואם לן כל לילה בביתו, פ"ל (בשבת) [בח' ימים]: (לט) מוליכי הבואה לעיירות על חמורים: (מ) כשהן בעירן בכל לילה: (מא) מוליכי סחורות למרחוק:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

לאחר מעכבת עליו מן מתלמוד תורה שאין האשה יכולה לעכב על בעלה שהיה שייל לו פועל שלא יעבה תלמיד חכם: ן המורדת. מתמיים. הבל ממלאכה כופין אותה לעבות מלאכה ולא דיינין לה כמורדת: טרפעיקין. כל טרפעיק הוא משקל הרבעים ומעוה שעורות של כסף לרוף כמשקל שלשה דרכמונים שקורין בערבי דרהמ"ס שכל דרכמון שש עשרה שעורות ביטויות של כסף: עד כנגד כתובתה. ואח"כ נותן לה נט ויוצאה בלא כתובה אבל אינו לעולם הוא פורת והולך שמא תפול לה ירושה ממקום אחר גובה היטנה[מ"ז].

הר"ב שאין להם מלאכה וכו' וז"ל התוספות על שם שדרכן [ליסב] בטולא דאפדלייהו: ן המורדת. כתב הר"ב מתמיים הבל ממלאכה כופין אותה כו' כ"כ הרמב"ם בפכ"ח מה"ח ואף ע"פ שכתבתי לעיל במ"ד דס"ל דיכולה אשה לומר איני מזונות ואינו עושה. י"ל שסובר כדעת המפרשים שסוברים דלא אמריגן שיכולה לומר כן אלא כדי להפטר מעוויית אמר שהו תחת מזונות דהא אמריגן בגמרא מידי דקיין ממידי דקיין לעיל ריש ד' נ"ט. ואחר מלאכות לא קיין אבל כל שאר מלאכות אריכה לעשות אפילו אומרת הדשים. דברי רבי אליעזר מ"ב): ן המורדת על בעלה מג). פותתין לה מכתובתה. שבעה דיגרין בשבת מד). רבי יהודה אומר שבעה טרפעיקין מה). עד מתי היא פותח עד כנגד כתובתה מו). רבי יוסי אומר לעולם הוא פותח והולך שמא תפול לה ירושה ממקום אחר גובה היטנה מז).

אינו מזונות. ואע"פ שהרא"ש והתוספות דחו סברא זו וי"ל דהרמב"ם הכי ס"ל. ועי"ל שלא אמר הרמב"ם לכופה לעשות אלא בבאמרה אינו עושה בלבד ומזונות. כסף משנה: [*שבעה דיגרים. מעמא דשבעה כתבתי לקמן בד"ה שלשה וכו'] : טרפעיקין. כתב הר"ב כל טרפעיק הוא משקל מ"ח שעורות וכן כסף לרוף כמשקל ג' דרכמונים וכתב הרמב"ם שהם חצי דינר וק"ל בכסף"ב דדמאי כתב שהדינר ל"ו שעורות וכן פירש עוד ברים קדמונים כמו שאכתוב גם שם בס"ד וכן ברים פ"ו דשבועות וכל זה בכל תורה וכבר כתבתי במ"ב פ"ק דכל כל דבריהם הוא הכמיות והכל נמי ודאי שאין השיעור מן התורה שאין זה אלא תקנה מדבריהם וכן לשון הטור סימן ע"ז המורדת כו' בתחלה תקנו בימי חכמי המשנה שיפתחו לה מכתובתה ז' דינרין כו' וגמלא שאלו ז' טרפעיקים לריך אתה לחשבם הכמיות בלבד לכסף לרוף ולא יהיה כל טרפעיק כי אם ו' שעורות והשבעה עולים מ"ב שעורות ולפי דברי התוספות שאכתוב במ"ח פ' דלקמן דזה שאמרו בכל דבריהם בסלע מדינה לא אמרו בדוקא אלא בסלע ולא בזוז ומנה. ואח"כ הה"נ בשאר מטבעות כי הכא דלא. אבל בגמרא מפורש בהדיא דטרפעיק שלש מעות. והעורי הוא כ"ד מעות כאלא שהוא כמיות הלורי וכן לשון הרמב"ם בפרק י"ד מה"ח בדין המורד על אשתו דלקמן דתנן שמוסיף ג' דינרין כתב שהם משקל ל"ו שעורות כסף. דהיינו הכמיות משלשה דינרין של כסף לורי: עד מתי הוא פותח כו'. כתב הר"ב חזרו וגמנו שיהיו מכריזין עליה ד' שבתות זו אחר זו פירש"י שבתות ממש שהם ימים שאינם של מלאכה והכל מצוין בב"כ ובבתי מדרשות והיינו דקתני זו אחר זו דסד"א דכיון דסוף סוף מפסקי ימי חול ביניהו שבתות גופייהו לא בעינן רצופים קמ"ל זו אחר זו. אלא אי אמרת דהנך שבתות שבועות ניתנו מנא תיתי דלסגי במפוזרים דלעלריך למתני זו אחר זו ובהדיא קתני בתוספתא פעם אחת בשבת. הר"ן. ומ"ש הר"ב ואפילו נדה פרכינן בגמרא נדה בת תמיים היא. ותירלו אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו. וכתבו התוספות ולעיל דגמר מדיר מנדה משום דמדיר הוי [עפי] פת בסלה ממורד שמא *)יפתח פתח לנדרו. הדע דבמורד מוסיפין אבל לא במדיר. והר"ן כתב דהיינו טעמא דבמורד מוסיפין ובמדיר אין מוסיפין לפי שהמ"ד כל שעה ושעה עומד במרדו וכדי ביחזור ממרדו מוסיפין עליו כל שבת ושבת אבל מדיר מכיון שהדירה ואינו מולא פתח לנדרו מה בידו לעשות ולפיכך אין מוסיפין על כתובתה כלום אלא יוציאה ויתן כתובה לסוף שבוע אחת וכיון שהיא יודעת שלסוף שבוע אחת תפטר ממנו פת בסלה מקרי ומש"ה גמרי לה ב"ה מנדה אבל כשהאיש או האשה מורדין מתמיים כיון שאין למורדין קצבה לאו פת בסלו מקרי ומש"ה פותחין או מוסיפין אפילו כשהיא נדה ע"כ. ומ"ש הר"ב ואפילו שומרת יבם כלומר שאינה רוצה

*) בתוס' לפעמ יאמר.

להמשיך

יבין תפארת ישראל יבין

מב) וכי קיי"ל [שם]: מג) מתמיים, אבל מז' מלאכות שחייבת לו [כמ"ה], כופין שתעשה: מד) כל שבוע ושבוע מבטע אפילו הוא אפן בא עליה רק אחר ו' חדשים, דאינו דומה מי שיש לו פת בסלו, למי שאין לו. וכל דינר של דבריהם הוא כסף לרוף במשקל י"ב שעורות שהוא שמיות שבדינר הורה: מה) טרפעיק הוא חצי דינר דבריהם: מו) ואחר כך מנרשה בלי כתובה: מז) וקיי"ל דבאומרת מאיס עלי והפלה נט, יש ב' הלוקים (א) אם אמרה יתן לי נט וכתובה, אז דינה כמורדת שאמרה בעינא ליה ומצערא ליה במניעה תמיים מחמת קטע בים לי עמו, דדינין לה בדינא דמחיבתא, דמתריגן בה שתפסיד כתובתה, ומכריזין בביה"כ ד' שבתות כלומר מרדה בבעלה, ואח"כ מוזרין ומתרין בה כנ"ל, ואם תחזור בה, י"א שמנכין מכתובה ז' דינרין לכל שבוע שעמדה במרדה, אפילו חזרה תוך ד' שבועות ראשונות, ואם עמדה במרדה עד אחר הד' שבועות, י"א שאבדה כתובתה מיד רק מבקשין שאל ינרשנה תוך יב"ח שאין זה כבוד בנות ישראל שמתנרשות מתוך קטנה, ויש אומרים שאין מפסדת כתובתה עד שעמדה במרדה כל הי"ח. מיהו לכ"ע תוך יב"ח אין לה מזונות ומעש"ו שלה, רק אוכל פירות נכסי מלוג שלה, וחייב בקבורתה, אבל אם ירלה יכול לנרשה תוך יב"ח בע"כ, מיהו בכה"ג לי"ח בתרא הנ"ל יש לה כתובה, ורק לאחר יב"ח מנרשה בלי כתובה. וכשמנרשה, לי"ח

קמא אפילו תוך יב"ח ולי"ח בתרא לאחר יב"ח, אין לה נ"ב רק בהפסה, ודוקא בקרקעות מהני תפיסה, אבל במעות אחיות לא מהני הפיסה, ורק כ"מ מחזיר לה מה שנתן בעין. ובאומה רולה להתגרש מפירין לו ליטא אחרת אחר י"ב חודש, ואפילו תוך יב"ח כשלא רלתה להתגרש ונפל אחרת, לא יולא. (ב) מיהו באומה הובעה כתובתה ומבקשת רק נט, יש ג' חלוקים (א) בטוענת מאיס עלי מחמת שמבוקרת בב' עדים שאינו מהנ כשורה ומכלה ממונו, אז דיינינן דינא דמחיבתא, דאע"ג דאין כופין אותו שינרשנה, אין כופין אותה שתשאר אצלו, רק כשהלה פירשת ממנו, ואין לה זע"ז שום תנאי כתובה רק אם מתה ירשנה וחייב בקבורתה. מיהו כשנתרלו לנירושין, מחזיר לה כל הנל"ב ומה שנשאר בעין מהנ"מ, וגם המוציא לריך להחזיר לה, אבל כל מה שנתן לה, היא מחזרת לו. (ג) ובאומה יכולה לברר ע"ש עדים, אבל אין נרלה רמאות בטענתה, נ"כ דימה כנ"ל, רק דבנל"ב יש חלוק, דדוקא בתפסה אותן לו מנגדן, מהמ, אבל אין מוציאין אותן מידו, מיהו קרקעות נכסי מלוג, ברשותה עומדין והוי כאילו תפסה אותן, וגם הנחיא לריך להחזיר לה. ובמתה קודם שנתגרשה, אם תפסה אל"ב, כיון שיורשה חייב לקברה. ואם לא תפסה יש ספק אם חייב לקברה. (ג) ואם נרלה דטענותה שקר, נגון שהתקיעה עמו עבור מלבושים והכשיטים ואח"כ אמרה מאיס עלי, אז שהכשלון היו ע"ד שהוא עשיר, וכשמלא אז עני אמרה מאיס עלי, אז דינה

כבי

לדייק דס"ל דלא"ק אין פותחים מנ"מ. ולאינך שיטת צ"ל דקאי התם לדינא דרבותינו דמפסידים לה ביחד כל הכתובה דלדידהו אין מפסידין לנ"מ שלה ולענין זה נ"מ דה"כ הכתובה או דמירי באומרת מאיס עלי דמפסידין לה כל הכתובה ביחד דה"נ איתא בסוגיין בלתי' דר"ו איסרד' שיש"י דאמרה מאיס עלי. אמנם תסוה לי דהרא"ה כתב הר"ם

דברי ר"א. יומ' פ"ם פ"מ: ן המורדת. פ"נ פ"ם ע"ל יומ' קדושין פ"ם ה"נ: נ"ל פ' נ"ב פ' י"ב יוקש וילא נמז נ"ש:

שנויי נוסחאות

ן טרפעיקין. נכי"ק טרפקין וכן בסמוך. עד מתי הוא פותח. בד"ל ועד . . ; נכי"ק עד כמה.. כרי"ף ועד כמה פותח. כתורי"ד ועד כמה הוא פותח והו"ל. (עד) כנגד. כד"נ ליתא. (הוא). כרי"ף ליתא. שמא תפול לה. בד"נ ובמנ"ל שאם תפול..; במנ"ל עד שאם תפול..; בתוס' ד"ה המורדת ע"ד ע"ב שאם נפלה לה וע"כ. גובה היטנה במנ"ל יגבה אותה מסנה; בד"נ וכנ"ק יחזור ויגבה מסנה וכ"ה כרי"ף וכתורי"ד; בתוס' הנ"ל חוזר ונובה מסנה.

ראשון לציון

ז במשנה שבעה דיגרין וז"ל הנ"ל סדר וילא סדנה נ"ב דתנן המורדת על בעלה פותחין לה מכתובתה שבעה דיגרין בשבת ולמה שבעה דיגרין כנגד ז' מלאכות שאשה עושה לבעלה עותה ואופה ומבשלת ומכבסת וממיקה לו ונה ומלבשת לו את הפעה ושופה בלמר לפיכך שבעה וכן המורד על אשתו מוסיפין לה על כתובתה שלשה דיגרין בשבת ולמה שלשה כנגד שלשה דברים שהוא מתחייב לה אחר כסות שונה לפיכך שלשה עכ"ל (ועיין לקמן בסמוך בתוי"ט ד"ה שלשה דיגרין):

תוספות רע"ק

ז [אות סו] במשנה כנגד כתובתה. אבל לא מנכסים שנפלו לה בירושה. ולפ"ז פליג ר"י בתרתי דפותחים גם מנ"מ וגם אף בלית לה פותחים על העתיד דשמא תפול לה. והר"ן כתב דיש שפירש דגם לת"ק פותחים אף מנ"מ ופליגי רק בלית לה דת"ק ס"ל דאין פותחים על להבא ור"י ס"ל דפותחים על להבא. והנך ז' דינרין אף דאינם שוים דשל כתובה שוים רק כפי טובת ההנאה ובנ"מ שוים יותר וכן בנכסים שאין לבעלה רשות בהם שוים עוד יותר מ"מ השוו חז"ל מרוותיהם לפחות לעולם ז' דינרים דהרי בכתובה נ"כ אין שוים לעולם. דשל ילדה הש"ח הוא ביותר משל זקינה: ומדברי הוס' ריש פרקין ד"ה ולמורדת נ"ל

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

אף על פי פרק ה כתובות

ר"ע מברטנורה

מוסיפין על כתובתה. מי"ו סם פ"ל הע"ו סמ"ג ג' פ"ח פמ"ם מה"מ ב' פ"ז פ"ח: ח המשרה. פ"ל ע"ג יכוס פ"ז ה"ח מיי' סם פ"ג כ"ו סוס"ע סם ס"ו ע' פ"ג ונותן לה משח. מיי' סם פ"ג ה"ג ממ"ג ג' סם מוס"ע סם ס"ו ע"ג פ"ח:

שנויי נוסחאות

מוסיפין(לח). בכי"ף ליתיה; בכי"ק ובמסני"ר מוסיף לה. ח המשרה. בכי"ק בטעות המשדה. שליש. בכי"ק שלישי. משני קבים. בד"ג ובמסני"ר מקביים ובכ"ם בכי"ק. לא פסק (לח). בד"ג ובכי"ק ובמסני"ר ליתיה. ונותן. בד"ג ובכי"ק נותן (ובכס מתחלת כלון משנה בע"ע); בתורי"ד ונותנים. וקב. בתורי"ד קב. לעומתן. ב"י"ף כנגדן. ונותן. בכי"ק נותן. מטה. מפץ ומחצלת. בד"ג.. ומפץ ואם אין לו מפץ נותן לה מחצלת וכ"ם בכי"ק (ומס ליתיה למלת נותן לה) וכ"ם בר"ף ועי' תורי"ד; במסני"ר.. ומפץ ואם אין לו מטה מפץ מחצלת ועי' תוי"ט. וחגור כו' ומנעלים. בד"ג וחגורה.. ומנעל וכ"ם ומנעל גם מ"ר; בתורי"ד.. ומנעלים לרגליה.

תוספות חדשים

ז בתוי"ם ד"ה שלשה דינרין כו' סס כנגד ז' ימי הסבת. ובירושלמי מפרש כנגד ז' מלאכות שאתה עושה לנעלה וגבי המוכר דמוסיפים ג' כנגד שלשה כסותה ועונתה: ח תוי"ט ד"ח מטה כו' ופרץ כנגד כ'. כלומר במטה ולמה לה מפץ ומחצלת. ומשני בלקח דבגוני דמלו פוריא בחבלי פירש"י במקום שאין עוברין לעשות שטים עור למעה ע"כ:

ראשון לציון

תוי"ט סד"ה שלשה דינרין בשבת כו' לון מעטרפין כל ימי השבוע זע"ז כל דברים הללו כתובין ומסורין בתוס' סד"ה ע"כ ד"ה מחי כשבר שבת כו': ח במשנה ונותן לה מטה מפץ כו' גירסת הרי"ף והרא"ש ונותן לה מטה ומפץ. ואם אין לו מפץ נותן לה מחצלת. וכן בערוך ערך מחצלת נותן לה מטה ומפץ אם אין לו מפץ מחצלת ומעתה מ"ש בתוי"ם ד"ה מטה כו' וכן גי' הערוך ל"ע (וגם מה שלא זכר הרי"ף והרא"ש שליה) אלא בדפוסים אחרים ליתיה כלומר בתוי"ט ויש גורסים ואם אין לו מפץ נותן לה מחצלת וכן גרסת הערוך כו' וכתבו דברים בהפלאה שבעולם: תוי"ט ד"ה מטה כו' ויש גורסים כו' עיין יפל"מ:

להתיבס וכמבנה רחשונה דמלות יבוס קודמת וכן פסק הר"ב בספ"ק דבכורות: וכן המורד על אשתו מוסיפין כו'. מלבד האיסור שהוא עושה. וז"ל הרמב"ם פי"ד מה"א ואע"פ שכתובתה הולכת ומוספת הרי הוא עובר בל"ת שנאמר לא יגרע. אם שלשה ימלא אבל לעונות אסור: שלשה דינרין בשבת. פירש הר"ב מבוס דלעטרא דגברא קבה כו' ומפרש בגמרא דלכך אמרו ג' ולא ג' ואני שיהא מחלית שיטורא דאחתא. לחלאין לו אפשר דהאי דפוחתין לאשה ז' דינרין לשבת הם כנגד ז' ימי השבת דינר ליום אבל בתים דמוסיפין לה לו יהיב לה עוד חצי דינר כנגד יום השבת מיהו כשבר שבת שהרי אין מוסיפין לכל השבוע ביחד שיהא שכר שבת מובלע בכלל אלא מה שעולה בכל יום ויום אם יתפיים היום או למחר באמצע השבוע אין מוסיפין כל ימי השבוע זה עם זה: ח המשרה את אשתו על ידי שליש. עיין ברפ"ז ומ"ש שם בס"ד: לא יפחות לה מב' קבים. לר' יוחנן בן ברוקא דמתניתין ב' פ"ח דעירובין [*שכשאתה מחשב] מה שמשתכר החנוני יהיה [*בתי] סעודות בכל רובע קב. ונמצא בשני קבים הם ט"ז סעודות והרי אינה צריכה אלא לי"ד. ב' ליום. דבליל שבת אוכלת עמו כדלקמן. מפרש בגמרא דהני הרי סעודות יתירות לאדמי ופרתי ובשבי מתרלת מתניתין נמי אליבא דר"ש דהתם דהוו תמניא סרי [סעודות] בקבים דבל ארבע לאדמי ופרתי: קטנית. וכן גרוגרות או דבילה לאכול בהן את הפת ושמן לאחילה ולהדלקת הנר. רמב"ם פי"ב מה"א: מטה מפץ ומחצלת. לשון הרמב"ם פי"ג מה"א מטה מונעת וכן פירש"י בגמרא עיר שטוח על מטה. ופריך בגמרא ותסגי לה בכך וכתבו התוספות דממפץ לא פריך שהוא רך ורחוי לסמיכה. ונהי דלסכיבה א"ל דהא אית לה מטה. לסמיכה מיהא לריכה ע"כ. ויש גורסים ואם אין לו מפץ נותן לה מחצלת וכן גירסת הערוך ולגירסא זו פריך בין ממפץ בין ממחצלת גם הרמב"ם העתיק ומפץ או מחצלת: ומנעלים ממועד למועד. לשון הר"ב ומנעלים כו' דממועד למועד לא קאי אלא אמנעלים דהנא במקום הריס קאי דלא סני בלא תלתא זוגי מסאני וחגב אורחיה קמ"ל דיתביהו ליהא במועד כי היכי דיהוי לה שמחה בנוייהו גמרא. וכתב הר"ן דמה"ט דבמקום הריס קאי לא תנן דיהיב ליבי לבשל מאכלה לפי שיש לה. א"כ הא תנא לא חשיב [*מידי דאכסורי אכילה כי היכי דלא חשיב] נר [*ופתילה] וחבית וקדרה דיהיב לה כדאיתא בירושלמי ובתוספתא: חמשים זוז. בגמרא מפרש בשל מדינה קאמר דהא תנן לקמן בד"א בעני ואי בשל צורי עני חמשים זוז מגליה דהא דתנן בסוף פאה מי שיש לו מאתים זוז לא יטול כו' בשל מדינה הן ואין עולין אלא כ"ה זוז צורי. ועיין מה שכתוב במ"ה פ"ץ:

מוסיפין לה על כתובתה מ"ח). מוסיפין לה על כתובתה שלשה דינרין בשבת מט). רבי יהודה אומר שלשה טרפעיקין נ): ח המשרה נא) את אשתו על ידי שליש נב). לא יפחות לה משני קבין חטין נג). או מארבעה קבין שעורים. אמר רבי יוסי. לא פסק לה שעורים נד) אלא רבי ישמעאל שהיה סמוך לאדום נה). ונותן לה חצי קב קטנית. וחצי לוג שמן. וקב גרוגרות. או מנה דבילה נו). ואם אין לו. פוסק לעומתן פירות ממקום אחר. ונותן לה מטה נז) מפץ נח) ומחצלת. ונותן לה בפה נט) לראשה. וחגור למתניה. ומנעלים ממועד למועד ס). וכלים של המשים זוז סא) משנה לשנה. ואין

(מלכים ב' ו') שירותה: לא יפחות לה. בשבוע: לא פסק לה שעורים. כפלים מן החטים. אלא ר' ישמעאל שהיה סמוך לאדום משם השעורים רעות ביותר: דבילה. תאנים דרוסות בעינול ונמכרות במשקל ולא במדה: מפץ. רך ממחצלת: בפה. לעיף אחד: ומנעלים ממועד למועד. מנעלים חדשים לכל אלם

*) בכע"ב ד"ל ודינא דאורחא. רגלים

ופרחי: קטנית. וכן גרוגרות או דבילה לאכול בהן את הפת ושמן לאחילה ולהדלקת הנר. רמב"ם פי"ב מה"א: מטה מפץ ומחצלת. לשון הרמב"ם פי"ג מה"א מטה מונעת וכן פירש"י בגמרא עיר שטוח על מטה. ופריך בגמרא ותסגי לה בכך וכתבו התוספות דממפץ לא פריך שהוא רך ורחוי לסמיכה. ונהי דלסכיבה א"ל דהא אית לה מטה. לסמיכה מיהא לריכה ע"כ. ויש גורסים ואם אין לו מפץ נותן לה מחצלת וכן גירסת הערוך ולגירסא זו פריך בין ממפץ בין ממחצלת גם הרמב"ם העתיק ומפץ או מחצלת: ומנעלים ממועד למועד. לשון הר"ב ומנעלים כו' דממועד למועד לא קאי אלא אמנעלים דהנא במקום הריס קאי דלא סני בלא תלתא זוגי מסאני וחגב אורחיה קמ"ל דיתביהו ליהא במועד כי היכי דיהוי לה שמחה בנוייהו גמרא. וכתב הר"ן דמה"ט דבמקום הריס קאי לא תנן דיהיב ליבי לבשל מאכלה לפי שיש לה. א"כ הא תנא לא חשיב [*מידי דאכסורי אכילה כי היכי דלא חשיב] נר [*ופתילה] וחבית וקדרה דיהיב לה כדאיתא בירושלמי ובתוספתא: חמשים זוז. בגמרא מפרש בשל מדינה קאמר דהא תנן לקמן בד"א בעני ואי בשל צורי עני חמשים זוז מגליה דהא דתנן בסוף פאה מי שיש לו מאתים זוז לא יטול כו' בשל מדינה הן ואין עולין אלא כ"ה זוז צורי. ועיין מה שכתוב במ"ה פ"ץ:

והשמחים

יבין תפארת ישראל יבין

כסי' ח', דבגל"ב לא מהני תפיסתה, וגכסי מלוג נותן לה [ועי' סי' ע"ז]: מח) מתשמים, אבל אסור וכסות, כופין [וי"ה]: מט) אלי דינר ליום, הון מבבת דהו"ל שכר שבת. ובירושלמי אמרינן דז' דינרין לדידיה, נגד ז' מלאכות שחייבת לו, וג' דינרין לדידה נגד שאר כסות ועונה: נ) ובמתרלת להתגרש מגרשה מיד ואינו מוסיף על כתיבתה, וי"א דנס כשרולה רק הוא לגרש מיד, דינא הכי, אבל חייב במזונות וכסות ביני ביני, ובכל כופין להתגרש, אם מתה ירשנה [שם]: נא) הון: נב) ונתרלית כך: נג) לכל שבוע וסס כגודל מ"ח ביצים, שהן ט"ז סעודות, שבכל סעודה כדי ג' ביצים, וי"ד לריכה לשבוע, ב' לכל יום, אף דבשבת לריכה ג' סעודות. עכ"פ בלילי שבת תאכל עמו [כמ"ע], וב' סעודות היתרים, לריכה לעניים. ואף דבעל יכול למחות בשתו מלאת לדקה [כי"ד רמ"ח]. הכא במשרה שהי, אי י"ל דוקא במעות לדקה מעכב: נד) כפליים מחטין: נה) אם השעורים רעות: נו) תאנים דרוסים, במשקל ק' דינרין. וסלו לגפת הפה: נז) [בעטטשטעלל]: נח) רך ממחצלת,*) ואית דגרסי מפץ ומחצלת. וג"ל דמחצלת לשכב עליו, ומפץ להתכסות בה [וקו' הס"ם ותסגי לה בהכי, רק אמחצלת קאי]: נט) [הויבע]: ס) בכל רגל מג' רגלים יתן הדשים ואפילו מפסח לעצרת שאינו רק ז' שבועות, דלא בלו עדיין הראשונים, אפ"ה נותן רק לשמחה ברגל. וג"ל דממועד למועד אכפה וחגור נמי קאי: סא) כל זוז שבע"ס

*) גירסתו במשנה ואם אין לו מפץ יתן לה מחצלת ועי' ס"ג.

תוספות רע"ק

בר"ם ולמורדת כלומר שפוחתים לה מן הכל בין מן כתובה בין מן תוספת עכ"ל. דמשמע מדין פחת לדינא דמתני' ואילו הכא בסיגיי' כתב בפשיטות דלת"ק גם מנ"מ פוחתין וא"ב למאי הלכתא אמרי' הת"ב ככתובה הא בלא"ה פוחתים דלא גרע מנ"מ וצלע"ג:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

והשחקים. והם מותר הכסות. רמב"ם פי"ג מה"ח: ט לצרכיה. פירש הר"ב לצורך דברים קטנים. כגון פרוטה לכבוס לו למרחץ וכיוצא בהן. הרמב"ם פרק י"ב מהלכות אישות: ואוכלת עמו מלילי שבת כו'. פירש הר"ב שהוא ליל עונה ושתיה לן תנא כמדת תלמיד חכם וכיוצא בזה מסגה י"ח פרק ד' דיבמות ואפשר ג"כ כמו שכתוב בשם הרמב"ם בפרק ח' דנדרים משנה ו' שמלד עונג שבת מחויבת העונה בו לכל אדם ולכון הר"ב חייב לאכול עמה כן לשון הרמב"ם וכפי תיקון הלשון היה ראוי שיכתבו חייב להאכילה עמו:

ר"ע מברטנורה

רגלים: חדשים. קניס לה בימות החמה לפי שהם המיס. ויפיס לה בימות הגשמים: והשחקים שלה. אף כשיקנה לה הדשים מפני שמתכסה בהן בימי גדתה: ט נותן לה מעה בסף. בכל שבת לצורך דברים קטנים: ח) ואוכלת עמו לילי שבת. אע"ג דבכל שאר הימים יכול לתת מזונותיה על ידי שליח אם ירצה. בליל שבת שהוא ליל עונה חייב לאכול עמה: מעשה ידיה. מותר מעשה ידיה כלומר מה שעושה יותר על מזונותיה: שתי. קשה לעוות כפלים כשל ערב ומשקל של יהודה כפלים כשל גליל: הכל לפי כבודו. וכפי מנהג המדינה נמי:

ואין נותנין לה לא חדשים בימות החמה סב). ולא שחקים בימות הגשמים. אלא נותן לה כלים של חמשים זוז בימות הגשמים. והיא מתכסה בבלאותיהן בימות החמה. והשחקים שלה סג): ט נותן לה מעה כסף סד) לצורכה סה). ואוכלת עמו מלילי שבת שבת סו). ואם אין נותן לה מעה כסף לצורכה סז). מעשה ידיה סח) שלה. ומה היא עושה לו סט). משקל חמש סלעים שתי ע) ביהודה. שהן עשר סלעים בגליל עא). או משקל עשר סלעים ערב עב) ביהודה. שהן עשרים סלעים בגליל. ואם היתה מניקה. פוחתים לה ממעשה ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה. במה דברים אמורים עג) בעני שבישראל. אבל במכובד. הכל לפי כבודו עד):

ט נותן לה מעה. מיי' פס ע"ג ה"י. פוס"ב פס כ"ו. ע' ע"ג: ואוכלת עמו. ירוש' פ"ב ה"ד. מיי' שם ה"ו. טוש"ע שם פ"ב: ואם אין נותן. כ"מ ע"ח ירוש' פ"ה ה"ה ופ"ו ה"ח ונלרס פ"ח ה"ל: ואם היתה מיניקה. ירוש' פ"ד ה"ח ופ"ה ה"ח ופ"ו ה"ח ונק"מ. מיי' שם פכ"ח ה"ח פוס"ב שם ה"ו פ ה"ח: בד"א בעני כו'. מיי' שם פ"ב ה"ח ופ"ו ה"ח ופ"ג מי' מ"ח ולמון פ"ח מיש"ב שם ה"ו ע' ע"ג ומי' ע"ג ע"ד:

שנויי נוסחאות

ואין נותנים לה. בד"נ ואינו נותן לה וכ"ס כרי"ף; בכי"ק אינו נותן.. הדשים שחקים. בהוריי"ד לכפן שחקים. חדשים ועי' בהגה"ה שם. אלא נותן. בד"נ אבל.. וכ"ס במשכי"ל (ושם נותנין) בימות הגשמים. בד"נ ליתא וכן ליתא כרי"ף; בהוריי"ד ליתא מן אלא עד הגשמים. בבלאותיהן. בד"נ וכי"ק בבלייתיהן; במשכי"ל בלאותיהון בהוריי"ד בכל אותן (נ"ל בבלאותן). ט נותן. בהוריי"ד ונותן; במשכי"ל נותנין. לצורכה. בד"נ לצרכה וכן בסמון; בכי"ק ובמשכי"ל לצרכיה וכן בסמוך. ואוכלת כו'. מפיכ"ל הר"ן והרע"ב משמע דלון מקום הדבור הוה כ"ל לתני הדבור, ואם לון נותן" כו' ועי' עוד ברש"י ריש דף נ"ט. מלילי שבת לילי שבת. בכי"ק.. לשבת. בהוריי"ד מ ל י ל .. ללילי .. ; במשכי"ל לילי שבת וכ"ס בר"ע דפוס קונטרס ועי' בכללי (ס"ה ע"ב); ואם אין נותן. בד"נ אינו. וכ"ה בכי"ק (ושם ואם..) אומשקלכו (ערב), בד"נ ומשקל וליתא (?). במכובד. במשכי"ל בבמכובד שבישראל.

יכין תפארת ישראל יכין

שבשם"ם הוא דינר מדינה, שהוא שמונים שבכסף טורי, והוא כסף נקי במשקל י"ב שעורות: סב) דחדשים מחממי טפי: סג) שתכסה בהן בימי גדתה, ולא הזכיר התנא מכסירי אכילה, כעלים גר וכלים שנותן לה כל פעם ככל הצורך [אה"ע ע'] : סד) הוא ששית דינר והוא כסף במשקל ב' שעורות : סה) בכל שבוע לכבוס ולמרחץ : סו) מדהוא ליל עונה לרוב בני אדם, ואע"ג דבנתרלת מיירי וכלעיל סי' נ"ב, א"כ אפילו בליל שבת א"ל, כ"ל דקמ"ל דבנתרלת שהם מיירי : סז) ר"ל שהתקה ולא הבעה המעה, ל"א דמחלה, וה"ה במזונות ומע"י : סח) ר"ל מותר מע"י : סט) דעי"ז נדע מותר מע"י כמה הוא : ע) [מיפלוג], שהוא דק כחלי הוט הערב [והוא כשיטור נגד קטן בפרק ראשית הגז], וע"י דקותו קשה לעוות. ולפי מ"ם רפ"ו דשבועות יהיה משקל ה' סלעים כמשקל ה' לאמה לכל שבוע שנריכה לעוות לו שתי : עא) דמשקל של יהודה כפל משל גליל : עב) [דורכוואורף], שעב כפליים מהשתי, מדמתנועע תמיד בין חוטי השתי בשעת האריגה: עג) שנותן לה רק כשיעורים הנ"ל : עד) דעולה עמו :

פרק ו א מציאת האשה כו'. גמרא מאי קמשמע לן [תניא בפרק ד' משנה ד'] האב זכאי כו' יהר עליו הבעל כו' בוסתה ופגמה אילטריכא ליה ופלוגתא דר' יהודה בן בתירא ורבנן: בושתה ופגמה. פירש הר"ב ופגמה חבלה כו' וז"ל רש"י פגמה נזק חבלה כו' ועיין מ"ם במשנה ד' פ"ה דב"ק. וכתב הרא"ש הא דלא תני שבת. דמלתא דפשיטא הוא דהוי דבעל שהיא מתבטלת ממעשה ידיה.

ר"ע מברטנורה

פרק ו א מציאת האשה. וירושתה. אם נפלה לה ירושה. הוא אוכל פירות בחייה. והקרן שלה: ופגמה. חבלה שיש בה פחת דמיס שבמין לותה כמה היתה יפה למכור

פרק ו א מציאת האשה ומעשה ידיה לבעלה. וירושתה א). הוא אוכל פירות בחייה ב). בושתה ופגמה ונער פשיטא דהוי דידה כדלמר בפרק המובל לערה דגופה

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ו א) מה שירשה: ב) והקרן תקה כשימות לו כשינרשנה:

תוספות חדשים

פרק ו א הר"ב ד"ה וירושתה כו' נפלה לה עכ"ל וכ"ש כתב ל"א ירושתה כגון מתה יורשה ותוספות הבריהו כפירוש קמא:

ראשון לציון

פרק ו א במשנה מציאת האשה ס"ה ע"ב כתבו תוס' ד"ה מציאת בקונטרס גרס המדיר אחר פרק אע"פ דתנא בתע"פ המשנה אשתו ע"י שלים קתני

ציונים

פ"ו א מציאת האשה כו'. מ"ה ע"ג. ירוש' ע"ח ה"ח ופ"ח ה"ח מיי' פי"ג מהלי אישות פ"ח ה"ג ונ' וזכ"ל ה"ח ממ"ג ג' ע"ח מיש"ב אה"ע מ"ג ס"ו מ"ש מפי' ה' ונ' ומי' ע"ד: ומעשה ידיה. מיי' שם ופמ"ג שם ומוש"ע שם וכו' ע' ס"ו: ובירושתה. מיי' שם פ"ב ה"ח ונ' ופכ"ג ה"ח פמ"ג שם פוש"ע שם כו' מ"ע מפי' ה' ג' ומי' ע"ב ס"ח ומי' ע"ד ג' ע"ח :

שנויי נוסחאות

פ"ו א מציאת. בד"נ מציאות. לבעל ה. בכי"ק ובמשכי"ל של בעלה. (הוא) אוכל. בד"נ ליתא; כרי"ף ואוכל; בכי"ק והוא אוכל. בושתה. בד"נ בשתה,

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

לא תקיט ליה רבנן. וריפוי נותן לרופא לרפאותה ואי אמרוה לה' יומי ועבדה לה כמה חריפא ואתכיה בהלתא יומי הייגו בכלל נער שלערה עלמה בכמה חריפא להכתכר המוהר לדידה הוי. ודלא כהרמב"ם שכתב בפרק ד' בהלכות חובל ומזיק המובל בא"א הריפוי לבעלה עכ"ל. וכתב הב"י בא"ה סימן פ"ג מה שהקשה [הרא"ש] על הרמב"ם נתיישב מתוך דברי המגיד שכתב שהריפוי יכתן לבעל מפני שהוא חייב לרפאותה. וכך כתב הר"ן בריש פרק מציאת האשה הא דלא תני במתניתין ריפוי משום דלדידיה בעי למיתן דהא איהו חייב לרפאותה עכ"ל הבית יוסף. ולי נראה דעיקר קושייתו הרא"ש מהיא דסמא חריפא דמוהר הרפואה שלה ומשום הכי הוא דליכא למימר דהא דלא תני ריפוי משום דפשיטא דלבעל דהא לא פסיקא דלבעל ואם כן אלא מלתא דפשיטא הוא ותדע דהא שבת מתרן הרא"ש דלא תני משום דלבעל ואמאי אינו מתרץ כמו כן הריפוי ובחדא מתתא לתתיהו אלא דעיקר קושייתו דלאו פשיטא הוא וכי תימא דלהרמב"ם אה"נ דאפילו סמא חריפא המוהר לבעל והוא דתקשה לך אמאי לא תהא נערה שלה דאם כן טובא הוה שמעינן ממתניתין אי תנא דריפוי כולו לבעל וכי תימא איפכא דהרמב"ם מודה בזה להרא"ש דהמוהר דידה הוי ומתרלא מתניתין דלהכי לא תני כיון דלאו פסיקא הוא הא נמי ליתא דכי היכי דר' יהודה בן בתירה פליג ואשמעינן מלתא דלאו פסיקא. הכי נמי דלהשמעינן מילתא דלאו פסיקא לכ"ע: בזמן שבסתר. פגם שבסתר במקום שאין בני אדם יכולין לראות. שבגלוי שפלעה בפניה במקום שראה לכל. ביאת בסתר שביישה ביתו לביתה. שבגלוי שביישה בפני כל אדם. תוס': ושלה ילקח בהן קרקע כו'. שהרי זה כאחר נכסים הנופלים לה שהן תנוויין. רש"י. [*ומ"ש הר"ב והלכה [כרבי יהודה] כ"כ הרי"ף בשם רב הא גאון מדמקשו ומפרקו בגמרא אליבא: ב יכול הוא שיאמר כו'. לשון הר"ב ואילו לאחיו לא יתן מה שפסק לו תכבד עד שתלבין ראשה. כ"כ רש"י ז"ל והוא תימא דהא קיימא לן כאדמון במתניתין ה' ריש פרק בתרא יכולה היא שתאמר לו כנוס לו פטור. אלא ר"פ שאילו היה לאחיו קיים היה כונס ומוציא ממנו בדיינין דדברים הנקנים באמירה הן אבל יכם לא. שלא פסק אלא ע"מ שיכנס אחת. הר"ן: ג והוא פוסק כנגדן ט"ו מנה. פירש הר"ב מפני שהוא משתכר בהן. וז"ל הר"ן טעמא דמתניתין מפורש בירושלמי שהביא הרי"ף מה ראו לומר בכספים כו' דמדינא כל מה שהאשה מכנסת בין כספים בין כלים אין הבעל רשאי להשתמש בהן אלא שיהו מיוחדים לה וכן היא אינה רשאה להשתמש בכליה אבל עשו חכמים תקנה ביניהם שישתמש הוא בכספים וירויח בהן ויוסיף שלים וכשהכניסה לו שוה דינרים וכלים הנשומין שמו דעתה שרוצה היא להשתמש בכליה ומיפקות הבעל בכתובתה חומש משווין ע"כ ואהא דאמרן דישתמש ויוסיף שלים כתב המרדכי בשם הר"ר שמואל בר ברוך ומיהו לא הוה ריבית כיון שאם היה מגרש מיד היה צריך להוסיף שלים אבל כל אדם שמלוה בריבית לא היה נותן אא"כ ירויח לו אומן והוי אגר נטר ליה עכ"ל. ולי היה נראה דמעיקרא לאו קושיא היא דכיון שאם מתה היא בחייו יורש אותה ואינו משלם ליורשיה כלום נמצא שאין זו הלואה והתורה לא אסרה אלא בהלואה כדפירש הר"ב ברפ"ה דב"מ מאי אמרת מדרבנן ליתסר הא ודאי לאו קושיא דהם אמרו לאסור מה שאמרו הם אמרו דגבי כתובת אשה לא ליתסר משום תקנת נשואין. כך נראה לי. [*ומה"ש מיחא דהרמב"ם פי"ו מהלכות אישות ופ"ד מהלכות מלוה ולוה פסק דלענין הוספה על המקבע דין כתובה שוה לדין מלוה ואסור משום ריבית והמרדכי ג"כ כתב כך והיינו טעמייהו דמה שמלינו להדיא שאמרו להחירא אמרינן הם אמרו כו' אבל מה שלא מצינו שהתירו להדיא דהיינו הוספת מקבע מנלן להתיר שהרי י"ל דדוקא הוספת שלים דרגילי אינשי לסלוקי אריא דאיכא ריבית עליה זה התירו משום תקנת נשואין אבל הוספת מקבע דלא רגילי ביה אינשי לסלוקי כו' משום דלא מסקי אדעתייהו במלתא דלא שכיחא לא חכו חכמים לומר בו איתר והיה די להם לענין תקנת נשואין כשהתירו להוסיף שלים דבכיחא ונתקנו בנשואין בכך]: שום במנה ושוה מנה. פירש הר"ב אם לא שמו כו' אלא כמו שהם שוים בשוק. וקשה דמלתא דפשיטא היא ורש"י מסיים אין לו לומר תנו לי עוד חמישיתו שהרי אמרו לפחות תומש מן השוה לפי שלא נאמרו דברים הללו אלא משום שממאוהו בבית חתנים והנשואים ומיהו תוספת שלים לא יוסיף

בשוק וכמה היא שוה בעכיו: ובזמן שבגלוי. שהבושת שלו ועוד שנמלאת עליו והוא שבלה: ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. בחייה והקרן *)שלה לכשיתות לו יגרשנה ואם תמות היא יורשה והלכה כר' יהודה: ב ומת חתנו. ונפלה לפני יבם: יכול הוא שיאמר. לו חלון לו יבם ואילו לאחיו לו יתן מה שפסק לו תכבד עד שתלבין ראשה ואע"ג דאחיו עם האדון והוא ת"ח יכול הוא לומר לאחיך הייתי רוצה ליתן ולך איני רוצה ליתן: ג והוא פוסק כנגדן ט"ו מנה. אלף דינר הן עשרה מנה וכשבא החתן לקבל עליו ולכתוב בכתובה כותב שלים יותר שהן ט"ו מנה אם הכניסה לו הכלה דינרין בעין מפני שהוא משתכר בהן: וכנגד השום. ואם הכניסה לו בגדים ותכשיטים שלריכין שומא הוא פוסק פחות חומש שאם הכניסה שוה של אלף זוז איני מקבל עליו אלא ח' מאות שדרך הבאים לשוה הבגדים ונכסים של הכלה לשומם יותר משוויים לכבוד הכלה ולהבבה על בעלה: שום במנה

*) כרש"ב ד"ל והקרן קיימת שלה.

דלטולם דבעל ולהכי משום פשיטות לא שנאו במשנה פסיקא דלטולם דבעל ולהכי משום פשיטות לא תנא דריפוי כולו לבעל וכי תימא איפכא דהרמב"ם מודה בזה להרא"ש דהמוהר דידה הוי ומתרלא מתניתין דלהכי לא תני כיון דלאו פסיקא הוא הא נמי ליתא דכי היכי דר' יהודה בן בתירה פליג ואשמעינן מילתא דלאו פסיקא. הכי נמי דלהשמעינן מילתא דלאו פסיקא לכ"ע: בזמן שבסתר. פגם שבסתר במקום שאין בני אדם יכולין לראות. שבגלוי שפלעה בפניה במקום שראה לכל. ביאת בסתר שביישה ביתו לביתה. שבגלוי שביישה בפני כל אדם. תוס': ושלה ילקח בהן קרקע כו'. שהרי זה כאחר נכסים הנופלים לה שהן תנוויין. רש"י. [*ומ"ש הר"ב והלכה [כרבי יהודה] כ"כ הרי"ף בשם רב הא גאון מדמקשו ומפרקו בגמרא אליבא: ב יכול הוא שיאמר כו'. לשון הר"ב ואילו לאחיו לא יתן מה שפסק לו תכבד עד שתלבין ראשה. כ"כ רש"י ז"ל והוא תימא דהא קיימא לן כאדמון במתניתין ה' ריש פרק בתרא יכולה היא שתאמר לו כנוס לו פטור. אלא ר"פ שאילו היה לאחיו קיים היה כונס ומוציא ממנו בדיינין דדברים הנקנים באמירה הן אבל יכם לא. שלא פסק אלא ע"מ שיכנס אחת. הר"ן: ג והוא פוסק כנגדן ט"ו מנה. פירש הר"ב מפני שהוא משתכר בהן. וז"ל הר"ן טעמא דמתניתין מפורש בירושלמי שהביא הרי"ף מה ראו לומר בכספים כו' דמדינא כל מה שהאשה מכנסת בין כספים בין כלים אין הבעל רשאי להשתמש בהן אלא שיהו מיוחדים לה וכן היא אינה רשאה להשתמש בכליה אבל עשו חכמים תקנה ביניהם שישתמש הוא בכספים וירויח בהן ויוסיף שלים וכשהכניסה לו שוה דינרים וכלים הנשומין שמו דעתה שרוצה היא להשתמש בכליה ומיפקות הבעל בכתובתה חומש משווין ע"כ ואהא דאמרן דישתמש ויוסיף שלים כתב המרדכי בשם הר"ר שמואל בר ברוך ומיהו לא הוה ריבית כיון שאם היה מגרש מיד היה צריך להוסיף שלים אבל כל אדם שמלוה בריבית לא היה נותן אא"כ ירויח לו אומן והוי אגר נטר ליה עכ"ל. ולי היה נראה דמעיקרא לאו קושיא היא דכיון שאם מתה היא בחייו יורש אותה ואינו משלם ליורשיה כלום נמצא שאין זו הלואה והתורה לא אסרה אלא בהלואה כדפירש הר"ב ברפ"ה דב"מ מאי אמרת מדרבנן ליתסר הא ודאי לאו קושיא דהם אמרו לאסור מה שאמרו הם אמרו דגבי כתובת אשה לא ליתסר משום תקנת נשואין. כך נראה לי. [*ומה"ש מיחא דהרמב"ם פי"ו מהלכות אישות ופ"ד מהלכות מלוה ולוה פסק דלענין הוספה על המקבע דין כתובה שוה לדין מלוה ואסור משום ריבית והמרדכי ג"כ כתב כך והיינו טעמייהו דמה שמלינו להדיא שאמרו להחירא אמרינן הם אמרו כו' אבל מה שלא מצינו שהתירו להדיא דהיינו הוספת מקבע מנלן להתיר שהרי י"ל דדוקא הוספת שלים דרגילי אינשי לסלוקי אריא דאיכא ריבית דרבית עליה זה התירו משום תקנת נשואין אבל הוספת מקבע דלא רגילי ביה אינשי לסלוקי כו' משום דלא מסקי אדעתייהו במלתא דלא שכיחא לא חכו חכמים לומר בו איתר והיה די להם לענין תקנת נשואין כשהתירו להוסיף שלים דבכיחא ונתקנו בנשואין בכך]: שום במנה ושוה מנה. פירש הר"ב אם לא שמו כו' אלא כמו שהם שוים בשוק. וקשה דמלתא דפשיטא היא ורש"י מסיים אין לו לומר תנו לי עוד חמישיתו שהרי אמרו לפחות תומש מן השוה לפי שלא נאמרו דברים הללו אלא משום שממאוהו בבית חתנים והנשואים ומיהו תוספת שלים לא יוסיף

שלה

שנויי נוסחאות

שבסתר. במשניות שתן בסתר וכן בסמוך. ולו אחד. בד"נ. חלק אחד וכן בסמוך. ובזמן. בכי"ק ובכי"ף בזמן. יתן מיד. בד"נ. לו מיד וכ"ה בכי"ק ובמשני"ל (ומס נותנים). ושלה. בכי"ק ובכי"ף שלה. ילקח בהן. בד"נ. בו. ב אמרו חכמים. בתוס' (מ"ז ע"ב) ד"ה כתב לה לא הביאו את המלות הללו. ג דינר. בכי"ף דינרים. הוא פוסק (בנגדן). בכי"ק ובנ"ל והוא..; במשני"ל.. בנגדו; בתוכי"ד ליתא. המשה עשר מנה. (לפי"ז הש"ן בסנ"ל); במשני"ל בחמשה..; במשב"ב חמש עשרה. (ולפי"ז הגו"ן בקמ"ן). וכנגד. בכי"ק ובמשני"ל כנגד. שום במנה. במשני"ל.. מנה.

תוספות חדשים

ב תוי"ט ד"ה יבול כו' והוא תימה כו' וי"ל בתכנו זה לרבותא דאפי' ת"ק דהתם מודה הכא שיכול לומר לאחיך כו' וק"ל: (ממהורש"ת זצ"ל).

ג שם ד"ה והוא פוסק כו' והתורה לא אסרה כו' וקשה א"כ מי שים לב כן יחיד יהא מותר לנוות לו בלבנית בכבול שהוא יורש אביו ודאי זה היינו ולא על פי שיש לתלק דהתם יש לו רשות בחייו ליתן נכסיו מתנה לאחרים משא"כ גבי אשה מ"מ לא מסתכר שבכבול הירושה יסתלק מה שלאה דהא יורש ג"כ ונכסיה שיש לה וכתב לה דין ודנרים כו' ועיל רפ"ע אלא שירושה הוא דבר

ראשון לציון

קהני המדיר אשתו שלשים יום ישמיד פרנס שהוא כמין שלים ואחר בשנה המדיר מוהר לענין ראשון אבל נשיים ר"ת וכירושלמי ובתוספתא ובכוב ספרים גרסינן מילתא אחרא אע"פ אחידי דסליק כו': תוי"ט ד"ה בושתה ופגמה כו' ובתב הב"י כו' ופי' מה שהקשה על הרמב"ם כו' עיין יסל"מ:

ג תוי"ט ד"ה והוא פוסק כו' והוי אגר נטר לי' עכ"ל עיין יסל"מ:

יכין תפארת ישראל יכין

ג) כשחבלה אדם, שמשלם נזק [פוא פגם, מפ שנפגם דמיה שהיתה בוה קודם שנתבלה] ונער ורפוי ושבת ובושת, הנער פשיטא דידה, ושבת ורפוי פשיטא דבעל, אבל בושת ונזק קמ"ל דלאשה [אס"ע פ"ג]: ד) נזק, שפגעה במקום שחר שבגוף, ובושת שביישה ביתו לביתה: ה) דכשהזיקה במקום גלוי שבגוף, או שביישה בפרהסיא, נמלאת בעיניו וגם הבושת שלו: ו) בחייה כשאר נכסי מלוג, דכשתמות ירשנה. וקיי"ל כר"י [שם]: ז) קודם שנתן, ונפלה לפני יבם: ח) וחולץ, לו מייבם בחנם, ואילו לאחיו, היה מוציא ממנו בדיינים [כ"מ]: ט) מדמרויח בנחוניא. ואינו כרבית, דהרי גם במנרשה מיד נמי יוסף שלים, ואו דלא קבלה בתורת הלואה, רק בתנאי בכשתמות ירשנה: י) ר"ל בהכניסה לו מטלטלין שלריך לשום אותן: יא) תומש מלגיו שהוא שבית מלבר מדדרך לשום כך עפי

משוויו

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

במנה ושוה במנה. כלומר אם לא שמו נכסי הכלה ותכשיטיה אלא כמו שהם שוים בשוק: אין לו אלא מנה. לא יכתבו בשטר הכתובה אלא מנה כמו ששמו: שום במנד היא נותנת שלשים ואחד סלע ודינר. שום שהוא מקבלה במנה בכתובתה מנה ולפיכך אין לו אלא מנה בלבד וא"ל שישוה ל"א [סלע ו]דינר אבל שום במנה שתם היא נותנת ל"ל [סלע ו]דינר דהכי קאמרה ליה שתכנים לו שום במנה שיכתוב לה בכתובה הלכך צריכה להוסיף תומם: שום במנה היא נותנת כו'. פירש הר"ב במשנה דלקמן ואמטיוק בין במרובים בין במועטים פירש"י דלא תימא שומא רבה אגא דדרך המאוים להטעותו על שוו א"נ שומא שומא איכא דמעלו לה טפי בלא תתבזה בעיני הטעדים: ובארבע מאות כו'. פירש הר"ב כשיקבל עליו אחתן לכתוב כו'. ומפרש במתניתין דלקמן דהייטו שהוא כתב תחלה והא דכתיב וכשאחתן פוסק כו' מיירי שהם שמו תחלה. והני תרתי בני אתו לאמטיוק דל"ם לן בין שהוא כתב כו' בין שהם שמו תחלה וכו' וכספים מרובים וכספים מועטים דרישא וכן שומא מרובה ושומא מועט. מיירי בהוא כתב תחלה וכ"פ בהדיא שום מנה היא נותנת כו' שא"ל כתוב מנה בכתובה והיא תכנים לך כו'. ועליהו שוה אתנא דל"ם שהוא כתב תחלה כו' דהייטו ארבע מאות וכו' שהוא כותב בתחלה ד' מאות דל"ם לן בהו בין מרובה למועט בין בכספים בין בשומא כדתניא להו בהדיא ברישא וה"ג כשאחתן פוסק דהייטו שהם שמו תחילה ואח"כ פוסק הוא בהא נמי ל"ם לן בין מרובה למועט ומשום דרישא פירשה כשהוא כתב תחלה ולא נשנו בהדיא מרובה ומועט בכשהם שמו תחלה לפיכך הולרך הר"ב לפרש בבבא וכשאחתן וכו' בין שום קטן בין שום גדול וה"ג ה"ל לכתוב ולפרש בין בשומא בין בכספים. אלא דממילא משמע:

ד פסקה להכנים לו כו'. פירש הר"ב לאמטיוק בין במרובים ובין מועטים. דלא תימא מרובה דנפיש רווחא לפיכך ראוי להוסיף שלים. א"נ במועטים דלא תימא משום דשוטר זוגא פירוש הולאות ואחריות. גמרא: לכל מנה ומנה. כתב הר"ב לא אתפרש במתניתין אם לכל שבוע כו'. בגמרא איבעיא להו. ופירשו התוספות דודאי נראה דעשר דינר יתן לה לכל מנה להתקבע לעולם דאלת"ה במהרה יכלה הממון והכי מיבעיא להו אם יתן לה בבת אחת והיא תשמרנו להתקבע בו עד שתצלה ומשם ואילך אין קובה לתכשיטין ויתן לפי כבודה או לא יתן לה בבת אחת אלא כדי קיטוטה ליום: רבן שמעון בן גמליאל אומר הכל כמנהג המדינה. לשון הרמב"ם והלכה כרבן שמעון בן גמליאל בכל מה שזכרנו מן התוספות והפחת וזולתה וכתב הר"ן דה"ק אם אין מנהג המדינה לפחות או להוסיף דאלת"ה אלא דמנהג המדינה שלא לפחות ובלא להוסיף פביעה והיכי

פליג

אין לו אלא מנה (יב) שום במנה (יג). היא נותנת שלשים ואחד סלע ודינר (יד). ובארבע מאות (טו). היא נותנת חמש מאות (יז). מה שחתן פוסק. הוא פוסק פחות חומשיה) **ד** פסקה להכנים לו כספים (יח) סלע כסף נעשה ששה דינרים (ט) החתן מקבל עליו עשרה דינרין לקופה (כא) לכל מנה ומנה (כב). רבן שמעון בן גמליאל אומר הכל במנהג המדינה (כג)

בעיני הטעדים: ובארבע מאות כו'. פירש הר"ב כשיקבל עליו החתן לכתוב כו'. ומפרש במתניתין דלקמן דהייטו שהוא כתב תחלה והא דכתיב וכשאחתן פוסק כו' מיירי שהם שמו תחלה. והני תרתי בני אתו לאמטיוק דל"ם לן בין שהוא כתב כו' בין שהם שמו תחלה וכו' וכספים מרובים וכספים מועטים דרישא וכן שומא מרובה ושומא מועט. מיירי בהוא כתב תחלה וכ"פ בהדיא שום מנה היא נותנת כו' שא"ל כתוב מנה בכתובה והיא תכנים לך כו'. ועליהו שוה אתנא דל"ם שהוא כתב תחלה כו' דהייטו ארבע מאות וכו' שהוא כותב בתחלה ד' מאות דל"ם לן בהו בין מרובה למועט בין בכספים בין בשומא כדתניא להו בהדיא ברישא וה"ג כשאחתן פוסק דהייטו שהם שמו תחילה ואח"כ פוסק הוא בהא נמי ל"ם לן בין מרובה למועט ומשום דרישא פירשה כשהוא כתב תחלה ולא נשנו בהדיא מרובה ומועט בכשהם שמו תחלה לפיכך הולרך הר"ב לפרש בבבא וכשאחתן וכו' בין שום קטן בין שום גדול וה"ג ה"ל לכתוב ולפרש בין בשומא בין בכספים. אלא דממילא משמע:

ד פסקה להכנים לו כו'. פירש הר"ב לאמטיוק בין במרובים ובין מועטים. דלא תימא מרובה דנפיש רווחא לפיכך ראוי להוסיף שלים. א"נ במועטים דלא תימא משום דשוטר זוגא פירוש הולאות ואחריות. גמרא: לכל מנה ומנה. כתב הר"ב לא אתפרש במתניתין אם לכל שבוע כו'. בגמרא איבעיא להו. ופירשו התוספות דודאי נראה דעשר דינר יתן לה לכל מנה להתקבע לעולם דאלת"ה במהרה יכלה הממון והכי מיבעיא להו אם יתן לה בבת אחת והיא תשמרנו להתקבע בו עד שתצלה ומשם ואילך אין קובה לתכשיטין ויתן לפי כבודה או לא יתן לה בבת אחת אלא כדי קיטוטה ליום: רבן שמעון בן גמליאל אומר הכל כמנהג המדינה. לשון הרמב"ם והלכה כרבן שמעון בן גמליאל בכל מה שזכרנו מן התוספות והפחת וזולתה וכתב הר"ן דה"ק אם אין מנהג המדינה לפחות או להוסיף דאלת"ה אלא דמנהג המדינה שלא לפחות ובלא להוסיף פביעה והיכי

יבין תפארת ישראל בועז

משווין מפני הכבוד: יב) ר"ל אם פסק לכתוב לה שהכנסה לו שום במנה, ועתה מבוכת ע שום אשה מנה בשוק: יג) ואינו יכול לומר תנו לי עוד חמשיתו, שהרי אמרו לפחות חומם, דהייטו רק בהיטו שוה כמו ששמו [והייטו שומא דידה דקאמר כש"ם] אבל א"ל להוסיף שלים מדלא קבל מעות בעין: יד) דלא לומר ואם הרלה שיכתבו בכתובתה שהכנסה לו שום במנה: טו) שהן קב"ה דינרין, דהייטו מנה וחומשו: טז) ר"ל ואם תרלה שיכתיב בכתובתה ת'. וא"ל דקמ"ל בין בהיותר קטנה שבכתובות שהיא ק', ובין בהיותר גדולה שבכתובות, שהיה מירגל להיות ת' [כפ"ק מ"ה], בכולן פחות חומם: יז) ולהום' ה"פ דבפסקו ע בזה"ל, שתכנים לו „שום במנה ושוה מנה", אז א"ל שתכנים לו מעלעלין שיהיו נשומין חומם יותר, אבל כשפסקה „להכנים לו שום במנה", אז צריכה להכנים הישום קב"ה דינר, וכ"כ בהתחייבה „בשום בת", צריכה שתכנים שום בת"ק: יח) ר"ל וכ"כ מה שהתן מתחייב ליחד לה כלים לכתובתה, שרגילין נ"כ לשומן יותר משוויין, כותב בכתובה שקבלתן בפחות חומם מהשומא: יט) מעות בעין: כ) קמ"ל בין באלף דינרין [כמ"נ] אף דנפיש אחריותן, ובין במועט כסלע, דלא נפיש רווחה דבטל, בכולן מוסיף שלים: כא) של בשמים שתחקקט בהן: כב) שהכנסה לו (א): כג) אכולהו קאי, והכי קיי"ל [אה"ע ספ"ו] ואילה"ק דוכי ס"ד דלעולם ת"ק בהא טעלעך ליתן לה טפי ממנהג. דנ"ל דה"ק ר"ב

דאין

פ"ד (א) [ובש"ם מסתפק אם בכל יום או בכל שבת או בכל שנה. והקבו בתוספות אם בכל יום מהרה יכלה הכתובה. ותו הקבו בבתו של נקדימון שהיה כתובתה אלף אלפים, ופסקו לה ת' דינרין, והרי אין החשבון מכוון. ולפעד"ב דמדל"ק שהחן פוסק " דינרין, ש"מ דלאו דגותן לה " דינרין, רק שהן דאמרינן מקבל עליו " קוסטות לק' [ב"ב פ"ו מ"ב], דנ"ב אין ר"ל ליתן אלא מקבל, וה"ב ר"ל שמקבל עליו שקבל " דינרין מסמנה לתת לה תמורתן בשמים להתקבע לפי כבודה, ובהא בעי הש"ם, אם נותן תמורתן רק ביום החתונה, או בכל שבוע המשתה, או כל י' יום של אלה, או כל שנה ראשונה שהוא נקי לביתו או בכל שנה, ולעולם אין נותן כל פעם רק בשמים מעט לפי כבודה]:

משנה

[ספר נשים ח"א] יד

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ד פסקה כו' הכל כמנהג המדינה. שם ס"ו ע"ב מיי' שם פ"ב ה"ל ו"ב פמ"ג שם מ"ח מוס"ג שם מ"ו ס"ו פעי' ל':

שנויי נוסחאות

(היא) נותנת. בד"ל וכי"ק נותנת לו. וליתא וכן ליתא בכי"ף. שלשים ואחד (סלע). בד"ל וכי"ק ליתא (וכשם ואחת). במסכי"ר שלשים ואחד דינר ועי' תורי"ד. ובארבע מאות (היא) נותנת. במסכי"ר בד'.. וכ"ה בכי"ק ובכי"ף וליתא וכן ליתא בד"ל. מה שחתן. בד"ל.. שהחתן. וכ"ה במסכי"ר (ומש ומה): בכי"ק כשהחתן.. ועי' תורי"ד. ד סלע כסף נעשה. וכ"ה בד"ל; במשב"ג סלעה נעשה וכ"ה במסכי"ר (וכן ל"ל בכי"ק (ובהם נעשית): בכי"ף ד' קובעת סלעים נעשו וכ"ה בד' לאם (ומש נעשות נעשה) ועי' תורי"ד. ששה. בד"ל בששה; במסכי"ר. דינר. החתן. בד"ל והחתן. לקופה. בכי"ק ובמסכי"ר וקופה ועי' בבבלי ובירוש'. מנה. (עמנה) בכי"ק ליתא.

תוספות חדשים

דבר אחר. ועוד תלק בין תוספת מיטבע כו' והוא דוחק כיון שלא נקרא הלואה מה לאו תכמים לאסרו גם היכן מאינו שאסרו (מהרי"ל):

לקוטים

ג תוי"ט ד"ה ובארבע וכו' ואני תרתי בני אתו לאמטיוק דל"ם לן בין שהוא וכו'. הא ליתא דבכר אמטיוק לה מתרתי בני קמייתי וכנגד הכוס הוא פוסק כו' דהייטו כשהם שמו תחלה. ושום במנה וכו' דהייטו כשהוא כתב תחלה וכו'. אלא הני תרתי בני דרישא קמייתא בשומא רבה דידה ובתרייתא בשומא זוטא דידיה לפי הר"ב דביה אתן קיימין הש"ת דלהון פירש"י וכדאמרן. גם מ"ש עוד התי"ט וכספים מרובים וכספים מועטים דרישא אין לו שחר, דרישא בכספים מרובים דוקא היא ולא איירי במועטים כלל. ויותר תמוה מלי דמשיים דכספים מרובים וכו' וכן שומא מרובה וכו' מיירי בהוא כתב תחלה וכו' דבכספים לא שייך כלל התלוק דכתב הוא בתחלה או בסוף אלא תלוק דמרובים או מועטים והכי לא תנן בהו אלא תרתי בני הא' פסקה להכנים לו אלף דינר דהייטו כספים מרובים והכי פסקה להכנים לו

ה המשיא את בתו. פ"ז פ"ל מיי' סס פפ"ז ה"ז מוס"ע אה"ע פי' ק' פ"ל: פסק להכניסה. מיי' סס ה"ב מוס"ע סס פ"ב: וכן המשיא. מיי' פ"ח מהלי' מת"ע הע"ז סמ"ג ע' קס"ג סיפ"ע יו"ד פי' כ"ג סעי' כ': ן יתומה. ב"ח ע"ל יומ' פ"ד ה"ב מיי' פ"ב מהלי' אישות ה"ב סמ"ג ע' ל"ח טוש"ע אה"ע סי' קי"ג פ"ז:

שנויי נוסחאות

ה כשאכניסה לביתי. במס"כ כשאכניסנה נכי"ק ובמכי"ר כשתבוא לביתי וכ"ה בכי"ף; בתוי"ד כשתבואי..; בד"נ לכשתנשא לבתי (נ"ל לביתי) ומוסמך זאת מגומגמת היא. אכסנה (בכסותי). בכי"ף ליתא: בתוי"ד אכסה בכסות והמגיה סס הוסיף מלת לכסה [אותה] ואינו נכון לפי גי' התוי"ד כשתבואי וצ"ל אוחך וכ"ה אכסה גם בכי"ק. המשיא בו' יפחות. בכי"ק ובמכי"ר המשיאין..יפחתו; בד"נ כשמשאין.. יפחתו. אם יש. בד"נ ובמכי"ר ואם. ן שהשיאתה אמה או אחיה. בכי"ק ובמכי"ר ..אמה ואחיה. וכ"ה בכי"ף (וסס שהשיאוה). (מדעתה). בד"נ ובכי"ק ובכי"ף לדעתה; במכי"ר ליתא. ובתבו לה במאה או בחמישים זוז. בכי"ק ופסקו לה מאה וחמישים זוז. מה שראוי..בכי"ק בל מה..להנתן. בד"נ ליתא. השיא(את)הבת הראשו' במכי"ר ליתא וכן ליתא בכי"ף (וסס ראשונה); בד"נהשיאה בת ראשונה; בכי"ק השיאו הבת..

ראשון לציון

ה בפשנה לא יפחות לה מחמשים זוז פירוש זה ע"פ מה דתנן בסוף פרק מי שיש לו חמשים זוז וזוה מובא ומתן בסס הכי זה לא יטול ומבס נלרה דבחמשים זוז יכול להפרנס מהם שהוא נוטל ונותן בהם. ומלאתי בוב עבס זה בספר פ"י:

תוספות רע"ק

פיז ו [אות סז] הוי"ס ד"ה מה כו' פירש הרע"ב עישור כו'. בשמה מקובצת כ' הא דפירש"י

לקוטים

כספים סלע כו' דהיינו כספים מועטים, וה"ע מ"ס עוד וכ"פ וכו' ועליהן שונה התנא וכו' דלים לן בכו כין מרובה למועט בין בכספים וכו' ליתא דהא בריתא לא הוזכרו אלא

פליג עליה תנא קמא ואפשר דת"ק ורבב"ג לא פליגי [ועיין מ"ש בפ"ג דבכורים דכי האי גוונא טובא בלישנא דרבי פלוני אומר ולא פליג] אלא דרבנן איירי בעיר חדשה דליכא מנהגא ואתי לאסמעינן דהכי דינא ורבב"ג אתי למימר דבעיר שיש בה מנהג הולך אחריו. וכיוצא בזה במסכת [בילה רפ"ג] [כנ: ובמסנת קו:] רשב"ג אומר לא כל הביבין שוין דל"פ את"ק ולפיכך פסקו הגאונים ז"ל כרשב"ג ע"כ. ועיין מ"ש במשנה ה' פ"ד דפסחים: ה המשיא את בתו כו'. כתב המגיד רפ"כ מה"ל מדכתיב (ירמיה כט) ואת בנותיכם תתנו וכו' כמו שכתבתי במשנה י' פ"ד: לא יפחות לה מחמשים זוז. מפרש בגמרא כסף מדינה מדתנן אם יש בכיס כו' ואי אמרת לורי כמה יהבינן לה. והקשו בתוס' דתיפוק ליה דכל של דבריהם של מדינה [כמו שכתבתי במשנה ב' פ"ק דכתובות] וי"ל דדוקא בסלע אמרו זה הכלל אבל לא בזוז ומנה וכו' ע"כ ולפי דהכי חמשין זוז של מדינה לפיכך כתב הרמב"ם בפ"ך מהלכות אישות לא יפחות לה מכסות בפוסקים לאשת עני בביבראל: אם יש בכיס מפרנסים אותה לפי כבודה. ל' הר"ן ואפשר שחמשים זוז נותנים לה אפילו אינם בכיס שמחייבים את הנבחים לנוות דאי ביבנן בכיס דוקא מאי איריא חמשים אפילו טובא נמי לפי כבודה ופלוגתא היא בירושלמי. אמר רבי חגיגא זאת אומרת שאומרים לפרנסים לנוות פתר לה בשאין בכיס אבל יש בכיס מוסיף אמר רבי יוסי זאת אומרת שאין לפרנסים לנוות פתר לה כשיש בכיס אבל אין בכיס פוחת. משמע דרבי יוסי הכי מפרש לה אם יש בכיס לפרנס אחרות אם תבהגה היום או מחר מפרנסים אותה לפי כבודה אבל אפילו יש בכיס כדי לפרנס זו בלבד לפי כבודה אין נותנין לה כל מה שיש בכיס עכ"ל. ובב"י טור י"ד סימן רנ"ז [כתב] בשם הגה"ת מרדכי דבבא בתרא שכתבו בשם א"ז דבירושלמי משמע שהנבחים צריכין להנות וכו' ולא הזכיר שיש בה מחלוקת ואפשר משום דפשטא דמתניתין דייקא טפי כאותו מאן דאמר הילכך נקטינן אליבא: ן מדעתה. רבותא קמ"ל דאע"פ שנתרצית אין מחילתה מחילה. רש"י: במאה או בחמשים זוז. אינטריך למתני מאה דלא תימא שפטרו עצמן בהוספה זו הואיל והוסיפו עצמן על שיעור הראוי. ואינטריך לאסמעינן נמי בחמשים זוז למימר דאפילו הכי אינה יכולה להוציא מידן אלא כשתגדיל ולא קודם לכן אף על פי שהביאוה ולא נתנו לה אלא הפחות שבשעורין אפילו הכי אין לה עליהם דין הפרנסה אלא לאחר שתגדיל. כך ל"ל: מה שראוי לתת לה. פירש הר"ב שיעור נכסים וכ"כ רש"י ושעמייהו שכן מצינו דעת בלשית לרבי בברייתא דסובר שיעור נכסים וכתב הר"ן שאפשר דת"ק הכי קאמר מה שראוי ליתן לרבי יהודה לפי אומדנא דאב ולרבנן לפי בומת הנכסים: רבי יהודה אומר אם הביא וכו'. כתב הר"ב והלכה כר"י [גמרא] דאזלינן בתר אומדנא דאב. ואם א"א לעמוד על אב כו' ולא כתב בקצרה ואם לא הביא כו' משום דלא תלי מידי בהבאה ולא הביא אלא באומדנא אי ותרן אי קמצן אף על גב דלא הביא ולא גילה דעתו בהבאת בת. והא דנקט הביא להודיענו כחן דרבנן דפליגי עליה אפילו בהבאה כדאיתא בגמרא וכך הפרש דברי הר"ב והלכה כרבי יהודה דאזלינן בתר אומדנא. אי ותרן אי קמצן אפילו בלא הבאה. ואם אי אפשר לעמוד על אומדן כו' פירוש בלא גר בינינו ולא עמדנו על סוף דעתו אם ותרן אם קמצן. ומ"ש עיד הר"ב ואם נשאת וכו' ולא אמרינן אחולי כו' אבל אם פסקו כו' אחולי כו'. תמיהא מלתא דמה מהילה שייך בקטנה דהא מתניתין בקטנה מיתניא שהיא הנקראת יתומה הנשאת ע"י אמה ואחיה ועוד שכן תנן לכשתגדיל ואפשר שר"ל כשלא מחתה לאחר שתגדיל אבל אין נראה כן ממ"ש הובבעת לאחר נשאת. גם המגיד בפ"כ מה' אישות כתב בשם הרשב"א דהא"ג דגדלה משנשאת ולא תבעה אחר גדלות מיד לא איבדה לעולם. לפי שכל שלא אבדה אותה בשעת נישואין עוד אינה צריכה למחות וברור הוא וכן נראה מדעת רבינו ע"כ לכך נראה לפרש דבריו דלא מיירי אלא בגדולה הנשאת ר"ל שהיא נערה אבל בקטנה אף בת מחילה היא וכדעת כל הפוסקים שאפילו לא מחתה ולא מחזנה אפילו הכי כשתגדיל יכולה להוציא. ופירוש מחתה כלשון הטור סימן קי"ג לומר דעו שאינו מוחלת

ה המשיא את בתו סתם. לא יפחות לה מחמשים זוז (כד). פסק להכניסה ערומה לא יאמר הבעל כשאכניסה לביתי אכסנה בכסותי. אלא מכסה ועודה בבית אביה. וכן המשיא את היתומה. לא יפחות לה (כה) מחמשים זוז (כו). אם יש בכיס (כז). מפרנסין אותה לפי כבודה: ן יתומה שהשיאתה אמה או אחיה מדעתה (כח). וכתבו לה במאה. או בחמשים זוז (כט). יבולה היא משתגדיל להוציא מידן. מה שראוי להנתן לה (ל). רבי יהודה אומר אם השיא (לא) את הבת הראשונה. ינתן לשניה בדרך שנתן

עשרה זוז על כל מנה ומנה שהיא מביאה לו כדי לקנות לה מהם בשמים ותמרוקי הנכסים ולא אתפרש במתניתין אם לכל כבוד לו לכל חדש לו לכל שנה: ה וכן המשיא את היתומה. גבאי לדקה: אם יש בכיס. של לדקה: ן מה שראוי ליתן לה. עישור נכסים: אם השיא. אחד בחייו לא הבת הראשונה יתן וכו'. בין שהוא פחות מעישור בין שהוא יותר. והלכה כרבי יהודה דאזלינן בתר אומדן דעתיה דאב. ואם א"א לעמוד על אומדן דעתו של אב יהבינן לה עישור נכסים דמשתמי הבתא בשעת נשואיה ממקרקעי אבל ממטלטלי אין לה עישור. ואיכא למ"ד דבזמן הזה ממטלטלי נמי אית לה עישור. ואם נשאת ולא תבעה מן היורשים הובעת לאחר שנשאת ולא אמרינן אחולי אחלה גבייהו. ודוקא כשהיתה ניזונית מנכסי אביה אבל אם פסקו היורשים מלתת לה מזונות [אחולי אחלה אלא אם כן מחתה] ואם היתה בוגרת שאין לה מזונות ונשמדה ונשאת ולא תבעה מה שראוי לה לנדוניתה מנכסי אביה אחולי אחלה גבי יורשים ואינה יכולה לתבוע עוד ואפילו היתה ניזונית מנכסיהם

דמין צריך ליתן לה בשמים להתקשט לפי שיעור נדוניא שהכניסה, אלא נותן לה כפי שיעור הבשמים שמתקשטות בהן הנשים בשאין נשואות לו כשלא הכניסה כלום לבית בעלה: כד) כסף מדינה, שכל דינר כסף משקלו י"ב שעורות: כה) הנבחים: כו) של לדקה: כז) ר"ל אפילו מתרלית: כח) קמ"ל ק' אף שהוסיפו לה יותר מהראוי כנ"ל, וקמ"ל כ' דאפ"ה אינה מוליאה עד שתגדיל: כט) דהיינו עישור נכסי של הירושה, ואפילו מראוי ליטלה. וי"א רק עישור קרקעות [קי"ג]: ל) הלב:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

מנכסיהם: ן המשליש מעות לבתו. מסר מעות ביד שלש לעורך בהו לקנות לה שדה או גדוניה לכשתגדל: נאמן בעלי עלי. ותנס לו: יעשה שליש כו'. יקנה השדה ואין שומעין לה דמצוה לקיים דברי המת: וכי אינה אלא שדה. כלומר אפילו כבר נקנה השדה והיא רוצה למוכרה יכולה למכור הילכך שומעין לה. ופונגתא דרבי יוסי ורבי מאיר דוקא בגדולה מן האירוסין. דאילו לאחר נשאת דברי הכל שומעין לה. ובקטנה נמי מודה רבי יוסי דאין במעשה קטנה כלום ואין שומעין לה. והלכה כר"מ:

על פרנסתו. ופרנסה ר"ל לורכי הגדוניה. פעמים שאדם עני. מפרש בגמרא דליכא למימר עני ועשיר בנכסים דאם כן היכי קאמר תנא קמא כדמעיקרא ובעשיר והעני הא ליה אלא עני בדעת שאין בדעתו ליתן לה גדוניה עשיר אלא גדוניה עני וכן עשיר עשיר בדעת: אלא שמין את הנכסים. כלומר רואין שכנגדו היאך מתפרנסות מנכסים כאלו. והכי איתא בתוספתא. הר"ן: ן נאמן בעלי עלי. שלא יעכבם לעצמו תנס לו והוא יקנה לי שדה לכשאגלה כ"כ רש"י. ולרבותא לרבי מאיר הוא מפרש כן כלומר דאפילו שאומרת שהבעל יעשה כליוויו של האב אפילו הכי אין שומעין לה. ולכון הרמב"ם פרק כ' מה' אישות והטור סימן נ"ד תנס לבעלי כל מה שירצה

לראשונה לא). והחכמים אומרים פעמים שאדם עני והעשיר. או עשיר והעני. אלא שמין את הנכסים ונותנין לה לב): ן המשליש מעות לבתו לג). והיא אומרת נאמן בעלי לד) עלי. יעשה השליש מה שהושלש בידו לה). דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר וכי אינה אלא שדה לו). והיא רוצה למוכרה. הרי היא מכורה מעכשיו לז). במה דברים אמורים בגדולה לח). אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום:

יעשה בהן אם היתה גדולה ונשאת הרכות בידה וכו' מכוס דתחלה דבריהם במי שאומעין לה והוי רבותא דאפילו כשאומרת כל מה שירצה כו': יעשה שלש כו'. כתב הר"ב דמצוה לקיים דברי המת. גמרא. ואפילו לזה כשהיה בריא דאלת"ה מה מצוה לקיים דקאמר הרי דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו כמו שפסק הר"ב במשנה ז' פ"ט דבבא בתרא ולא שייך לומר מצוה לקיים אלא דבריו שרירין וקיימין וכן כתבו מהגמרא סוף פרק קמא דגיטין. וכתבו התוספות דנפקא מינה בין ככתובים כו' ובין מצוה לקיים וכו' דלא אמרינן מצוה אלא שאינה כשהולכים מהחלה לכך לו נמי דוקא במת מתן בחיי מקבל. ופירש הר"ן דמיירי הכא במעכשיו זיכה אותה במתנת אלא שאינה שיקחו לה מהן שדה ומש"ה לו לאו טעמא דמצוה לקיים כו' מתנין לה מיד שאלה הן לגמרי דאלת"ה אלא שאמר שלא תזכה במתנת אלא לקנות בהן שדה אפילו בלא טעמא דמצוה כו' אין שומעין לה שלא זכתה בהן אלא בעין זה: הרי היא מכורה. ור"מ סבר דאינה יכולה למוכרה תוספות. כלומר ובהא הוא דפליגי אבל דמצוה לקיים אף ר' יוסי מודה אלא דבכי הא שאני כיון שיכולה למוכרה וכ"כ הר"ן וכתב עוד ואפשר דטעמיה דרבי יוסי משום דליתי ליה מצוה לקיים דברי המת ע"כ. ולריך לומר דהא דתלי טעמא משום שהרי היא מכורה ואיפוק ליה דאין מצוה. דלדבריו דר"מ הוא דקאמר הכי. וכ"כ התוספות בד"ה הא מני וכו': מעכשיו. כלומר מיד יכולה למכור ונמצא שאין תועלת כלל בקניית השדה ועוד כ"ל דלהכי הוכיח לומר מעכשיו *מכוס הא דמקשה הר"ן מפרק מי שמת [דף קנ"ה] דאמרינן שאין הבן רשאי למכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים וניחא ליה די"ל ה"מ בקרקע שהיה מאביו. אבל שדה זו אע"פ שבמעות אביו לקחו אותה מ"מ לא היה מאביו ע"כ. ועוד מחלק בגווני אחריני ע"ש בדבריו. ולמסקנת תו"מ סימן רל"ה דוקא ירושה א"נ מתנה ש"מ שהיא כירושה. אבל הכא מתנת בריא והוה כשדה שקנאה בעצמו. ואומר אני שזהו שרצה התנא לומר במאי דהוסיף מעכשיו כלומר והרי זו אפילו מעכשיו יכולה למכור ואינה לריכה להמתין עד שתהא בת כ' שנה. ונמצא שהקושיא של הר"ן נאמר ממנה התנא בעצמו ובא לומר דליתא ואל תשיבני וכי היאך בא התנא לאמר עצמו ממימרא דאמוראי דהשתא דבן אינו מוכר כו' מימרא דאמוראי היא. לא קשיא כלל דע"כ לא תקנתא שהם תקנה בדורותם היא דהא מותיב עלה ממעשה בא' שמכר בנכסי אביו ומת כו' ובא ושאלו אם ר"ע מהו לבודקו וכו' ואי אמרת מבן כ' כי בדקו ליה מאי הוי כלומר אפילו לא הביא ב' שערות כגדול מחזקינן ליה. ואי תקנתא דאמוראי מאי פריך מדר"ע: בד"א בגדולה. כתב הר"ב דבגדולה מן הנשואין ד"ה שומעין לה. גמרא. ופירש"י שאף האב לא עלה בדעתו למוכרה ביד שלש אלא עד שתגשא דמשגשאת הבעל זכאי לאכול פירות וכתב הר"ב והלכה כר"מ כן הוא בגמרא:

יבין תפארת ישראל יבין

לא) ורק בלא ידעינן דעתיה דאב יהבינן עיסור נכסי: לב) כפי שיתן אדם שאות קמלן לו ותתן כמוהו ובלא ידעינן דעתיה, נותנין לה עיסור נכסי, וקיי"ל כר"י. ודוקא בשתתם אבל בידעינן שנשתנה דעתיה אז עשרו, אזלינן בתר דעתו האחרונה [בס]: לג) לקנות לה שדה, או לגדוניא כשתגשא ומת: לד) ר"ל אירוסי, שלא יעכבם לעצמו, תנס לו: לה) אפילו אם רצונה נ"כ שיקנה הבעל שדה כדברי אביה, אפ"ה לא יתנו עד שתגשא, דמצוה לקיים דברי המת, אפילו זה כשהיה בריא, ובלוה שכיב מרע, דבריו ככתובים ומסורין, אפילו לא הבטיחם מתחלה לכך: לו) ר"ל ולו יהא שכבר קנו לה: לז) לחכי שומעין לה אפילו אינה רוצה לקנות שדה, ור"מ ס"ל שאינה יכולה למכור: לח) בש"ס קאמר חסורי מחסרא וה"ק, מן הנשואין לכ"ע הרשות בידה, כי פליגי בארוסין, במה דברים אמורים בגדולה וכו':

לקוטים

ולא נמנו בהדיא מכונה ומועט בנכסים שמו תחלה. והא בהדיא נמנו המרובים בריבא והמועטים בסופא, גם מ"ש עוד לעיכך הוצרך כו' וס"ג הו"ל לכתוב ולפרש בין בגומא בין בכספים, הא מני ליתא, וכדאמרן דבכספים אין לחלק אלא בין מרובים למועטין והא פרים ליה, וא"ת ומ"ש לא מתלקין בכספים מני וליתני בהו החלוק דכתב הוא תחלה ואח"כ הכניסה לו לא הכניסה לו ואח"כ כתב, וי"ל דבכספים הן מוהגים שהיא שיתה פוסקת להכנים כך וכך ואיתה מכנסת קודם הנשואין והוא כותב, אבל בגומא כך היו רגילין לשום אחר הכתיבה כמו קודם ולהכי תני בה כולהו גווני. (בית דוד):

יבולה היא משתגדיל להוציא בידן אעפ"י דקי"ל דהפעושות מתנתן מתנה במשלטלין מזונות ופרנסה שאני דבין דאינן אלא מן הקרקע הו"ל במקרקעי (ולענ"ד מדברי הוס' כתובות דפ"ו ע"א ד"ח תיזיל וכו' מבואר דחולקים ע"ז וס"ל דאף בגנבית רק מקרקעי מהני מחילת פעומות) והר"ן שם כ' עלה דמתני' די"ל דאע"ג דהשיאוה מדעתה מסתמא לא מחלה עיי"ש וא"כ ממילא ממה דכ' רש"י מדעתה רבותא קמ"ל דאפילו נתרצית לא הוי מחילתה מחילה דמשמע דדנין אותה למחילה אלא דלא מהני מחילתה. וע"כ מסברת הרשב"א הנ"ל ממילא מוכרח רש"י למנקט דמיירי בליבא לאמור אלא מדין עישור דגובה רק ממקרקעי ומתוך הדברים אלו תמוה לי דברי הר"ן במתניתין דהבא דכ' תחלה לישנא דרש"י מדעתה וכו' אין מחילתה מחילה. ואח"כ שיר כ' מה שראוי להנתן לה כ' רש"י עישור נכסים ואפשר דת"ק ח"ק מה שראוי להנתן לה לר"י לפי אומרנא דהאב ולרבנן לפי שומת הנכסים עכ"ל וחא ע"כ לא מיירי בלפי אומרנא דכיון דגובית מסמלטלים מהני מחילתה וכמ"ש הר"ן בפ' נערה הנ"ל וצל"ע: ן [אות סח] תוי"ט ד"ה מעכשיו משום הא דמקשה הר"ן אף דמבואר בסוגיא דב"ב שם דדוקא למכור אינו יכול אבל יכול ליתן וא"כ נימא הכא וכי אינה אלא שדה ואומרת שנותנת להבעל מ"מ קושי' הר"ן על לשון מתני' והיא רוצה למכרה. ויעויין בהגהת אשר"י פס"ו דכתובות דכתב דפחות מבן כ' אין ממכרו ממכר ואין מתנתו מתנה ותמוה לי הא מפורש שם בב"ב דמתנתו מתנה:

אלא שמין. מיי' שם פמ"ג שם פוס"ב שם: ן המשליש. פ"ב ע"ב מיי' שם פ"ל מס"ג שם פוס"ב הל"ח מי' מי"ל כ"ל וכוס"ב הו"מ מי' נכ"ב כ"ג:

שנויי נוסחאות

והעשיר כו' והעני.. נכי"ק ומעשיר.. ומעני. (את)הנכסים.בכי"ק ליתא. ן בעלי עלי. במכי"ל עלי בעלי. השליש. במכי"ל שליש; נכי"ק שלישי. שהושלש. בד"ג שהשליש. רבי יוסי אומר. בד"ג ובכי"ק ובמכי"ל אמר ר"י. והיא. במכי"ל והוא. הרי היא מכורה. בד"ג הרי מוכרת; במכי"ל והרי הוא מוכרה וכ"ס והרי גם בכי"ק.

תוספות חדשים

ז בתוי"ט ד"ה מעכשיו כו' אפילו לא הביא ב' שערות כו'. ואם דלא הביא שתי שערות דסרים הוא:

ראשון לציון

ז תוי"ט ד"ה יעשה שלש כו' וכן כתבו מהגמ' כו' ל"ל וכ"כ הוס' מהגמ' כו' כי כך כתבו תוס' ע'. ד"ה הא קי"ל כו' אפילו בבריא קיימא לן הכי כדמוכח שלקי פ"ק דגיטין דף (לו ל"ל) עו ע"ב דאמר רב (אמי ל"ל) יוסף מוקי לה כו':

תוספות רע"ק

דפירש"י כן משום דס"ל כהרמב"ם דבדבר שאינו קצוב לא מהני מחילה וא"כ אין הידוש במה שתוכל להוציא כשתגדיל וגם אף בנישאת כשהיא גדולה נימא כן אלא ע"כ דס"ל דמנבי' לה ע"נ והוי קצוב. ובספר בתובה כ' דס"ל דלא מהני מחילתה דקטנה אף דהפעושות מקחן מקח ומתנתן מתנה היינו במסלטלין מ"מ כיון דפרנסה לא נגבית רק ממקרקעי בקרקע דמי כמ"ש המרדכי. וא"כ אם איתא דהבא מיירי כשגובית לפי אומרנא דאב הא בכה"נ דנובים גם ממסלטלים כמ"ש תוס' פרק נערה יהיה מהני מחילתה ואמאי תוכל להוציא' כשתגדיל. ויפוד הדבר זה הוא בר"ן פ' ' רה דפ"א ע"ב .ז'רשב"א כתב דאפי' אדסוה מדעתה לא הפסידה מזונותיה משום דאין מעשה קטנה כלום וכדתנן פ' מציאת האשה יתומה שהשיאוה וכו'

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org